

การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง : พหุกรณีศึกษา

นายอนุสรณ์ เกิดศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT PROCESS
OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS BEFORE THE FIRST AND THE SECOND
EXTERNAL QUALITY ASSESSMENTS : A MULTIPLE CASE STUDY

Mr. Anusorn Koedsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research
Department of Educational Research and Psychology
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพ
ภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมิน
คุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง :

พหุกรณีศึกษา

โดย

นายอนุสรณ์ เกิดศรี

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.คมศร วงษ์รักษา)

อนุสรณ์ เกิดศรี : การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง : พหุกรณีศึกษา. (A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT PROCESS OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS BEFORE THE FIRST AND THE SECOND EXTERNAL QUALITY ASSESSMENTS: A MULTIPLE CASE STUDY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรค, 205 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง และ 2) เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยเงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา วิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เป็นแบบพหุกรณีศึกษา โดยศึกษาโรงเรียน 3 แห่ง วิธีการศึกษาเป็นแบบสืบย้อนเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และแบบเจาะลึก การวิเคราะห์เอกสาร และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา การลดทอนข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในด้าน การวางแผน การดำเนินการ การติดตามประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนได้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาอย่างชัดเจนในการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรโดยอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง และนำไปปรับปรุงแผนงานและโครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานนั้นในปีการศึกษาต่อไป

2) เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านชุมชน ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา.....

สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา.....

ปีการศึกษา 2551.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

4984265827 : MAJOR EDUCATIONAL RESEACH

KEYWORDS : EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE / INTERNAL QUALITY ASSURANCE / PROCESS OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE

ANUSORN KOEDSRI : A COMPARATIVE STUDY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE MANAGEMENT PROCESS OF BASIC EDUCATION INSTITUTIONS BEFORE THE FIRST AND THE SECCOND EXTERNAL QUALITY ASSESSMENTS: A MULTIPLE CASE STUDY. ADVISOR : ASSO. PROF. SIRIPRAAN SUWANMONKHA. Ph.D., 205 pp.

The objective of this research were 1) to compare the process of the internal quality assurance management process before the first and the second external quality assurance. 2) to analyze the factors and conditions of the internal quality assurance management process to educational quality development. A multiple case study was employed in 3 schools with retrospective approach. The data collection process consisted of participant observation, informal interview, in-depth interview, documentary analysis, and focus group discussion. The data was analyzed by the method of content analysis, reduction of data, constant comparative study, and inductive method. The research results were as follows.

1. The process of the internal quality assurance changed in planning, doing, assessment, and improvement. The school used information form the assessment to improve planning for continuation of staff development. Also, the information was used in improving project for students, teachers and educational management the standards to lift up quality according to development in personal planning development and project for students, teachers and educational quality in the next semester.

2. Factors and conditions supporting the internal quality assurance effectiveness of the management process related to administrator teachers and community.

Department :Educational Research and Psychology..... Student's Signature

Field of Study : ...Educational Research..... Advisor's Signature

Academic Year : 2008.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา.....	9
ตอนที่ 2 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา.....	15
ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันของผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษา.....	24
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	46
ตอนที่ 6 การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย.....	63
เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
การนำเสนอรายงานการวิจัย.....	71

	หน้า
บทที่ 4 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก.....	74
บริบทโรงเรียนขนาดเล็ก.....	74
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1.....	79
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2.....	89
ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง.....	103
เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน.....	108
บทที่ 5 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง.....	109
บริบทโรงเรียนขนาดกลาง.....	109
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่1.....	116
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2.....	128
ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง.....	140
เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน.....	145
บทที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่.....	147
บริบทโรงเรียนขนาดใหญ่.....	147
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่1.....	152
ผลการศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2.....	158

	หน้า
ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดใหญ่ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง.....	173
เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดใหญ่ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน.....	178
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	180
สรุปผลการวิจัย.....	181
อภิปรายผลการวิจัย.....	185
ข้อเสนอแนะ.....	188
รายการอ้างอิง.....	190
ภาคผนวก.....	196
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล.....	197
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	200
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	205

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	ลักษณะของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาตามเกณฑ์เบื้องต้น.....	64
3.2	รายละเอียดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	68
4.1	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นและเพศ.....	77
4.2	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา.....	78
4.3	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	103
4.4	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการเรียนการสอนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	104
4.5	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการบริหารจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	105
5.1	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นและเพศ.....	109
5.2	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา.....	110
5.3	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	137
5.4	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการเรียนการสอนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	138
5.5	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการบริหารจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	139
6.1	จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นและเพศ.....	143
6.2	จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา.....	144

ตารางที่		หน้า
6.3	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่ สอง ด้านคุณภาพผู้เรียนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน.....	176
6.4	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่ สอง ด้านคุณภาพการเรียนการสอนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพ ภายใน.....	177
6.5	ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่ สอง ด้านคุณภาพการบริหารจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน...	178

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก.....	14
2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและแนวคิดตามหลักการบริหาร.....	18
2.3	ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน.....	19
2.4	กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่หนึ่งและรอบที่สอง: พหุกรณีศึกษา.....	46
2.5	ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องของสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
3.1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	73
4.1	แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านเล็ก.....	75
4.2	โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านเล็ก.....	79
5.1	แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านกลาง.....	111
5.2	โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านกลาง.....	115
6.1	แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนเมืองใหญ่.....	149
6.2	โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเมืองใหญ่.....	151

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา กล่าวได้ว่ามีความพยายามที่จะพัฒนาในเชิงคุณภาพมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545- 2559) ที่ได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาคนรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยเร่งการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ด้วยการปฏิรูปปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เป็นการปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริง รู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 7 และ 8

มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 ระบุว่า เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์

ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการพัฒนาคุณภาพยังไม่บรรลุผลตามความมุ่งหวัง สภาพการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันยังคงได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ายังไม่มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่พึงพอใจของสังคม โดยสังเกตได้จากการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ ในโครงการประเมินความสำเร็จของการจัดการศึกษาภาคบังคับของประเทศสมาชิก Program for International Student Assessment หรือ PISA ซึ่งผลการประเมินชี้ให้เห็นว่านักเรียนไทยส่วนใหญ่ มีความรู้และทักษะการอ่านอยู่ในระดับต่ำ คือนักเรียนไทยประมาณร้อยละ 74 มีความรู้และทักษะการอ่านไม่เกินระดับสอง จากทั้งหมดห้าระดับ ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งมีทักษะการอ่านไม่เกินระดับหนึ่ง และเมื่อเปรียบเทียบกับระดับตามเกณฑ์ของ องค์การความร่วมมือและพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) พบว่า นักเรียนจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีความรู้และทักษะการอ่านต่ำกว่านักเรียนจากสังกัดอื่น โดยนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มากกว่าร้อยละ 80 มีความรู้และทักษะในการอ่านไม่เกินระดับสอง แต่ในจำนวนนี้มีนักเรียนถึงร้อยละ 17 ที่ยังมีความรู้และทักษะการอ่านต่ำกว่าระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุดเมื่อเทียบกับสังกัดอื่น (สุนีย์ คล้ายนิล, 2547) และจากรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (o-net) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2549 จากจำนวน 31,639 และ 11,223 โรงเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของวิชาต่าง ๆ ทุกวิชา มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และโดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 40 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2549) ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก 2544 - 2548) จำนวน 30,010 แห่ง พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐานในด้าน ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ในส่วนของผู้บริหารยังขาดมาตรฐานในเรื่องของการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และในส่วนของครูยังขาดมาตรฐานในเรื่องของจำนวนครู

เพียงพอกับความต้องการและความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเกือบทั้งหมดประมาณร้อยละ 66 ไม่ได้มาตรฐาน สมศ. กระจายอยู่ในกลุ่มโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน, 2549) จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาส่งผลให้คุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้การพัฒนามาที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในการขยายการศึกษาในเชิงปริมาณ ได้แก่ การขยายพื้นที่ก่อสร้างอาคาร การจัดซื้อครุภัณฑ์ แต่ในด้านคุณภาพการศึกษากลับพบว่าเป็นวิกฤตของระบบการศึกษาไทย (อำรุง จันทวานิช และไพบุลย์ แจ่มพงษ์, 2542: 5) ซึ่งทำให้การพัฒนาในด้านการเรียนการสอน หรือการพัฒนาให้เกิดผลต่อคุณภาพของนักเรียนโดยตรงยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่

จากสภาพปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ทำให้ระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่อาจรองรับการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดนี้ได้หากไม่มีการปรับปรุงระบบการศึกษา ดังนั้น จึงมีความพยายามแสวงหาแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม ซึ่งแนวโน้มในการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ สถานศึกษาจะมีอิสระในการดำเนินการบริหารสูงขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและท้องถิ่นชุมชนและแสดงความรับผิดชอบที่จะทำให้สังคมรับรู้ ว่า สถานศึกษาใช้อำนาจหน้าที่ดำเนินการบริหารการจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งถือเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดกฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับชั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็น กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษา 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) การผลัดวงจรระบบการประกัน

คุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นระบบที่สามารถจะสร้างหลักประกันว่าการจัดการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้และให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาและจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเสนอหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด และเตรียมความพร้อมรับการประกันคุณภาพภายนอก พร้อมทั้งเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ระบบการประกันคุณภาพจึงเป็นหลักประกันให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม มีความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ฉะนั้นเป็นหน้าที่ของทุกโรงเรียนที่ต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและมีการประเมินผลภายในสถานศึกษาเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าสถานศึกษาส่วนหนึ่งมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองจนจากรอบแรกที่ไม่ได้มาตรฐาน สมศ. จนกลายเป็นได้รับการรับรองมาตรฐานจาก สมศ. ในการประเมินภายนอกรอบที่ 2 ซึ่งมีทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ที่มีบริบทที่ต่างกันไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านสิ่งของอำนวยความสะดวก สภาพชุมชนสังคมและทำเลที่ตั้ง แต่โรงเรียนแต่ละขนาดก็มีความสำเร็จในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองโดยมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นไปตามวงจร PDCA และใช้ผลการประเมินภายนอกรอบแรกมาวางแผนเพื่อการพัฒนาปรับปรุงงานแต่ละด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง โดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ตามบริบทที่ของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมถึงเหตุปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาในครั้งนี้จะได้ข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์และสามารถจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำถามวิจัย

1. กระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งและกรอบที่สองมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
2. เหตุปัจจัยและเงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษามีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งและกรอบที่สอง
2. เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple case Study) ซึ่งคัดเลือกจากโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 3 แห่ง จำแนกตามขนาด โดยโรงเรียนแต่ละแห่งเป็นโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานในการประเมินภายนอกแรก มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง และเป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองคุณภาพในการประเมินภายนอกที่สอง
2. การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่มุ่งศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมทั้งเหตุปัจจัยและเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ ประชาชนและสังคมโดยรวม

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

กระบวนการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง ขั้นตอนของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) **การวางแผน (Plan)** หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่จะต้องใช้เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย

2) **การลงมือปฏิบัติตามแผน (Do)** หมายถึง สถานศึกษามีการลงมือปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบตามแผนงานที่กำหนด

3) **การตรวจสอบและประเมินผล (Check)** หมายถึง การตรวจสอบกระบวนการประเมินผลภายในที่ได้ปฏิบัติไป ในด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของการประเมิน และวิธีการประเมินที่ใช้

4) **การนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน (Action)** หมายถึง สถานศึกษานำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานในจุดที่ยังดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยการเผยแพร่ผลการประเมินให้ทุกฝ่ายทราบ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน หาสาเหตุของปัญหา หาวิธีแก้ไข นำวิธีการแก้ไขไปปฏิบัติจริง แล้วตรวจสอบผลการดำเนินงานอีกครั้ง รวมถึงการเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเปรียบเทียบ หมายถึง การพิจารณาเทียบเคียงให้เห็นจุดเหมือนจุดต่างเพื่อนำไปสู่การอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การพิจารณาเทียบเคียงให้เห็นถึงจุดเหมือนจุดต่างของการดำเนินงาน ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการเรียนการสอนและด้านการบริหารจัดการ ตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในเพื่อนำไปสู่การอธิบายในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

กระบวนการประกันคุณภาพภายในก่อนการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 1 หมายถึง การดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน 2 ปีซ้อนหลังก่อนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 1

กระบวนการประกันคุณภาพภายในก่อนการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 2 หมายถึง การดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน 3 ปีซ้อนหลังก่อนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 2

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก หมายถึง การประเมินเพื่อศึกษาและยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อช่วยสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาและเพื่อให้ข้อเสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด โดยยังมีได้เป็นการรับรองมาตรฐาน ซึ่งผลการประเมินจะบอกได้ว่า ได้มาตรฐาน สมศ. หรือไม่ได้มาตรฐาน สมศ. เท่านั้น

ได้มาตรฐาน สมศ. หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี โดย ค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน มากกว่า 2.50 และไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง

ไม่ได้มาตรฐาน สมศ. หมายถึง มีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ หรือปรับปรุง โดย ค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน อยู่ในช่วง 1.75 ถึง 2.50 ถือว่าอยู่ในระดับพอใช้ หรือ ค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน ต่ำกว่า 1.75 ถือว่าอยู่ในระดับปรับปรุง

การประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 2 หมายถึง การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพ สมศ. ทั้งรายมาตรฐานและในภาพรวมของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งผลการประเมินจะบอกว่า รับรองมาตรฐานคุณภาพ หรือไม่รับรองมาตรฐานคุณภาพ

ปัจจัยสนับสนุน หมายถึง เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายใน อันจะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
2. โรงเรียนและและหน่วยงานต้นสังกัดตลอดจนสาธารณชนได้รับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายทางการศึกษาและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
3. สถานศึกษาสามารถนำกระบวนการประกันคุณภาพภายในของกรณีศึกษาที่ค้นพบไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานและกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 6 ตอนดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- ตอนที่ 2 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันของผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษา
- ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย
- ตอนที่ 6 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ในหัวข้อการประกันคุณภาพการศึกษานี้ จะนำเสนอเกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการการประกันคุณภาพการศึกษา ระบบประกันคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อกล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกล่าวถึงคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายคำซึ่งในที่นี้จะขอกกล่าวถึงนิยามของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง คือ “คุณภาพการศึกษา” และ “การประกันคุณภาพ” ดังนี้

1.1.1 คุณภาพการศึกษา

คุณภาพการศึกษา เป็นความหมายที่เกี่ยวข้องจาก คำว่า “คุณภาพ” ซึ่งแต่เดิมนั้นจะนิยามถึง สินค้า หรือบริการโดยทั่วไป และมักจะเน้นที่ผลิตภัณฑ์จากโรงงาน หรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม โดยในทางการศึกษาได้มีนักวิชาการ และหน่วยงานต่าง ๆ ให้นิยามเกี่ยวกับ คุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

ประยัต ทองมาก (2537) ได้กล่าวถึง คุณภาพการศึกษา ว่า มีความหมายครอบคลุมถึงคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เช่น ความพร้อมในการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เด็กนักเรียนได้รับในโรงเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ

กรมสามัญศึกษา (2542) ได้ให้นิยามว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณสมบัติคุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นสำหรับผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน และอนาคตโดยได้มาตรฐานตามที่กำหนด

Burridge and Ribbins (1995: 195-196) กล่าวถึงหลักการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ 10 ประการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) การพัฒนาต้องส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการเรียนการสอนโดยตรงเท่าที่สามารถจะทำได้ 2) ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา และกระบวนการของการวางแผนพัฒนา 3) ควรให้เกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการกำกับติดตามและการประเมิน 4) ควรให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของของสถานศึกษา 5) การจะนำสิ่งต่างๆ เข้ามาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต้องใช้วิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม 6) การพัฒนาคุณภาพจะทำได้ดีที่สุดในโครงสร้างองค์การที่ไวต่อการตอบสนอง และมีรูปแบบการบริหารที่เปิดกว้าง รวมทั้งมีข้อตกลงร่วมกันของบุคลากรทั้งหมด 7) ควรมีการจัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ 8) ควรกำหนดทรัพยากรและนำเทคโนโลยีมาใช้ที่เหมาะสม 9) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้ 10) วิธีการพัฒนาคุณภาพ ควรได้รับการยอมรับและความเข้าใจ และควรประกอบด้วย การสร้างกลไกการทบทวนคุณภาพทั้งระหว่างและสิ้นสุดของแผนพัฒนา การปรึกษาหารืออย่างกว้างขวางในการเลือกและใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งวิธีการสร้างเกณฑ์โดยให้จัดทำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับระบบและกระบวนการเพื่อประโยชน์ในการกำกับติดตามและการประเมิน และการกำหนดให้มีการทบทวนภายในและการตรวจสอบจากภายนอก

จากความหมายของคำว่า คุณภาพการศึกษา ที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้มาตรฐาน ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร ความจำเป็นสำหรับผู้เรียน และสังคมในปัจจุบัน และอนาคต

1.1.2 การประกันคุณภาพ (quality assurance)

การประกันคุณภาพ (quality assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่วงการศึกษา ยืมจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมและนำเข้ามาใช้ เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพของ องค์การทางการศึกษา (กรมวิชาการ, 2544) ได้อธิบายถึงวิวัฒนาการของการบริหาร และการจัดการเชิงคุณภาพในทางอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ แบบที่เน้นการ ตรวจจับ (detection) อันได้แก่การตรวจจับคุณภาพ (quality inspection) และการควบคุม คุณภาพ (quality control) ทั้งสองกิจกรรมนี้ เน้นความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพ ของเทคนิค ที่ใช้ในการตรวจจับความผิดที่เกิดขึ้น จุดอ่อนของการบริหารและการจัดการเชิง คุณภาพแบบนี้คือ เป็นการลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว (retrospective หรือ reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบที่สองเป็นสิ่งที่เริ่มขึ้น ในสองทศวรรษหลังนี้มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น (Preventive หรือ proactive) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประกันคุณภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือปฏิบัติการทั้งหมดที่เป็น ระบบและมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า อันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะสร้างความมั่นใจในระดับหนึ่งได้ว่า สินค้าหรือบริการหนึ่งๆ จะมีคุณภาพตามข้อกำหนดที่ได้วางไว้

2. การจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (Total Quality management หรือ TQM) เป็นปรัชญาการบริหารการจัดการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่จะตอบสนองความ คาดหวังและความต้องการต่างๆ ของลูกค้าและชุมชนและเป้าหมายขององค์การได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยการพัฒนาและใช้ประโยชน์สูงสุดจากศักยภาพของพนักงาน ทุกๆ คน ในอันที่จะมุ่งมั่นไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

Cuttance (1994) ได้ให้ความหมายว่า “การประกันคุณภาพ” หมายถึง กลยุทธ์ที่ได้ วางแผนไว้อย่างเป็นระบบและการปฏิบัติงานที่ได้มีการออกแบบไว้โดยเฉพาะ เพื่อรับประกันว่า กระบวนการได้รับการกำกับดูแล รวมถึงการปฏิบัติงานนั้นมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้อยู่ตลอดเวลา

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพ หมายถึง กระบวนการในการควบคุมคุณภาพ ตรวจจอบคุณภาพ และประเมินคุณภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ ต้องการ มีการทำงาน 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนการทำงาน (Plan) การลงมือปฏิบัติงาน (Do)

การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) การปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action) ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า วงจรการทำงานแบบ PDCA และทำให้มั่นใจว่า คุณภาพได้รับการรักษาหรือได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมเพิ่มพูน เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์

1.1.3 การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความหมายเกี่ยวเนื่องจากคำว่า คุณภาพ การศึกษา และคำว่า การประกันคุณภาพ ซึ่งได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้พอสรุปได้ดังนี้

อรุณ จันทวานิช (2542) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่าเป็น วิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติหรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้ให้ความหมายแยกเป็น 2 ส่วนคือ การประกันคุณภาพภายในหมายถึง การบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติขององค์การ/หน่วยงานโดยบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านการศึกษาซึ่งมุ่งหวังจะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง การตัดสินคุณค่าของการบริหารจัดการ การดำเนินงานและผลการจัดการศึกษา โดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ผลการประเมินคุณภาพจะทำให้ทราบคุณภาพของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่เพียงใด แนวคิดพื้นฐานของการประเมินอยู่ที่ “การพัฒนา” โดยการตรวจสอบติดตามการดำเนินงานทั้งส่วนที่เป็นกระบวนการและผลที่ได้รับและทั้งการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ต้องการให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ จุดที่ต่างกันก็คือ การประกันคุณภาพจะเน้นกระบวนการในการปฏิบัติงานว่าถ้าหากสามารถทำได้ตามที่กำหนดก็น่าจะเชื่อมั่นได้ว่า ผลการดำเนินงานจะมีคุณภาพส่วนการประเมินคุณภาพนั้น เป็นการตัดสินคุณค่าของการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่

กรมวิชาการ (2544) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างประสานและสอดคล้องอย่างเป็นระบบ มุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการจัดการคุณภาพ(Quality Management) สมัยใหม่ ที่เน้นการสร้าง ความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กรจะมีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

จรัส นองมาก (2544) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการที่สถานศึกษากำหนดขึ้นเป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้มีความมั่นใจว่าถ้าทำตาม กระบวนการที่กำหนดนี้แล้วการศึกษาจะมีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไว้ว่าเป็นการให้หลักฐาน ข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจว่านักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ใน หลักสูตรและมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

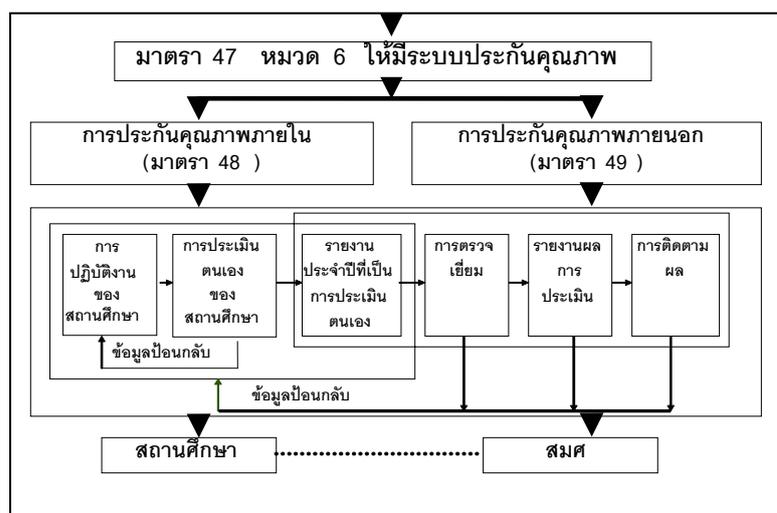
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาว่าหมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของ สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถาน ประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยส่วนรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมี ประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ กำหนด

กล่าวโดยสรุป กระบวนการในการควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบคุณภาพ และ ประเมินคุณภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษารับรู้เป้าหมายที่ต้องการ โดยมีการทำงาน 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนการทำงาน (Plan) การลงมือปฏิบัติงาน (Do) การ ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) การปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action) ซึ่งเรียกย่อๆ ว่าวงจร การทำงานแบบ PDCA และทำให้มั่นใจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องว่า คุณภาพการศึกษาได้รับการ

รักษาหรือได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมเพิ่มพูนเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อยหนึ่ง ครั้งในทุกห้าปีตั้งนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประกันคุณภาพภายในสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งแสดงดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก ที่มา: สำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน (2550)

ตอนที่ 2 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพ มีแนวคิดพื้นฐานในการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นมากกว่าการแก้ไข โดยสามารถที่จะประกันได้ว่า สินค้า หรือบริการที่มีการดำเนินการตามที่ได้วางแผนไว้นั้น จะเป็นสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพ ทั้งนี้มีความเป็นมาเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ และนำมาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็น กิจกรรมที่มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีการวางแผน ใช้วิธีการบริหารและจัดการ เพื่อสร้างความมั่นใจในกระบวนการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามความต้องการที่กำหนดไว้ซึ่งการดำเนินการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายในคือส่วนสำคัญที่สุดของระบบการประกันคุณภาพ โดยในวงการอุตสาหกรรมมีความเชื่อว่า “คุณภาพเกิดจากภายใน” (Quality Comes from Within) ซึ่งถ้าคุณภาพภายในดีการประเมินภายนอกก็จะเป็นเพียงการตรวจซ้ำเพื่อยืนยันความสำเร็จ แต่ถ้าคุณภาพภายในไม่ดี การประเมินภายนอกก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้มากนัก (รุ่ง แก้วแดง, 2544) ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาจะต้องพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่านักเรียนจะได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีหลักการ และขั้นตอนในการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA

จากความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาได้มีการกำหนดกฎกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย พ.ศ. 2546 กำหนดให้ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ

การศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุป การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ โดยมีกระบวนการวางแผน(P) ทำตามแผน(D) ตรวจสอบประเมินผล(C) และปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ(A) เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 8) ครูและผู้บริหารจะต้องร่วมกันพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพดี จะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ว่าต้องการพัฒนานักเรียนให้มีคุณสมบัติอย่างไร ต้องช่วยกันคิด และช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม ให้ครบ 8 องค์ประกอบ ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการ

2.1 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

สกศ. (2543) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 3 ประการ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน 2) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจนทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน 3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

2.2 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการพัฒนากระบวนการเพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพภายใน ในหน่วยงานของตนเอง เช่น สปช. กรมสามัญ และ สกศ. ซึ่งแม้จะมีกระบวนการที่แตกต่างกัน แต่ก็ เป็นกระบวนการทำงาน หรือกิจกรรมที่มีขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนการปฏิบัติ การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ การประเมิน และมีการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุงแก้ไข วางมาตรฐาน กำหนด ขั้นตอนการปฏิบัติใหม่ ซึ่งรู้จักโดยทั่วไปว่า วงจร เดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือ วงจร วางแผน – ปฏิบัติ – ตรวจสอบ – ปรับปรุง (PLAN – DO – CHECK – ACT หรือ PDCA) วงจร PDCA นี้ Walter A. Shewhart เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ.1939 และดร.เอ็ดวาร์ด เดมมิ่ง (Edward Deming) เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่น ในปี ค.ศ.1950

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) เสนอว่า การประกันคุณภาพ ภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามที่ มาตรฐานต้องการ กระบวนการบริหารดังกล่าวเป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยต้องมีกระบวนการวางแผน (Plan) ทำตามแผน (Do) ตรวจสอบ ประเมินผล (Check) และ ปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอ (Action) เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายใน สถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนทุกขั้นตอน มีการ บันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หากจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงาน นั้นๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็น สำคัญ ซึ่งแนวคิดที่เป็นระบบเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดการรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามี ฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

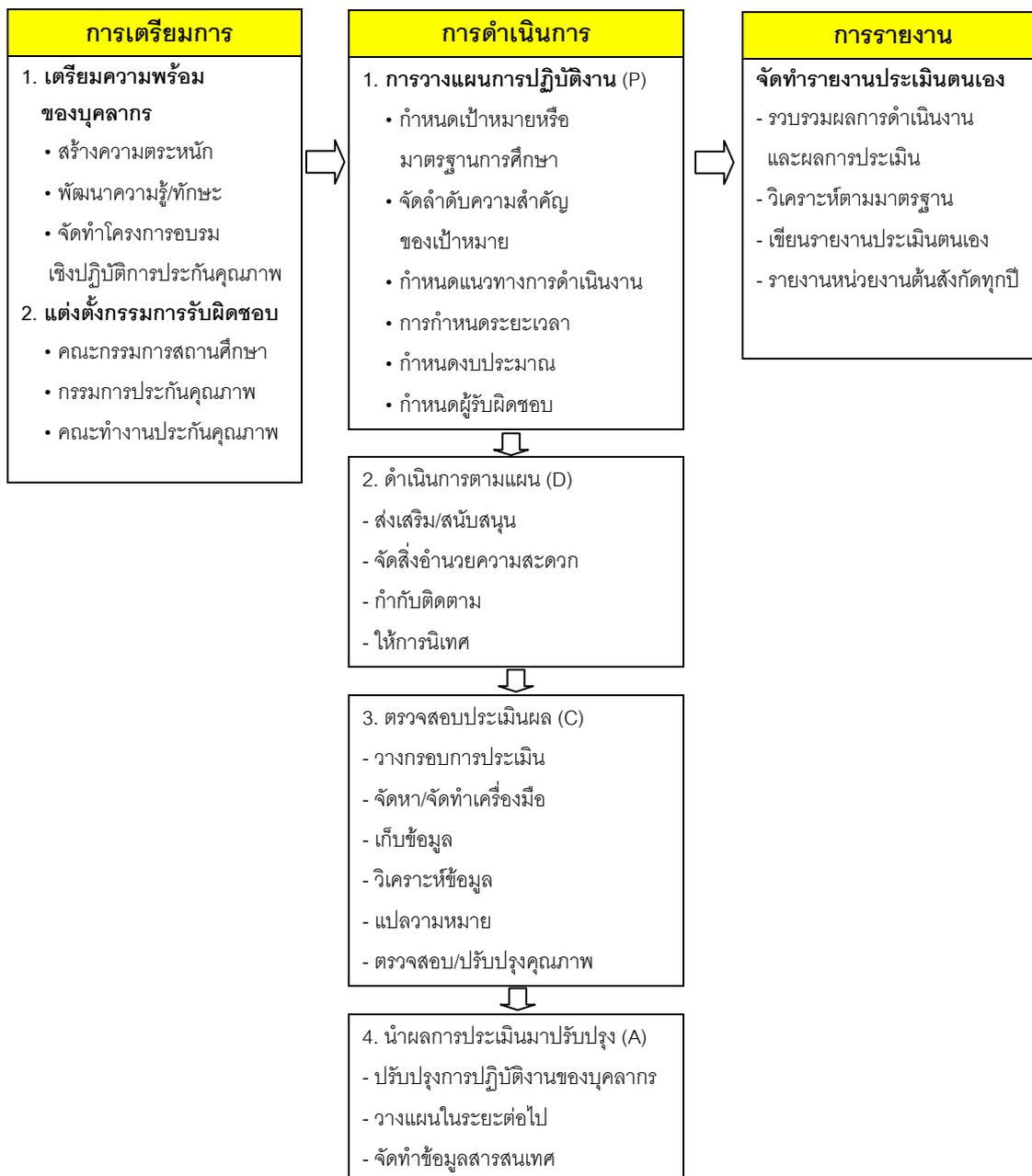
เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมิน คุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกัน ดังแผนภาพที่

แผนภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและแนวคิดตาม
หลักการบริหาร ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543: 10)

จากแผนภาพที่ 2.2 โดยจุดมุ่งหมายของ วงจร PDCA คือ การปรับปรุงแก้ไขผลผลิตที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการ และเพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุง ในแต่ละรอบของวงจรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ วงจร PDCA เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ โดยการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความอุ่นใจและเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารอย่างคุณภาพหรือ PDCA ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้บุคลากร และจัดให้มีกลไกการดำเนินงานในเรื่องนี้หลังจากนั้น บุคลากรทุกคนในสถานศึกษารวมถึงผู้เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุงเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งในการการดำเนินงานนั้นจะมีขั้นตอน ดังที่เสนอในแผนภาพที่ 2.2

แผนภาพที่ 2.3 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543)

2.2.1 การเตรียมการก่อนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

1. การเตรียมความพร้อมด้านความตระหนักที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและประกันคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการในสถานศึกษา ที่บุคลากร

ทุกคนจะต้องปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว แต่เนื่องจากเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องใหม่ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการจึงควรจะต้องหาข้อมูลในสถานศึกษาของตนเองว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพมากน้อยแค่ไหน ถ้ายังมีบุคลากรที่ไม่เข้าใจสถานศึกษาควรจะได้มีการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่พอใจของคณะกรรมการพัฒนาสถานศึกษา ขณะเดียวกันควรมีการสร้างบุคลากรแกนนำในการประกันคุณภาพภายใน พร้อมกับการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ

2. การมอบหมายความรับผิดชอบ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา บุคลากรทุกคนให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบแต่ละมาตรฐานเพื่อทำหน้าที่ประสานงานและรวบรวมข้อมูลจากฝ่ายต่างๆ ตามความเหมาะสมคณะกรรมการแต่ละชุด ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจนเกี่ยวกับมาตรฐานด้านผู้สำเร็จการศึกษาและผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย นอกจากนี้คณะกรรมการชุด ดังกล่าว จะต้องร่วมกันออกแบบหรือสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลตามตัวบ่งชี้ของแต่ละมาตรฐานมีการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลการดำเนินงาน และเขียนรายงานการประเมินตนเอง

2.2.2 การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การดำเนินการในขั้นนี้ถือว่าเป็นตอนที่มีความสำคัญมาก หลังจากการเตรียมความพร้อมของบุคลากรแล้วจะต้องเริ่มดำเนินการต่อไป ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ๆ 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล (Check) และการพัฒนาปรับปรุง (Act) รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. วางแผน (Plan) เป็นการเริ่มต้นจากความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อกำหนดเป้าหมาย มาตรฐาน และตัวบ่งชี้สำหรับการประกันคุณภาพภายในแนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา งบประมาณ และทรัพยากรที่ต้องใช้ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว แผนระยะยาว ได้แก่ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนยุทธศาสตร์ เป็นแผนที่ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำคัญกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด จากแผนระยะยาวดังกล่าวนำมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็นแผนระยะสั้นใน 1 ปี จากแผนปฏิบัติการประจำปี อาจจะมีการจัดทำแผนย่อยๆ เพื่อความสะดวก

ในการบริหารจัดการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนการสอน แผนพัฒนาอาคารสถานที่ แผนการประเมินคุณภาพการศึกษา แผนงบประมาณ เป็นต้น เมื่อกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐาน ของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในแล้ว ก็นำมาตราฐานที่กำหนดมาจัดเรียงลำดับความสำคัญตามความจำเป็นเพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และระยะเวลาดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ทำให้การดำเนินงานในทุกๆ ขั้นตอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นเป็นขั้นของการกำหนดวิธีปฏิบัติงานหรือกิจกรรมทั้งหลายควรมีการกำหนดให้เหมาะสม สอดคล้องกับงบประมาณบุคคล ระยะเวลา และลักษณะงาน โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอนกับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและอื่นๆ ควรมีความสมดุล อีกทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เขียน

2. การปฏิบัติตามแผน (Do) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าหากการวางแผนของหน่วยงานทำได้ดีและมีความเหมาะสมสอดคล้องกับผู้ปฏิบัติรวมทั้งปัจจัยเกี่ยวข้องอื่นๆ แล้วอาจพยากรณ์ได้ว่างานนั้นสำเร็จไปแล้วร้อยละ 50 ของงานทั้งหมด ดังนั้นในขั้นนี้จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจะให้การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือทรัพยากรที่ไม่เพียงพอให้ มีการกำกับ ติดตาม ให้ขวัญกำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในระดับรายบุคคล หรือระดับกลุ่ม นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้บริหารสามารถให้การเรียนการสอนในสถานศึกษาที่ควรจะต้องดำเนินไปอย่างเหมาะสมมากที่สุด ในกรณีที่ท่านไม่สามารถให้การนิเทศได้ด้วยตนเองอาจจะเชิญผู้เชี่ยวชาญมาให้การนิเทศแทน หรือส่งบุคลากรของสถานศึกษาไปรับการอบรมในเรื่องที่ยังไม่มีความรู้หรือไม่เชี่ยวชาญเพียงพอ

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) การประเมินผลที่กระทำได้อย่างเหมาะสมจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าสำหรับการจัดทำสารสนเทศสำหรับการพัฒนาสถานศึกษาต่อไปนอกจากนั้นยังเป็นการฝึกฝนการประเมินตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความชำนาญมากขึ้น การประเมินจะต้องเริ่มตั้งแต่การกำหนดกรอบการประเมินว่าจะประเมินอย่างไร ใครเป็นผู้ประเมิน ระยะเวลาการประเมินเครื่องมือที่ใช้ การวิเคราะห์ การเขียนรายงาน ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดไว้เป็นกรอบสำหรับการทำประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจะต้องมีการสำรวจเป็นเบื้องต้นก่อนว่า มีใครจัดทำไว้แล้วบ้างหรือไม่ สอดคล้องกับบริบทการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามากน้อยแค่ไหนสามารถนำมาใช้จริง แต่หากไม่มีเครื่องมือรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสม บุคลากรในสถานศึกษาที่รับผิดชอบเรื่องการประกันคุณภาพภายในจะต้องร่วมมือกันในการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการเก็บ ใช้ได้สะดวก และบุคลากรส่วน

ใหญ่สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ตัวอย่างของเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบตรวจสอบรายการ หรือแบบประเมิน เป็นต้น การสร้างเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม และมีระบบการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ดีย่อมจะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินตามตัวบ่งชี้แต่ละมาตรฐาน และนำมาวิเคราะห์ทั้งระดับรายละเอียดย่อยๆ เป็นรายบุคคล รายกิจกรรมหรือโครงการกับการวิเคราะห์ในภาพรวมของแต่ละมาตรฐานทั้งหมดรวมเป็นภาพของสถาบันหรือสถานศึกษา ทำการประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละตัวบ่งชี้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ประเมินผลในแต่ละมาตรฐานจากค่าฐานนิยมของผลการประเมินตามตัวบ่งชี้ของแต่ละมาตรฐาน และสรุปผลในภาพรวมของการดำเนินการประกันคุณภาพของสถาบันจากมาตรฐานทั้งหมด ตามลำดับ

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Action) หลังจากประเมินผลการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานการประเมินของสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาควรนำผลการประเมินมาวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อยของตนเองในแต่ละมาตรฐาน และพิจารณาว่าเกี่ยวข้องกับบุคลากรที่รับผิดชอบกลุ่มใดหรือคนใดบ้าง จัดการประชุมบุคลากรของสถานศึกษาแล้วแจ้งผลการวิเคราะห์ รายงานการประเมินให้ทราบ อาจจะแจ้งผลในภาพรวมแล้วเรียกพบเป็นกลุ่มเฉพาะเพื่อชี้แจงในรายละเอียดอีกครั้ง และควรย้ำให้บุคลากรทุกคนได้ทราบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพต้องทำอย่างต่อเนื่องตัวบ่งชี้ใดหรือมาตรฐานใดที่สถานศึกษาดำเนินการแล้วอยู่ในระดับดี ก็มีได้หมายความว่าในปีถัดไปสถานศึกษาจะไม่ต้องทำกิจกรรมเหมือนกับปีที่ผ่านมาอีก แต่คงต้องมาร่วมกันพิจารณาใหม่ว่าจะรักษาผลการดำเนินการในระดับดีนี้ไว้ได้อย่างไร โครงการใด กิจกรรมประเภทใด ที่จะต้องคงไว้หรือถ้าจะพยายามทำให้เกิดผลดีที่สุดจะต้องดำเนินการได้อยู่ในระดับพอใช้ ผู้รับผิดชอบต้องวางแผนพัฒนาปรับปรุงส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้ดีขึ้นในปีต่อไป สำหรับมาตรฐานตัวบ่งชี้ที่สถานศึกษาทำได้ไม่ดี คือ ต้องปรับปรุงแก้ไขหรืออาจกล่าวว่าเป็นจุดอ่อนของสถานศึกษาซึ่งจะต้องดำเนินการปรับปรุงเป็นอันดับแรก ส่วนจะดำเนินการในมาตรฐาน หรือตัวบ่งชี้ใดก่อนนั้นคงต้องมาวิเคราะห์ความจำเป็นเร่งด่วน เมื่อบุคลากรผู้รับผิดชอบได้ดำเนินการวางแผนพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบแล้วควรจะได้มีการนำแผนของแต่ละมาตรฐานหรือแต่ละกลุ่มมาพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการในภาพรวมของสถานศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงเวลา บุคลากรและงบประมาณ โดยโครงการหรือกิจกรรมใดที่สามารถบูรณาการกันได้ ก็นำมาปรับแผนจัดร่วมกัน จะทำให้แนวทางปฏิบัติตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และทุกฝ่ายได้รับรู้ร่วมกัน

2.2.3 การจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

หลังจากที่สถานศึกษาได้ประเมินผลการดำเนินการมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดแล้วสถานศึกษาต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report: SAR) หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ารายงานประจำปี ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ใน หมวด 6 มาตราที่ 48 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องรวบรวมข้อมูลหลักฐานการดำเนินงาน ผลการดำเนินงาน แนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขต่อไป เพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เนื้อหาสาระในรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้

1. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร เป็นการสรุปย่อรายละเอียดทั้งข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา วิธีดำเนินการ ผลการดำเนินการ ผลการประเมิน และแนวทางการแก้ปัญหาอย่างย่อๆ
2. ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติการก่อตั้งหรือความเป็นมาสถานที่ตั้ง สังกัด หลักสูตร ประเภทและสาขาวิชาที่เปิดสอน ระดับที่เปิดสอน โครงสร้างการบริหารงานข้อมูลบุคลากร นักเรียนนักศึกษา งบประมาณ รางวัลหรือผลงานที่สถานศึกษาภาคภูมิใจ รวมทั้งข้อมูลผู้ปกครอง สภาพชุมชนที่อยู่โดยรวมสถานศึกษา
3. ข้อมูลแสดงวิสัยทัศน์ เป้าหมายหรือมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในและแผนงานของสถานศึกษา
4. วิธีดำเนินการ ผลการดำเนินการและผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โดยแต่ละตัว ควรรายงานร่องรอยของความตระหนัก (Awareness) ความพยายาม (Attempt) ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการ (Achievement) ประเมินผลแต่ละตัวบ่งชี้ และประเมินในภาพรวมของมาตรฐานทุกมาตรฐาน ตามลำดับ
5. สรุปผลการประเมินรายมาตรฐานแต่ละด้าน กล่าวคือ ด้านผู้สำเร็จการศึกษาและผู้เรียน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย โดยในแต่ละด้านควรบอกถึงจุดเด่น เงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ จุดที่ต้องปรับปรุง รวมทั้งสาเหตุและแนวทางแก้ไขปรับปรุง

6. ภาคผนวก เป็นการนำเสนอข้อมูลที่จำเป็น เช่น วิธีการและเครื่องมือที่ใช้คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรเป็นคณะผู้จัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการสรุปผลข้อมูล การวิเคราะห์ การเขียนรายงาน การใช้ภาษาเหมาะสม และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อาจไม่ต้องรอให้สิ้นสุดปีการศึกษา แต่จะรวบรวมข้อมูลและเขียนรายงานไว้เป็นระยะ และมีการจัดทำแบบร่างเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ หลังจากนั้นจึงเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และเสนอต้นสังกัดเป็นลำดับต่อไป

ตอนที่ 3 สภาพปัจจุบันของผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษา

3.1 การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบแรก

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบแรกจะเริ่มประเมินกันในช่วง พ.ศ.2544 จนถึง พ.ศ.2548 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาและยืนยันสภาพจริงในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อช่วยสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษาและเพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด โดยมีการใช้ผลประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก จะเห็นได้ว่าการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบแรกของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ยังมีได้เป็นการรับรองมาตรฐานเต็มรูปแบบที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และเหตุผลที่ สมศ. ยังไม่สามารถให้การรับรองมาตรฐานได้เต็มรูปแบบในการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาในรอบแรกมี 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การประเมินรอบแรกเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาเพื่อรับรองมาตรฐานจำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพสถานศึกษาตามสภาพที่เป็นอยู่ และการประเมินพัฒนาการด้านคุณภาพสถานศึกษาในช่วง 5 ปี ซึ่งต้องมีข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) ด้วย การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบแรกนี้ จึงเป็นการประเมินคุณภาพสถานศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน (baseline data) สำหรับการประเมินพัฒนาการด้านคุณภาพสถานศึกษาในการประเมินรอบต่อไป

ประการที่ 2 ช่วงเวลาการประเมินในรอบแรกมีความแตกต่างกันระหว่างสถานศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้สำนักงานรับรอง

มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในรอบห้าปีโดยที่การประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ระบบการประเมิน พัฒนานักประเมิน และประสานกับสถานศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจให้สถานศึกษาพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก ภาระงานดังกล่าวทำให้การประเมินในรอบแรกช่วงปี พ.ศ.2544-2548 จึงประเมินสถานศึกษาได้เพียงครั้งเดียว สถานศึกษาที่รับการประเมินภายนอกในปี พ.ศ.2544 จึงมีเวลาเตรียมตัวรับการประเมินน้อยกว่าสถานศึกษาที่รับการประเมินภายนอกในปี พ.ศ.2548 การรับรองมาตรฐานสถานศึกษาเต็มรูปจึงอาจไม่เป็นธรรมกับสถานศึกษาที่รับการประเมินภายนอก

ประการที่ 3 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มุ่งใช้การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาในรอบแรกเป็นเสมือนกลไกการสำรวจสภาพความพร้อมและความต้องการของสถานศึกษาเพื่อปรับปรุง ระบบการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่สองให้มีอัตลักษณ์ของสถานศึกษาในแต่ละระดับ อันจะมีผลให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้แนวทางในการพัฒนาปรับปรุงระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาที่มีความถูกต้องตามศาสตร์ของการประเมิน มีรูปแบบที่เป็นที่พึงพอใจและตรงตามความต้องการของสถานศึกษา และเป็นไปตามพันธกิจของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดไว้

3.2 ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่หนึ่ง (พ.ศ.2545 - 2548)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในรอบแรกจำนวน 30,010 แห่งโดยการพิจารณาตามเกณฑ์ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

สถานศึกษาที่ได้มาตรฐาน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีผลการประเมินในระดับดี กล่าวคือ สถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน มากกว่า 2.50 และไม่มีมาตรฐานใดอยู่ในระดับปรับปรุง

สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีผลการประเมิน ระดับพอใช้และปรับปรุง สถานศึกษาที่มีผลการประเมิน

ระดับพอใช้ คือ สถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน อยู่ในช่วง 1.75 ถึง 2.50 หรือสถานศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน มากกว่า 2.50 แต่มีบางมาตรฐานอยู่ในระดับปรับปรุง ส่วน สถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับปรับปรุง คือ สถานศึกษาค่าเฉลี่ยของผลประเมินทั้ง 14 มาตรฐาน ต่ำกว่า 1.75

ผลการวิเคราะห์ร้อยละของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ได้มาตรฐาน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานส่วนใหญ่ คือ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร้อยละ 93.31 รองลงมา ได้แก่ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ร้อยละ 93.13 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 65.58 ส่วนสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานมีค่าร้อยละน้อยที่สุดคือโรงเรียนสาธิต ร้อยละ 27.59

จากการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบแรก พ.ศ.2544-2548 จำนวน 30,010 แห่ง จำแนกตามตัวแปรสำคัญ ได้แก่ จำแนกตามรายสังกัด (สพฐ., สช., ท้องถิ่น, ศน. และ ตชด.) จำแนกตามการบริหาร (รัฐบาลและเอกชน) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา (ขนาดใหญ่พิเศษขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก) จำแนกตามสถานที่ตั้ง (สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเมืองและนอกเมือง) และจำแนกตามภูมิภาค โดยเกณฑ์การพิจารณาจำแนกจากค่าร้อยละของผลการประเมินที่ได้มาตรฐาน และไม่ได้มาตรฐานสรุปได้ดังนี้

เมื่อพิจารณาเป็นรายสังกัด พบว่า สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานคิดเป็นร้อยละสูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติคิดเป็น ร้อยละ 93 รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 66 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น (เทศบาล/กทม.) และโรงเรียนสาธิต คิดเป็นร้อยละ 51, 29 และ 28 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามการบริหาร พบว่า สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานคิดเป็นร้อยละสูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาที่บริหารงานโดยรัฐบาล คิดเป็น ร้อยละ 65 ส่วนสถานศึกษาที่บริหารงานโดยเอกชนไม่ได้มาตรฐาน คิดเป็น ร้อยละ 51

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก ร้อยละ 68 รองลงมาคือ สถานศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 58, 40 และ 28 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาจำแนกตามที่ตั้ง พบว่า สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานสูงสุด คือ สถานศึกษาที่มีสถานที่ตั้งอยู่นอกเมืองร้อยละ 67 ส่วนสถานศึกษาในเมืองร้อยละ 52

เมื่อพิจารณาจำแนกตามภูมิภาค พบว่า สถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานคิดเป็นร้อยละสูงสุด คือ สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ภาคใต้ ร้อยละ 70 รองลงมา คือ สถานศึกษาในภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 69, 66, 59, 56 และ 49 ตามลำดับ

สรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. 2544-2548) จำนวน 30,010 แห่ง ที่ไม่ได้มาตรฐาน ได้แก่

1. ด้านผู้เรียน คือ มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ, มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร, ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

2. ด้านผู้บริหาร คือ การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้, การส่งเสริมกิจกรรม และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ด้านครู คือ ความเพียงพอของครู, ความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

โดยรวมของสถานศึกษาร้อยละ 65 เกือบทั้งหมดเป็นสถานศึกษาของรัฐขนาดเล็กในชนบทและจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษายังมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะจำแนกรายสังกัด การบริหาร ขนาดของสถานศึกษา และภูมิภาค

3.3 การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบที่สอง

การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) ของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อกระตุ้นให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งมีการประเมินสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อสะท้อนจุดเด่น จุดด้อย เงื่อนไขความสำเร็จของสถานศึกษานั้นๆ พร้อมเสนอแนะแนวทางปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้กับสถานศึกษา และรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนรับทราบ

สมศ. ได้กำหนดรูปแบบกัลยาณมิตรประเมินขึ้น เพื่อให้การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินที่มีคุณภาพประสิทธิภาพสูงสุด พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรมตามนัยของความเกื้อกูลสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนา คือ การสร้างเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกและส่งเสริมพัฒนาให้สถานศึกษาพร้อมพัฒนาสู่คุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถาบันและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ.

ขั้นที่ 2 สร้างศรัทธาต่อหอโรงเรียน คือ การพัฒนาคัดสรรผู้ประเมินภายนอกที่มีความเป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้สถานศึกษาเกิดศรัทธาและไว้วางใจต่อผู้ประเมินภายนอกและมีความเป็นมิตรต่อกัน

ขั้นที่ 3 เพียรประเมินอย่างกัลยาณมิตร คือ การประเมินสภาพจริงเพื่อยืนยันผลการประเมินจากการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานโดยการบูรณาการการประเมินตนเอง การประเมินเชิงประจักษ์ การประเมินเสริมพลัง การประเมินเชิงคุณภาพ และการประเมินเทียบมาตรฐาน

ขั้นที่ 4 ชี้อธิและเสริมแรงพัฒนา คือ การรายงานผลการประเมินอย่างตรงไปตรงมา พร้อมทั้งร่วมมือกับต้นสังกัดในการให้แรงเสริม เพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

โดยสรุป รูปแบบกัลยาณมิตรประเมินคุณภาพของ สมศ. ก็เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพและเกิดความต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐานและ

ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยความมีความสุข และได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพให้เป็นคนเก่ง คนดี สนุกกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3.1 วิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553)

ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 กำหนดให้ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องจัดทำข้อเสนอแนะต่อต้นสังกัดในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด คณะกรรมการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้พิจารณาวิธีการและเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2549-2553 เพื่อการจำแนกผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าได้มาตรฐานหรือไม่ โดยให้พิจารณาเกณฑ์ต่อไปนี้

1) การประเมินอิงเกณฑ์ และ 2) การประเมินอิงสถานศึกษา ซึ่งมีวิธีการประเมินในแต่ละแบบ ดังนี้

1. การประเมินแบบอิงเกณฑ์ ให้พิจารณาตามมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาที่ สมศ. กำหนด โดยจะมีการสรุปผลการประเมินทั้งในระดับตัวบ่งชี้และระดับมาตรฐาน มีการประเมิน 2 ระดับ คือ การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ และการประเมินในระดับมาตรฐาน ได้แก่

1) การประเมินในระดับตัวบ่งชี้ ให้พิจารณาจากร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ เป็น 4 ระดับ คือ (1) ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาต่ำกว่าร้อยละ 50 หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับปรับปรุง (2) ร้อยละค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาระหว่างร้อยละ 50-74 หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ (3) ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาระหว่าง ร้อยละ 75-89 หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี (4) ร้อยละเฉลี่ยตามเกณฑ์พิจารณาตั้งแต่ ร้อยละ 90 ขึ้นไป หมายถึง ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2) การประเมินในระดับมาตรฐาน ให้พิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ในแต่ละมาตรฐานเป็น 4 ระดับ คือ (1) ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.74 หมายถึง มาตรฐานนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับปรับปรุง (2) ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 1.75-2.74 หมายถึง มาตรฐานนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ (3) ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 2.74-3.49 หมายถึง มาตรฐานนั้นมีคุณภาพอยู่ใน

ระดับดี (4) ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพตัวบ่งชี้ ระหว่าง 3.50-4.00 หมายถึง มาตรฐานนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. การประเมินอิงสถานศึกษา ให้พิจารณาจากการที่สถานศึกษาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และพัฒนาการของคุณภาพสถานศึกษา ตลอดจนมีผลการดำเนินงานบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา รวมทั้งการมีความตระหนักในความสำคัญ ความพยายามในการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายของสถานศึกษา โดยมีติในการพิจารณา วิธีการพิจารณาและการสรุปผลการพิจารณาดังนี้

1) มิติการพิจารณา พัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและการบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา

2) วิธีการพิจารณา ได้ให้ความหมายของการพัฒนาและการบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนของสถานศึกษา ดังนี้ (1) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินในรอบที่สอง (เฉพาะผลการประเมินแบบอิงเกณฑ์) สูงกว่าผลประเมินรอบแรกหรือมีผลประเมินทั้งในรอบแรกและรอบที่สองไม่ต่ำกว่าระดับดี (2) ไม่มีการพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ สมศ. และผลการประเมินในรอบแรกและรอบที่สองต่ำกว่าระดับดีและไม่แตกต่างกัน (3) บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน หมายถึง สถานศึกษามีความสำเร็จในการปฏิบัติสามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนพัฒนาสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยนำผลประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกไปใช้วางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และมีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำคัญและความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา (4) ไม่บรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมาย หมายถึง สถานศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติ ไม่สามารถบรรลุมาตรฐานหรือเป้าหมายของแผนพัฒนาสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนหรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละมาตรฐาน โดยไม่คำนึงถึงความตระหนักในความสำคัญและความพยายาม ในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา

3) หลักฐานและร่องรอยแสดงความตระหนักในความสำคัญ และความพยายามในการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสู่มาตรฐานของสถานศึกษา ให้พิจารณา ดังนี้

ความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาสู่มาตรฐานหรือเป้าหมายตามแผน พิจารณาจากผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 กลุ่มขึ้นไป (ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง) มีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้นๆ และมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันจากอย่างน้อย 3 แหล่งขึ้นไป เช่น นโยบายและทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพภายใน รายงานการประเมินตนเอง เป็นต้น ที่แสดงว่าสถานศึกษามีความตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนหรือครูหรือคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้นๆ โดยมีความพยายามในการปฏิบัติสู่มาตรฐานการศึกษา พิจารณาจากการมีหลักฐานและร่องรอยยืนยันทั้ง 5 ข้อ (1) แผนกลยุทธ์ ธรรมนูญโรงเรียน แผนการจัดโครงสร้างองค์กรของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาตามมาตรฐานนั้น ซึ่งพิจารณาได้จากการกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าประสงค์ของการพัฒนาของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา การพูดคุยและสัมภาษณ์บุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น ในเรื่องการวางแผนพัฒนาของสถานศึกษา (2) มีการจัดโครงการ/กิจกรรมสำคัญระดับสถานศึกษาทางด้านการบริหาร การเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาจากแผนของสถานศึกษา รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา เป็นต้น (3) มีภาคีเครือข่ายหลากหลายเพียงใด โดยเฉพาะ กลุ่มเป้าหมาย เครือข่ายหรือชุมชน เป็นต้น ภาคีที่ร่วมเข้าโครงการ/กิจกรรมที่แสดงว่าเป็นโครงการกิจกรรมระดับสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาได้จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา (4) มีโครงการ/กิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน หรือครู หรือคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานนั้นๆ อย่างเป็นระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพียงใดที่จะแสดงความยั่งยืนของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานนั้น (5) ผลการประเมินโครงการ/กิจกรรมว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์เพียงใดและเป็นที่พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด โดยต้องเกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของโครงการ/กิจกรรมและมีผู้เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 พึงพอใจต่อผลของโครงการ/กิจกรรมนั้นๆ

4) การสรุปผลการประเมินอิงสถานศึกษารายมาตรฐาน มีระดับคะแนนดังนี้ (1) ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน จะอยู่ระดับปรับปรุง และได้ 1 คะแนน (2) ไม่มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาแต่บรรลุมาตรฐาน

เป้าหมายตามแผนหรือมีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา แต่ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน และหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติอย่างไม่เด่นชัด จะอยู่ระดับพอใช้ และได้ 2 คะแนน (3) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษาและมีหลักฐานแสดงความตระหนักในความสำเร็จและความพยายามในการปฏิบัติอย่างเด่นชัด แต่ไม่บรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผน จะอยู่ระดับดี และได้ 3 คะแนน (4) มีพัฒนาการของคุณภาพการศึกษา และบรรลุมาตรฐาน/เป้าหมายตามแผนจะอยู่ระดับดีมาก และได้ 4 คะแนน

3. การรับรองมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับมาตรฐาน

ให้เฉลี่ยผลประเมินระดับมาตรฐานแบบอิงเกณฑ์และแบบอิงสถานศึกษา ถ้าได้ค่าเฉลี่ยของผลประเมิน ≥ 2.75 จากระบบ 4 คะแนน แสดงว่า สถานศึกษามีผลการจัดการศึกษาในมาตรฐานนั้นๆ ที่ได้มาตรฐานคุณภาพ สมศ. สมศ. จะให้การรับรองคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานนั้นๆ ของสถานศึกษา

4. การรับรองมาตรฐานของสถานศึกษา ในภาพรวม

ในการรับรองคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ สมศ. สถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ (1) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยผลประเมินคุณภาพภายนอกไม่ต่ำกว่าระดับดี 2.75 ในระบบ 4 คะแนน (2) สถานศึกษามีค่าเฉลี่ยของผลประเมินในระดับดีขึ้นไปไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของมาตรฐานที่ประเมิน กล่าวคือ ได้ระดับดีขึ้นไป ไม่ต่ำกว่า 11 มาตรฐานใน 14 มาตรฐาน (3) สถานศึกษาไม่มีผลประเมินคุณภาพภายนอกของมาตรฐานอยู่ในระดับปรับปรุง โดยนับเฉพาะมาตรฐานที่ได้ระดับปรับปรุงทั้งแบบอิงเกณฑ์และอิงสถานศึกษา

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

งานวิจัยในประเทศ

วันชัย ศิริชนะ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย “ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของทุกประเทศที่ศึกษาได้เน้นถึงหลักการในเรื่องความเป็นอิสระ (Autonomy) ควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก

(Accountability) ของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้โดยที่แต่ละประเทศมีกลไกการดำเนินงานและวิธีการ ในรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และจารีตนิยมของตน สำหรับรูปแบบการ ประกันคุณภาพในระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่ พัฒนาขึ้น ได้ใช้กระบวนการรับรองวิทยฐานะโดยแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบที่ 1 ใช้ระบบ ตรวจสอบกลไกการควบคุมคุณภาพทางวิชาการภายในที่สถาบันได้จัดให้มีขึ้น โดยลักษณะนี้จะใช้ กับสถาบันอุดมศึกษาหรือหลักสูตรที่เปิดดำเนินการไปแล้วและเป็นระบบที่ให้เป็นไปโดยความ สมัยครใจ แบบที่ 2 ใช้ระบบการตรวจสอบผลการดำเนินการสำหรับสถาบันหรือหลักสูตรที่ขอจัดตั้ง หรือเปิดดำเนินการใหม่ เมื่อเห็นว่ามาตรฐานและเกณฑ์การดำเนินการเหมาะสมก็ให้การรับรอง วิทยฐานะ โดยทั้งสองระบบมุ่งเน้นการกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการกำกับดูแลตนเอง โดยการสร้างระบบควบคุมคุณภาพ ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของตนขึ้นด้วยตนเอง

เข้มทอง ศิริแสงเลิศ (2540) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ระบบที่โรงเรียน อาชีวศึกษาเอกชนใช้ประกันคุณภาพการศึกษาคือ ระบบประกันคุณภาพที่เน้นการควบคุมการ ปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา และใช้ปฏิทินการศึกษาเป็นเกณฑ์วัดความสำเร็จในการ ปฏิบัติงาน มีการวางแผนปฏิบัติงานระยะ 1 ปีมากที่สุด ส่วนการกำหนดเกณฑ์และมาตรฐานขอ งานตลอดจนการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงานยังไม่พบแบบแผนที่ชัดเจน ระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนยังขาดปัจจัยสำคัญตามแนวทางของระบบ ประกันคุณภาพการศึกษาตามทฤษฎีทั้ง 3 ระบบย่อย คือ 1) ระบบการวางแผน บุคลากรมีส่วนร่วม น้อยและไม่มีเป้าหมาย มาตรฐาน และเกณฑ์การวัดที่ชัดเจน 2) ระบบการควบคุมคุณภาพ ขาดการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก และ 3) ระบบการทบทวนและปรับปรุงการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับผู้รับใบอนุญาต บุคลากรไม่มีส่วนร่วมในการทบทวนผลการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพของ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพของกระบวนการบริหารโรงเรียน ด้าน คุณภาพของนักเรียน และด้านคุณภาพของการบริการ ไม่พบว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนแห่งใด มีประสิทธิภาพครบทั้ง 3 ด้าน

สยาม สุ่มงาม (2541) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการดำเนินงาน ปัญหา และ แนวทางแก้ปัญหการประกันคุณภาพ : กรณีศึกษาโรงเรียนนำร่อง สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งยึดกระบวนการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิง คุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึก

การวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนนำร่องสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี เข้าสู่ระบบประกันคุณภาพในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีการปรับขยายเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนให้เหมาะสมกับท้องถิ่นด้วยการทำประชาพิจารณ์ พร้อมทั้งจัดอบรมบุคลากร ซึ่งเป็นผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ จำนวน 50 คน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การนำความรู้ไปถ่ายทอด นิเทศ ติดตาม การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด และปัญหาที่พบ คือ การนำความรู้ไปถ่ายทอดของศึกษานิเทศก์ให้กับผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการผนวกในงานปกติ คือ การประชุมผู้บริหารประจำเดือน น้อยแห่งใช้การฝึกอบรมพิเศษ ทำให้ผู้บริหารบางคนได้รับความรู้ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษานอกจากนี้ยังพบว่า การนิเทศ กำกับ ติดตามการถ่ายทอดความรู้ ยังไม่เป็นระบบ และยังพบว่าทัศนคติ พฤติกรรมการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาบางคน มิได้มีเปลี่ยนแปลง ขาดความรู้ความตระหนักในเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมทั้งงบประมาณที่จัดสรรให้มิได้สอดคล้องกับโครงการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังพบปัญหาในการจัดทำธรรมนูญของโรงเรียน คือ คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการศึกษา แนวทางการแก้ปัญหาของจังหวัด ได้ดำเนินการนิเทศด้วยการให้คำแนะนำด้วยการกระตุ้นเตือนการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนให้เร่งรีบดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพ และการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี ด้านการขาดงบประมาณให้ผู้บริหารขอความร่วมมือจากคณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์การเอกชน ให้เข้ามาร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สุวิมล ราชธนบริบาล (2541) ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย” เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งพบว่าสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งได้มีการเผยแพร่หลักการและนโยบายเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัย มีรูปแบบกระบวนการ

การประกันคุณภาพ 3 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 1 ประกอบด้วย ระบบกำกับ ระบบสนับสนุน และระบบตรวจสอบ รูปแบบที่ 2 มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับแบบที่ 1 แต่มีการเน้นการพัฒนาบุคลากรภายในสถาบันเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การประกันคุณภาพการศึกษา รูปแบบที่ 3 มีการกำหนดกรอบแนวคิดออกเป็นขั้นตอน แบ่งเป็น 5 ระยะคือ ระยะที่ 1 สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรภายในสถาบัน ระยะที่ 2 จัดตั้งสภาวิชาการขึ้นเป็นองค์กรหลักที่ดูแลเรื่องการประกัน

คุณภาพ แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพ ระยะที่ 3 นำนโยบายสู่แนวปฏิบัติและเยี่ยมชมการทำงานของแต่ละหน่วยงาน ระยะที่ 4 การปรับปรุงระบบ ระยะที่ 5 การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ

จิวรรณ มณีแสง (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชน” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย โครงสร้างระบบและการบริหารระบบขั้นตอนกระบวนการกิจกรรมในระบบ และองค์ประกอบคุณภาพ ดัชนี และรายการตรวจสอบขั้นตอนกระบวนการและกิจกรรมมีดังนี้ การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในประกอบด้วย 1) กระบวนการควบคุมคุณภาพ ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญ 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมกำหนดองค์ประกอบคุณภาพและดัชนีชี้วัดคุณภาพ กิจกรรมการดำเนินงานในการควบคุมคุณภาพและปรับปรุงคุณภาพที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมการเตรียมความพร้อมเพื่อการตรวจสอบและจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง 2) กระบวนการตรวจสอบและการประเมินคุณภาพภายในมี 3 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการศึกษาตนเอง(SSR) การดำเนินการตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายใน และการจัดทำรายงานการตรวจสอบ 3) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพและการเตรียมความพร้อมเพื่อการประกันคุณภาพจากภายนอกมี 4 กิจกรรม คือ การศึกษารายงานการตรวจสอบ การปรับปรุงคุณภาพ การจัดทำรายงานการประเมินตนเอง และการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดโดยหน่วยงานภายนอกที่ประเมินและเป็นผู้ให้การรับรองสถาบันการประกันคุณภาพภายนอกมี 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอก ประกอบด้วย 4 กิจกรรม คือ หน่วยงานภายนอกแต่ตั้งกรรมการตรวจสอบและประเมินคณะกรรมการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถาบัน ดำเนินการตรวจสอบตรวจเยี่ยมและจัดทำรายงานการตรวจสอบ 2) การประเมินคุณภาพจากภายนอก มี 2 กิจกรรมคือการศึกษารายงานการตรวจสอบและรายงานการประเมินตนเองของสถาบันและทำการประเมิน 3) กระบวนการพิจารณารับรองสถาบัน ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ การพิจารณาตัดสินให้การรับรองสถาบันหรือไม่รับรอง และการแจ้งผลต่อสถาบัน

ประอร สุนทรวิภาต (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ” เพื่อศึกษาองค์ประกอบและบริบท สร้างเกณฑ์และพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ

ประกันคุณภาพการศึกษา การสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง และการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรโรงเรียนเหล่าทัพ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นเป็นระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพและนำระบบไปประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยนำเกณฑ์ไปทดลองตรวจสอบคุณภาพที่โรงเรียนนายเรือ แล้วนำผลมาปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพที่ได้จากการวิจัยประกอบด้วย

1. หลักการ/ยุทธศาสตร์ ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ รวม 8 ข้อและที่สำคัญมากที่สุด 3 ข้อ ได้แก่ 1) การสร้างระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทำให้โรงเรียนเหล่าทัพผลิตนายทหารสัญญาบัตรที่มีคุณภาพตามความต้องการของเหล่าทัพ 2) การสร้างจิตสำนึกใฝ่คุณภาพ โดยมุ่งเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา และ 3) ผู้บริหารควรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

2. วิธีการปฏิบัติ/ยุทธวิธี ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ได้แก่ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ 2) จัดตั้งสำนักงานประกันคุณภาพ 3) กำหนดองค์ประกอบและเกณฑ์ 4) จัดทำคู่มือ 5) เผยแพร่ความเข้าใจและส่งเสริมจิตสำนึกใฝ่คุณภาพ 6) ควบคุมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน และ 7) ทำรายงานการศึกษาตนเองและพร้อมรับการตรวจสอบจากภายนอก

3. องค์ประกอบและเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเหล่าทัพ ประกอบด้วย 1) มีปรัชญา/ปณิธาน วัตถุประสงค์และภารกิจหลักของโรงเรียนเหล่าทัพ 2) มีการฝึกและศึกษา 3) มีการเตรียมทรัพยากรการเรียนรู้ 4) มีการปลูกฝังลักษณะผู้นำทหารและการปกครองบังคับบัญชา 5) มีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทหาร 6) มีการบริหารและการจัดการ 7) มีการส่งเสริมการวิจัย และ 8) มีการติดตามและประเมินผล

สุวิมล ว่องวานิช (2543) ได้วิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยด้านสภาพและความพร้อมของสถานศึกษาในการทำการประเมินผลภายในพบว่า สถานศึกษาที่ทำการสำรวจ 63 แห่ง พบว่าสถานศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งมิได้มีการประเมินผลภายใน ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับเป้าหมาย การทบทวนแผนการปฏิบัติงาน การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของสถานศึกษา และการรายงานผลการประเมินให้ผู้เกี่ยวข้องทราบโดยทั่ว

กัน และการทำงานเป็นทีม สภาพที่ผ่านมา สถานศึกษามากกว่าครึ่งมิได้มีการประเมินผลภายในตามมาตรฐานการศึกษา

ส่วนผลการวิจัยด้านความพร้อมของบุคลากรในการทำงานประเมินผลภายในพบว่า ครูอาจารย์ประมาณร้อยละ 88 รับรู้เรื่องมาตรฐานการศึกษา ครูอาจารย์มากกว่าร้อยละ 95 ยินดีและเต็มใจที่จะทำการประเมินผลภายในและพร้อมที่จะเรียนรู้วิธีการทำการประเมินภายในประมาณร้อยละ 31 กลุ่มครูประมาณร้อยละ 86-87 มีความเชื่อว่าสถานศึกษามีบุคลากรและทรัพยากรพร้อมที่จะทำการประเมินผลภายใน ข้อมูลการประเมินที่ได้จากนักเรียน ครู ผู้บริหาร อยู่ในระดับที่ค่อนข้างเชื่อถือได้พอควร แต่แหล่งข้อมูลในระดับความน่าเชื่อถือค่อนข้างต่ำกว่าแหล่งอื่นคือ ข้อมูลจากการประเมินของผู้ปกครองซึ่งมีความน่าเชื่อถือในระดับร้อยละ 60- 70 ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ปกครองไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษา ค่อนข้างสอดคล้องกับของต่างประเทศที่พบว่าข้อมูลจากผู้ปกครองเชื่อถือได้ร้อยละ 66 – 91 เนื่องจากข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาที่ส่งไปยังผู้ปกครองมีน้อย และผู้ปกครองที่ไม่รู้ความเคลื่อนไหวของสถานศึกษามักจะประเมินคุณภาพของสถานศึกษาในระดับที่สูงกว่าสภาพจริงและผลการวิจัยด้านแรงจูงใจ และพบว่า ลักษณะของสถานศึกษายังมีความแตกต่างของแรงจูงใจของผู้บริหารและกลุ่มครูอาจารย์ซึ่งไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันสถานศึกษาบางแห่งผู้บริหารมีแรงจูงใจในการประเมินผลภายในสูง แต่บุคลากรภายในมีแรงจูงใจในการประเมินภายในต่ำ สถานศึกษาส่วนใหญ่มีบุคลากรที่มีความแตกต่างของระดับแรงจูงใจในทัศนคติ และทักษะการประเมินค่อนข้างมาก แม้จะอยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน ปัญหาหนึ่งที่พบมากในขั้นตอนของการทำการประเมินผลภายใน คือ ความรู้สึกที่ขัดแย้งในตัวเองของคณะทำงานในสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะรู้สึกถึงความจำเป็นที่ต้องการประเมินผลภายใน แต่ก็รู้สึกว่าการประเมินผลภายในเป็นการเพิ่มภาระ และยังเป็นงานที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน ยิ่งเกิดความรู้สึกคับข้องใจในการปฏิบัติ

แคทลียา ศรีแปลก (2544) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคันนายาว กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ แบบสอบถามอย่างง่ายและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษา ได้แก่ ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ความสามารถในการบริหารจัดการ การมีจิตวิทยาในการ

ทำงานร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้ประเมิน ได้แก่ การพัฒนาตนเองของผู้ประเมินและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทักษะคติต่อการทำงานประเมินภายในสถานศึกษา การเห็นความสำคัญและคุณค่าของการประเมินภายในสถานศึกษาและการเห็นความสำคัญของผลการประเมิน ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการทำงานตามวงจรบริหารคุณภาพ PDCA ซึ่งมีการปรับใช้ผลการประเมินตลอดทั้งกระบวนการ และปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ความร่วมมือของผู้ปกครองในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนและการพัฒนาตนเองของนักเรียนในด้านการทำงานและการร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน ในด้านอุปสรรคในการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนต้นนายาว คือภาระหน้าที่ของครูในโรงเรียนมีมาก ทำให้ไม่มีเวลาได้ใกล้ชิดกับนักเรียน และไม่สามารถปรับใช้ผลการประเมินได้อย่างเต็มที่และอุปสรรคด้านนักเรียนบางคนที่ไม่เห็นความสำคัญในการใช้ความร่วมมือที่จะพัฒนาตนเองให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

ดวงใจ กฤดากร (2545) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการดำเนินการด้านประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา หลังการได้รับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) การวิจัยนี้ใช้วิธีการสำรวจในการเก็บข้อมูล โดยศึกษาจากกลุ่มผู้บริหารและคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 301 คน รวม 12 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดตามขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นในขั้นการเตรียมการ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อมของบุคลากร เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การจัดให้มีบุคลากรแกนนำและวิทยากร ที่มีความรู้ความสามารถทำหน้าที่ให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน (2) การให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา แก่บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง (3) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง และการส่งเสริมสนับสนุนการทำงานเป็นทีมแก่บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้านการแต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายใน (2) การร่วมคิดร่วมทำของผู้บริหารในการ

ประกันคุณภาพภายใน (3) การให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายใน

2. ความต้องการจำเป็นในขั้นการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน (Plan) เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลก่อนการวางแผน (2) การให้คณะกรรมการที่แต่งตั้งจากบุคลากรในสถานศึกษาและจากผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการกำหนดเป้าหมาย/มาตรฐานการศึกษา ที่เป็นความต้องการร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (3) การจัดอันดับความสำคัญขอเป้าหมาย มาตรฐานการศึกษาเพื่อการพัฒนา และการกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย/มาตรฐานการศึกษา ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ (2) การจัดวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้การนิเทศระหว่างดำเนินการด้านต่างๆ (3) การกำกับติดตามทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด/ฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน ด้านการตรวจสอบประเมินผล (Check) เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การทดลองใช้เครื่องมือเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนการนำไปใช้จริง และการหลอมรวมเครื่องมือให้สามารถวัดสิ่งที่เกี่ยวข้องกันได้ด้วยเครื่องมือชุดเดียวกัน (2) การให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดรูปแบบ/วิธีการ ในการวิเคราะห์และการสรุปผลข้อมูลของผู้เรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางเดียวกัน (3) การกำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งระดับ รายบุคคล ระดับห้องเรียนและภาพรวมของสถานศึกษาด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (Action) เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การให้บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขก่อนการวางแผนในระยะต่อไป (2) การนำผลการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวกและเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ (3) การนำเสนอผลการประเมินต่อบุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลไปใช้พัฒนางานของตนเองและปรับปรุงแผนการทำงานในทุกระดับของโรงเรียน

3. ความต้องการจำเป็นในขั้นการรายงาน ประกอบด้วย การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เรียงจากมากไปน้อย 3 ลำดับ คือ (1) การเขียนรายงานประเมินตนเอง/รายงานประจำปีโดยสรุป เพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน (2) การรวบรวม ผลการดำเนินงานผลการประเมินมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการเขียนรายงานประเมินตนเอง/รายงานประจำปี (3) การจัดให้ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นผู้จัดทำรายงานการประเมินตนเอง/รายงานประจำปี

ปิยะธิดา ทองอร่าม (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์พหุระดับด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูในหมวดวิทยาศาสตร์หรือคณิตศาสตร์ ปีการศึกษา 2543 จำนวน 493 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลระดับโรงเรียนและระดับจังหวัด วิเคราะห์ผลข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์พหุระดับด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่นผลที่ได้คือ 1) ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สัดส่วนของนักเรียนต่อครู สัดส่วนของนักเรียนต่อห้องเรียน ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 2) ปัจจัยระดับจังหวัดที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยปริมาณการให้คำแนะนำทางวิชาการจากหน่วยศึกษานิเทศก์ของจังหวัด ค่าเฉลี่ยงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากจังหวัด

เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2546) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานวิธีการที่ใช้ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในกลุ่มคุณภาพที่ 1-2 และกลุ่มคุณภาพที่ 5 2) การวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาจากกรณีศึกษา 2 โรงเรียน และนำผลการวิจัยทั้ง 2 ส่วนมาสังเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อค้นพบเชิงปริมาณ พบว่าสถานศึกษาทั้ง 2 กลุ่มคุณภาพส่วนใหญ่ดำเนินการครบกระบวนการ คือมีการวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบ ประเมินและปรับปรุงคุณภาพข้อค้นพบเชิงคุณภาพ พบว่า การดำเนินการแต่ละด้านยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 1 ดำเนินการครบถ้วนกว่าโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาในกลุ่มคุณภาพที่ 5

2. ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายในได้แก่ การที่ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ทุ่มเท สนใจใฝ่เรียนรู้ ใช้ทั้งการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารแบบเข้มงวด การมีวัฒนธรรมองค์การที่ดี คือ มีความสัมพันธ์ที่ดี มีแบบแผนการทำงานเป็นทีม มีตัวแบบการเป็นครูที่ดี ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและเห็นคุณค่าของการประเมินรวมทั้งการที่ครูมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ต่อการสอน สนใจใฝ่เรียนรู้และเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนั้น โครงสร้างการประสานงานที่

คล่องตัว และมีบุคลากรหรือคณะทำงานรับผิดชอบงานประกันคุณภาพก็เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ การที่ชุมชนและกรมการสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการศึกษาและสนับสนุนช่วยเหลือ และการที่กฎหมาย/นโยบายต้นสังกัดผลักดันให้โรงเรียนดำเนินการประกันคุณภาพ รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนจริงจัง

3. ปัจจัยสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ในกลุ่มปัจจัยภายใน ได้แก่ การที่วัฒนธรรมองค์การมีลักษณะแตกแยก แข่งขัน ไม่ให้เกียรติและไม่ไว้ใจกันขาดการยอมรับความสามารถของเพื่อนครู ครูไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และครูไม่เพียงพอ ขาดความรับผิดชอบและความสนใจใฝ่เรียนรู้ มีทัศนคติไม่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับโรงเรียนเต็มที่ ใจดีเกินไป ขาดความเด็ดขาด นำการเปลี่ยนแปลงเข้ามาเร็วจนครูรับไม่ทัน ใช้รูปแบบการบริหารแบบชี้นำมากกว่าการมีส่วนร่วม และผู้ช่วยผู้บริหารขาดความสามารถในการบริหารและมีงานธุรการมาก นอกจากนั้น การที่โครงสร้างการบริหารขาดการประสานงานที่ดี ขาดระบบการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรและมอบหมายความรับผิดชอบไม่ชัดเจนก็เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคเช่นกัน สำหรับกลุ่มปัจจัยภายนอก ได้แก่ ชุมชนและกรมการสถานศึกษาขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาและนโยบายปรับลดอัตรากำลัง รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดขาดการนิเทศช่วยเหลือ

งานวิจัยในประเทศ

Taylor and Hill (1993: 15-20) ได้ศึกษาการนำ TQM มาใช้ในองค์การทางการศึกษาว่า สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงานคือปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์การใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ลักษณะองค์การ สถาบันจำเป็นต้องประเมินปัจจัยด้านลักษณะองค์การของตน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ (1) โครงสร้างขององค์การแบบ Organic จะเป็นโครงสร้างที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของ TQM เพราะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจ (2) วัฒนธรรมองค์การ เป็นลักษณะของหน่วยงานหรือบุคลิกภาพของบุคคลเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปรัชญา และค่านิยมซึ่งจะสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างสมาชิกในองค์การในเรื่องพันธกิจและสิ่งที่สมาชิกประพฤติปฏิบัติ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีอำนาจสูงมากในการชี้นำพฤติกรรม 2) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ TQM เป็นแนวทางการบริหารที่ยึดบุคคลเป็นศูนย์กลาง การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ (1) การยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน เป็นการยอมรับของบุคคลที่จะดำเนินตามค่านิยม

และเป้าหมายขององค์กร (2) การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานและการสื่อสาร เน้นที่การนำพลังของทุกคนมาใช้ประโยชน์ต่อองค์กรในการแก้ปัญหา และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม การจัดทีมงานข้ามสายงาน (3) รูปแบบการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ ในการที่จะให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารแบบเปิด จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้การบริหารแบบชี้หน้าหรือแบบอึดตาธิปไตย การบริหารตามสถานการณ์จึงเป็นรูปแบบที่อาจจะนำมาใช้มากที่สุด (4) การฝึกอบรม เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างระบบการเรียนรู้บุคลากรทุกคนจะต้องได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่มีต่อการปฏิบัติงาน

Robinson (1996) ศึกษาถึงการนำ TQM ในการศึกษา ที่จะเป็นการสร้างพลังจูงใจให้แก่โรงเรียน วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำและการฝึกอบรม และการพัฒนาในการนำปรัชญา TQM ไปใช้ เป็นการศึกษากกรณีศึกษาโดยวิธีการเชิงคุณภาพในโรงเรียนหนึ่งในรัฐนิวเซาท์เวลส์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เอกสารและการสังเกต มีคำถามการวิจัยคือ 1) จุดเน้นของโรงเรียนคืออะไร 2) อะไรเป็นกลยุทธ์ภาวะผู้นำที่นำมาใช้ในการนำ TQM มาปฏิบัติ 3) คุณลักษณะของพันธะสัญญาของโรงเรียนคืออะไร 4) กลยุทธ์การพัฒนาและการฝึกอบรมอะไรที่นำไปใช้ 5) อะไรที่นำมาใช้เพื่อดูแลความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน ผลจากการศึกษาพบว่าจุดเน้นของโรงเรียนคือเน้นที่คุณภาพการเรียนการสอน กลยุทธ์ภาวะผู้นำที่นำมาใช้กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนคือ การสร้างทีมในการแก้ปัญหา ความร่วมมือในการตัดสินใจ การสร้างความไว้วางใจ การเสริมแรงจูงใจ การมอบอำนาจและความรับผิดชอบ การให้โอกาส การปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานและผู้ปกครอง สำหรับพันธะสัญญาคือ การมีวิสัยทัศน์การเน้นที่ลูกค้า การร่วมตัดสินใจ และการเสริมแรงจูงใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังดำเนินการไม่เพียงพอในการสนับสนุนกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องคือ การตัดสินใจภายใต้ข้อมูลและข้อเท็จจริง และการจัดเตรียมเครื่องมือที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานของผู้นำสำหรับกลยุทธ์การพัฒนาและการฝึกอบรมนั้น เน้นให้มีแผนพัฒนาวิชาชีพรายบุคคล และในประเด็นสุดท้ายในเรื่องกลยุทธ์เพื่อดูแลความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองนั้น เน้นวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ มีการดูแลให้ผู้ปกครองได้เข้ามา ร่วมกันเป็นทีม จัดให้มีช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และฝึกอบรมและพัฒนาผู้ปกครองและสมาชิกของชุมชน

Straus (1996) ศึกษาถึงผลกระทบของ TQM ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และการปฏิบัติงานของทีมปรับปรุงสถานศึกษาของสถานศึกษาประถมศึกษาในเมือง วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง TQM และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และ TQM กับคะแนนการปฏิบัติงานของคณะครูอาจารย์ โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับสถานศึกษาที่ใช้ TQM และไม่ได้ใช้ TQM ผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่าเมื่อเปรียบเทียบคะแนนวิชาการอ่าน และวิชาคณิตศาสตร์ของสถานศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าคะแนนคณิตศาสตร์สำหรับสถานศึกษาที่ใช้ TQM สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับในด้านการปฏิบัติงานของทีมปรับปรุงสถานศึกษา พบว่าการปฏิบัติงานโดยภาพรวมของทั้ง 2 กลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณารายด้าน ผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยให้ข้อสรุปว่าสิ่งที่สถานศึกษาต้องการอย่างต่อเนื่อง คือการพัฒนาบุคลากรให้เหมาะสมกับเครื่องมือต่างๆ ของ TQM และจะต้องใช้เวลาสำหรับครูอาจารย์ที่จะปรับปรุงการสอน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้ TQM

Bof (1997) ศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของการประถมศึกษาในบราซิล ศึกษาเฉพาะสถานศึกษาในเทศบาล Rondonopolis ในประเทศบราซิล เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพตามโครงการการบริหารคุณภาพ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องที่จะปรับปรุงคุณภาพและควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดเทศบาล 11 แห่งโดยเฉพาะในเรื่องการตกต่ำชั้นและการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน โครงการดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ให้หน่วยงานที่ปรึกษาฝึกอบรมผู้บริหารและครูผู้ร่วมงานขั้นตอนที่ 2 คือกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมแล้ว จะอบรมผู้ปฏิบัติงานคนอื่นๆ เพื่อจะนำไปปรับใช้ในการศึกษาครั้งนี้ศึกษากกรณีตัวอย่างสถานศึกษา 5 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า โครงการการบริหารคุณภาพนำไปใช้เต็มรูปแบบเพียง 4 แห่ง และพบว่าปัญหาสำคัญๆ ในการนำไปใช้คือ 1) การต่อต้านจากผู้มีส่วนร่วม เนื่องจากมีความสงสัยและความไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการการบริหารคุณภาพ 2) ผู้บริหารและผู้ประสานงานครูขาดความรู้ที่เพียงพอต่อแนวคิดและเครื่องมือในการบริหารคุณภาพ 3) การถกเถียงอภิปรายเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพในโรงเรียนดำเนินการไม่เพียงพอ 4) เวลาไม่เพียงพอสำหรับผู้บริหารและผู้ประสานงานครูที่จะจัดให้กิจกรรมปกติดำเนินไปสอดคล้องกับกิจกรรมของการบริหารคุณภาพ อย่างไรก็ตามสำหรับการรับรู้ที่จะเป็นตัวกระตุ้น ได้แก่ 1) พันธะสัญญาของผู้บริหาร รวมทั้ง ครูใหญ่ และเทศมนตรีฝ่ายการศึกษา 2) สิ่งที่น่าทึ่งชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงแรก ๆ เช่น การปรับปรุงองค์การ และการลดลงของการตกต่ำชั้นและการลาออกกลางคันของนักเรียน

จากการศึกษาพบว่า การต่อต้านของผู้ปฏิบัติงานลดลง เมื่อเวลาผ่านไป และในที่สุดจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา

Bauerly Kopel (1997) ศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักการ TQM มาใช้กับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรัฐมินนิโซต้า โดยให้คำจำกัดความ TQM ว่า เป็นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเน้นความสำคัญของลูกค้า มีการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูล ต้องมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการเรียนและการประเมินผล มีระบบคิด และมีการฝึกอบรม คำถามสำหรับการวิจัยคือ 1) หลักการของ TQM นำไปใช้กับสถานศึกษาในรัฐมินนิโซต้ามากน้อยเพียงใด 2) อะไรเป็นอุปสรรคต่อการนำหลักการคุณภาพไปใช้ และอะไรเป็นสิ่งที่ช่วยให้นำไปใช้ได้ ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นการสำรวจเชิงปริมาณกับสถานศึกษาที่อ้างว่าใช้หลักการ TQM โดยสำรวจจากครู 15 คน และผู้บริหารจาก 10 โรงเรียน โดยใช้การรายงานตนเอง ช่วงที่ 2 เป็นการศึกษเชิงคุณภาพ โดยนำผลจากช่วงแรกมาศึกษาเชิงลึก ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์จากสถานศึกษาในช่วงแรก ซึ่งคัดเลือกมา 4 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักการของ TQM ทั้ง 7 ข้อ สถานศึกษาได้นำไปปฏิบัติแต่ในระดับที่แตกต่างกัน และพบว่าไม่มีสถานศึกษาใดที่ใช้หลักการทั้ง 7 ข้ออย่างสมบูรณ์ 2) หลักการบางข้อไม่ได้ถูกนำไปใช้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากขาดการฝึกอบรม ขาดความเข้าใจเบื้องต้นและการฝึกอบรมที่จัดดำเนินการเป็นส่วนๆ ไม่เพียงพอ 3) สิ่งที่จะช่วยในการปฏิบัติงานคือ ภาวะผู้นำและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน สำหรับอุปสรรค ได้แก่ เรื่องของเวลา ทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน และการฝึกอบรม

Newby (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (TQM) กับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อที่จะสำรวจเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคลากรในสถานศึกษาต่อคุณภาพเป็นการศึกษาเปรียบเทียบสถานศึกษาที่นำระบบ TQM มาใช้แล้ว 4 แห่ง และสถานศึกษาที่ยังไม่ได้ใช้อีก 4 แห่ง โดยใช้การเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าจากการเปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงให้เห็นความแตกต่างของสถานศึกษาทั้ง 2 กลุ่มในด้าน 1) การได้รับการฝึกฝนและความคุ้นเคยกับแนวคิดของ TQM และแนวการปฏิบัติต่าง ๆ ของสถานศึกษา 2) ความแตกต่างในเรื่องการสนองความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ความพึงพอใจเป็นสิ่งที่วัดระดับความมีคุณภาพ 3) ประเด็นเรื่องคุณภาพกลายเป็นเป้าหมายแรกของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงปริมาณในด้านคุณภาพไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่า ทั้ง 2 กลุ่มมีความพึงพอใจในงานต่ำ และรู้สึกว่าคุณเรียกว่าถูกเรียกร้องสูงมากในฐานะที่เป็นครู และ

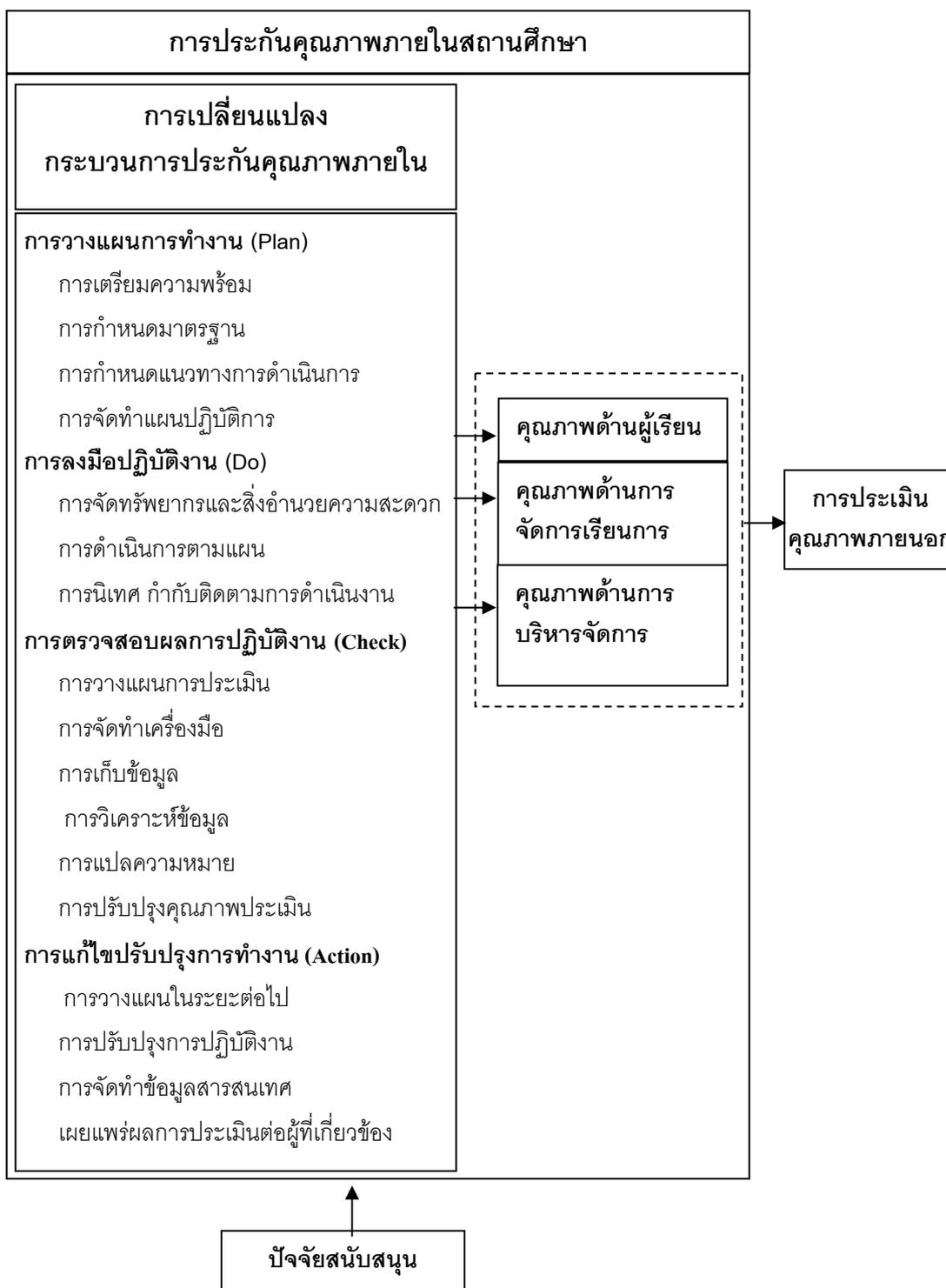
ข้อมูลเชิงคุณภาพสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณในประเด็นเกี่ยวกับการพิจารณาความต้องการ และความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน สถานศึกษาที่ไม่ได้ใช้ TQM จะไม่สนใจความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียน แต่สนใจคะแนนสอบและระเบียบวินัย ส่วนสถานศึกษาที่ใช้ TQM ระบุว่าคุณภาพคือ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง นักเรียน และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข ในการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า สถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐานมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังมีปัญหา อุปสรรค และความไม่พร้อมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เช่น ด้านงบประมาณ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษา การปรับปรุงและพัฒนาระบบการดำเนินงานในแต่ละด้านให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ การวางแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนมีประสิทธิภาพ และสามารถปฏิบัติได้จริง การให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การติดตามการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา การนิเทศ กำกับติดตามอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ อีกประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญ คือการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดการวิจัยโดยได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอกโดย สมศ. ดังปรากฏในแผนภาพที่

2.4

แผนภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง: พหุกรณีศึกษา

ตอนที่ 6 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ซึ่งเป็นการสอบสวน มองภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัว เป็นการบรรยายอย่างละเอียดครอบคลุม เป็นข้อมูลที่มีความลุ่มลึก และปัญหาการวิจัยมีลักษณะกว้างยืดหยุ่นครอบคลุมปรากฏการณ์ทุกแง่มุมของเรื่องที่นักวิจัยต้องการศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่เป็นวิจัยที่ทำในสภาพที่เป็นจริง ตามธรรมชาติ โดยที่นักวิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ปัญหาวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาระบวนการ มากกว่าการศึกษาผล เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) อาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งหมดที่รวบรวมมา

ในส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จะแบ่งนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิจัยพหุกรณีศึกษา 2) เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

6.1 การวิจัยพหุกรณีศึกษา (Multiple case study research)

การวิจัยพหุกรณีศึกษาในตอนนี้จะแยกนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา 2) วิธีการวิจัย เทคนิคการวิจัยภาคสนาม 3) การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1.1 ลักษณะของการวิจัยพหุกรณีศึกษา

การวิจัยพหุกรณีศึกษา เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดระบบของข้อมูลจากกรณีตัวอย่างในการวิจัยตั้งแต่ 2 กรณีตัวอย่างขึ้นไป เพื่อที่จะทำความเข้าใจสิ่งที่ต้องการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับบริบทที่ใกล้เคียงได้มากขึ้นเพราะการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษาเป็นวิธีการวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์มากกว่าการวิจัยรายกรณี ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพทั่วๆไปนั้น สนใจลักษณะของข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมมองภาพรวมของปรากฏการณ์ ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ เน้นการศึกษาติดตามเจาะลึกโดยที่นักวิจัยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ในบริบทการวิจัยนั้นๆ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่ผลการวิจัยที่ได้มีจุดอ่อนในการสรุปอ้างอิงสู่บริบทการวิจัยอื่น ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยพหุกรณีศึกษา

Yin (1994) กล่าวว่าวัตถุประสงค์ของกรณีศึกษามี 3 ข้อ คือ เพื่ออธิบาย (Explanation) เพื่อบรรยาย (Description) และเพื่อแสวงหา (Exploratory) ส่วนประกอบของกรณีศึกษา จำแนกตามการออกแบบการวิจัย สามารถแบ่งกรณีศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. กรณีศึกษาเดี่ยว (Single Case Study) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาเฉพาะกลุ่มบุคคลกลุ่มคนปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง หรือกรณีใดกรณีหนึ่งเพียงกรณีเดียวภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน เพื่อแสวงหาคำตอบที่จะอธิบายหรือหาเหตุผลของการเกิดปรากฏการณ์นั้น เพื่อการตรวจสอบหรือเป็นการศึกษานำร่องเพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างทฤษฎี เช่น การศึกษากรณีโรงเรียนที่มีปัญหาในการปฏิรูป การศึกษาถึงชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งในบริบทเดียวกัน เป็นต้น

2. การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษกรณีเฉพาะตั้งแต่สองกรณีขึ้นไป โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎีการวิจัยพหุกรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีลักษณะสำคัญ คือ การแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิดความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลาในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งจะขยายความเป็นลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังนี้ (สุภางศ์ จันทวานิช, 2543)

1) เน้นการมองปรากฏการณ์ให้เห็นภาพรวม โดยการมองจากหลายแง่มุมการศึกษาปรากฏการณ์นั้นจากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก ไม่พิจารณาปรากฏการณ์อย่างเป็นเสี่ยงเดียวหรือดูเพียงด้านใดด้านหนึ่งแต่ดูให้เห็นภาพเต็มรูป

2) เป็นการศึกษาติดตามระยะยาวและเจาะลึก เพื่อให้เข้าใจความหมายของปรากฏการณ์สังคมซึ่งมีความเป็นพลวัตการวิจัยจึงมักกินเวลาเป็นปี เพื่อจะให้เห็นสภาพความเปลี่ยนแปลงในระยะต่างๆนอกจากนั้นก็เป็นการศึกษาเจาะลึก เช่น การศึกษาเฉพาะกรณีหรือการศึกษาเฉพาะบุคคลเพื่อให้ทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งและสามารถมองเห็นภาพได้จากหลายแง่มุม

3) ศึกษาปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจ ความหมายของปรากฏการณ์ในสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง มักมีการวิจัยสนาม (Field research) ในการวิจัยคุณภาพจะไม่มี การควบคุมและทดลองในห้องปฏิบัติการเพราะทำให้ผู้วิจัย ไม่เห็นปรากฏการณ์ในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

4) คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัยให้ความสำคัญและเคารพผู้ถูก วิจัยในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ไม่นำข้อมูลของผู้ถูกวิจัยไปเผยแพร่ไปใช้ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ ถูกวิจัยไม่ฝืนใจถ้าผู้ถูกวิจัยไม่เต็มใจหรือไม่ต้องการให้ความร่วมมือ

5) ใช้การพรรณนาและการคิดวิเคราะห์แบบอุปนัย ในการศึกษาชุมชน หรือการศึกษาเฉพาะกรณี เพื่อให้เห็นภาพรวมในขั้นแรกนักวิจัยเชิงคุณภาพจะให้รายละเอียด เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชนหรือกรณีศึกษาในลักษณะของการพรรณนา ส่วนในการวิเคราะห์ นักวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) เป็นวิธีการวิเคราะห์ที่ สำคัญวิธีการนี้คือการนำข้อมูลเชิงรูปธรรมย่อยๆ หลายๆ กรณีมาสรุปเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรมโดย การพิจารณาลักษณะร่วมที่พบในการวิจัยเชิงคุณภาพจะเน้นการวิเคราะห์แบบอุปนัยมากกว่าการใช้ สถิติตัวเลข

6) เน้นปัจจัยหรือตัวแปรด้านความรู้สึกนึกคิด จิตใจ ความหมาย ใน การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมนักวิจัยเชิงคุณภาพเชื่อว่าองค์ประกอบด้านจิตใจ ความคิดและ ความหมายคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมมนุษย์และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่มนุษย์แสดง ออกมา จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนจึงจะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้

6.1.2 วิธีการวิจัย เทคนิคการวิจัยภาคสนาม และการเลือกสนามวิจัย

การเลือกสนามหรือสถานที่วิจัย ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ทั้งที่ เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาว่าเหมาะสมกับสถานที่วิจัย และ/หรือนักวิจัยจะสามารถเข้าไปเก็บข้อมูล ได้หรือไม่ รวมทั้งนักวิจัยมีความรู้เดิมคุ้นเคยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มาก่อน การเลือกสนามในช่วง ระยะเวลาแรกๆ และการให้เหตุผลในการเลือกส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของความเหมาะสมและเหตุผล ทางหลักการที่กว้างๆ ไปและหลังจากเข้าไปสำรวจ “สนาม” แล้ว บางครั้งอาจเกิดการเปลี่ยนแปลง ได้ ดังนั้นประเด็นสำคัญในการเลือกสนามจึงขึ้นอยู่กับว่า 1) นักวิจัยสามารถจะเข้าไปศึกษาใน

สถานที่ หรือสนามที่ตั้งใจจะเข้าไปศึกษานั้นได้หรือไม่ 2) บทบาทที่จะเป็น หรือบทบาทที่จะสวมเข้าไปในสถานการณ์นั้นๆ จะช่วยทำให้เข้าถึงข้อมูลที่น่าสนใจได้มากน้อยพอเพียงหรือไม่

นักวิจัยไม่มีทางรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังกล่าวมาก่อน จนกว่าจะได้ทดลองเข้าไปสำรวจดูของทางความเป็นไปได้ด้วยตนเองก่อน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้วิธีการต่างๆ ในการเข้าถึง “สนาม” ให้ได้ (นิศา ชูโต, 2545)

1. การใช้เวลาในสนาม นักวิจัยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนามคือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามช่วงเวลาใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมของชุมชนที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วม (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

2. การเตรียมตัวเข้าสู่สนาม คือ การพยายามที่จะเข้าไปอยู่ในสนามอย่างดีที่สุดผสมผสานกลมกลืนที่สุดและพร้อมที่สุด สิ่งที่ต้องเตรียม คือ ภาษา ในกรณีที่ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ภาษาเดียวกับที่ใช้ในสนาม การแต่งกายนักวิจัยควรแต่งกายให้เหมือนกับคนในสังคมที่เราจะเข้าไปศึกษา เพื่อให้คนในสังคมนั้นยอมรับเตรียมอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น กล้องถ่ายรูปเทปบันทึกเสียง อุปกรณ์เหล่านี้ช่วยให้การเก็บบันทึกข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

3. ยุทธวิธีเข้าสู่สนาม นักวิจัยมียุทธวิธีใหญ่ๆ 2 แบบอย่างในการแสดงออกถึงสถานภาพของนักวิจัย ได้แก่แบบเปิดเผย คือ นักวิจัยขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเปิดเผยสถานภาพการเป็นนักวิจัย และแบบปกปิดสถานภาพนักวิจัยเมื่อต้องการได้ข้อมูลสนามแบบ “ปิด” ต่อคนภายนอกกรณีดังกล่าวนักวิจัยจะสวมบทบาทเป็นคนอื่นปะปนเข้าสนามโดยไม่แจ้งให้ผู้คนในสนามรู้บทบาทที่แท้จริงของตัวเอง (นิศา ชูโต, 2545) การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้านหรือไม่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2543)

4. การสร้างสัมพันธภาพในสนาม เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่จะทำให้การเก็บข้อมูลราบรื่นและได้ข้อมูลที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับ การสร้างสัมพันธภาพ การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนามไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การแต่งกาย กิริยา วาจา การประพฤติ การปฏิบัติตนซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อยเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่

ศึกษาอยู่ (นิตา ชูโต, 2545) ในวันแรกๆ ของการเตรียมตัวทำงานภาคสนาม เทคนิคที่จะช่วยให้นักวิจัยสร้างความสัมพันธ์ได้ดีมีดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543) (1) วางท่าที่สงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวให้เด่นจนผิดสังเกต (2) หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้ผู้ตอบรู้สึกอึดอัด และจำเป็นต้องปกป้องตนเอง (3) อย่าทำตัวทัดเทียมผู้นำของชุมชน (4) พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบและพร้อมที่จะช่วยเหลือจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านเร็วขึ้น (5) หาใครคนหนึ่งเป็นผู้แนะนำให้เรารู้จักกับชาวบ้าน (6) เมื่อมีความรู้สึกอึดอัดให้เข้าใจว่าเป็นความรู้สึกปกติธรรมดา เพราะเรากำลังเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ (7) ให้ถือว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสนาม โดยเฉพาะการกระทำของเราไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องของงาน (8) อย่าคาดหวังจะทำอะไรได้มากในวันแรกๆ การสร้างความสัมพันธ์ใช้เวลาเป็นเดือนๆ (9) เป็นมิตรกับทุกคนการรวบรวมข้อมูลในสนาม

5. การรวบรวมข้อมูลในสนาม ยุทธวิธีสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบลุ่มลึกและการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสนาม การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำควบคู่กันไป เมื่อได้ข้อมูลมาไม่ว่าจะได้จากเอกสาร สังเกตหรือสัมภาษณ์ นักวิจัยจะวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งต่างๆ ในสนาม โดยการสังเกตสัมภาษณ์ซ้ำจากแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลายคนด้วยวิธีการหลายๆ วิธีการ แล้วค่อยๆ ปรับสมมติฐานชั่วคราวไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดความชัดเจนในข้อมูลและการตีความหมาย (นิตา ชูโต, 2540)

6. การจากสนาม เป็นเรื่องที่นักวิจัยตัดสินใจว่าควรสิ้นสุดเมื่อใดและควรจะทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมสำหรับนักวิจัยเองและผู้ให้ข้อมูลซึ่งเริ่มจะเบื่อหน่ายในกรณีที่ไม่มีปัญหาผิดปกติ (นิตา ชูโต, 2545)

6.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในความหลากหลาย ความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมหนึ่ง การอธิบายความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ เพื่อให้เห็นความหลากหลายของปรากฏการณ์มากกว่าที่จะเสนอความสัมพันธ์และความคล้ายคลึงที่วัดได้ด้วยค่าทางสถิติ ความหลากหลายของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกันเพราะเชื่อมโยงกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่มีอยู่จริงในสังคมทุกๆ ด้านเพื่อให้ได้

ภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอาจทำได้หลายวิธีตามลักษณะงานวิจัยแนวการวิเคราะห์ข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ ข้อมูลภาคสนามส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแนวคิดของทฤษฎีใหญ่ๆ ทางปรากฏการณ์วิทยา วัฒนธรรมการเรียนรู้ ดังนั้นแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามจึงเป็นเรื่องที่นักวิจัยจะนำรายละเอียดและประสบการณ์ในสนามมาแสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยอย่างไรโดยวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่ลึกซึ้งให้เห็นรูปแบบประสบการณ์วิธีคิดกรอบของวัฒนธรรมสนามหรือเพียงแต่ต้องการแสดงภาพตัวอย่างเพื่อประกอบการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้เห็นเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของแต่ละกรณี และต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาทฤษฎีเฉพาะจากข้อมูลรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การได้มาซึ่งทฤษฎีอื่นๆ ได้คำอธิบายใหม่ ทฤษฎีใหม่ๆ ต่อไปเมื่อตระหนักในความคิดดังกล่าวแล้วนักวิจัยก็สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างทฤษฎีจากข้อมูลรูปธรรมในสนามเป็นข้อมูลนามธรรมได้ โดยวิธีการอุปนัยต่อไปว่าจะวิเคราะห์ข้อมูลในระดับใด ระดับอธิบายปรากฏการณ์จะเชื่อมโยงความคิดคนใน – คนนอก จะจัดทำสารบบคำ วิธีคิดจะสร้างเป็นรูปแบบหรือทฤษฎี และการเขียนรายงานการวิจัยก็เป็นผลผลิตของรูปแบบการวิเคราะห์ที่ได้คิดสร้างตามแนวที่ได้วางไว้นั่นเอง (นิศา ชูโต, 2545)

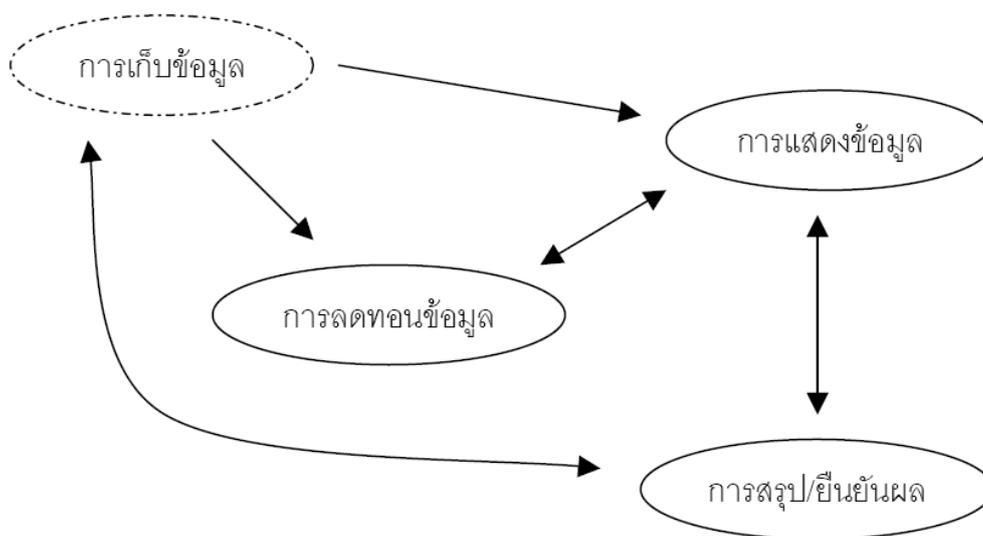
กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงเริ่มกระทำไปเรื่อยๆ ตั้งแต่อยู่ในสนาม และหลังจากเก็บข้อมูลเสร็จก็เป็นช่วงที่นำเอาแนวคิดต่างๆ ที่ได้พัฒนาไว้ก่อนมาวิเคราะห์ทำเป็นระบบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้งานวิเคราะห์เป็นระบบและทำได้สะดวกไม่ยุ่งยากสิ่งสำคัญที่นักวิจัยพึงระมัดระวัง คือ อย่าทิ้งให้ข้อมูลกองไว้เป็นตั้งๆ โดยมีได้วิเคราะห์หรือแม้แต่อ่าน นักวิจัยจะต้องอ่านบันทึกต่างๆ ที่เขียนบันทึกไว้ในสนามไม่ว่าจะเป็นบันทึกสนามที่เขียนเองหรือบันทึกสนามที่ผู้ช่วยวิจัยหรือผู้ร่วมวิจัยเขียน ข้อมูลบันทึกสัมภาษณ์ที่พิมพ์ถ่ายทอดจากเทปบันทึกและข้อมูลจากเอกสารต่างๆ การอ่านเพื่อวิเคราะห์นั้นจะต้องอ่านแล้วอ่านอีกหลายครั้ง อ่านวิเคราะห์เชื่อมโยงและอ่าน อาจจะเป็น 4 หรือ 5 ครั้งถ้าจำเป็น และถ้าคิดว่ายัง “สกัดแก่นสาระ” จากข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน การอ่าน คิด วิเคราะห์ เชื่อมโยง สังเคราะห์ หลายๆ ครั้งนี้เปรียบเสมือนการซักถามพูดคุยกับข้อมูลจนรู้อย่างทะลุปรุโปร่ง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพต้องใช้เวลาและความละเอียด นักวิจัยไม่มีทางเลือกอื่นให้อีกนอกจากจะอุทิศเวลาและพลังกำลังให้งานนี้อย่าลืมน่า “การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการค้นหาค้นคิดที่ต่อเนื่องตลอดเวลาในการวิจัย” (นิศา ชูโต, 2545) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การจัดระบบเอกสารข้อมูล

ในขณะที่เก็บข้อมูลนักวิจัยมีเอกสารมากมาย จึงต้องจัดทำเอกสารเหล่านี้ให้เป็นระบบ โดยสร้างระบบแยกเป็นหมวดหมู่ (File) เพื่อการสืบค้นได้ง่าย เมื่อแยกเป็นหลายหมวดหลายแฟ้มก็ต้องทำสำเนาหลายชุดและจะต้องเก็บต้นฉบับทุกสิ่งทุกอย่างไว้ 1 ชุด ในแฟ้มต้นฉบับเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ต้นฉบับทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นเอกสารหรือเทปบันทึกต่างๆ เมื่อนำออกไปจากแฟ้มต้นฉบับเพื่อทำสำเนาเสร็จแล้วต้องรีบเก็บทันที เมื่อมีข้อมูลใหม่ก็ต้องรีบทำสำเนาต้นฉบับเข้าแฟ้มต้นฉบับทันที แฟ้มสำคัญที่ควรจัดทำนอกจากแฟ้มต้นฉบับแล้ว ควรจัดทำแฟ้มข้อมูลดังนี้ (นิศา ชูโต, 2540) คือ (1) หมวดเรื่องต่างๆไป เพื่อติดตามเรื่องราวต่างๆได้สะดวกรวดเร็วควรแยกเป็นแฟ้มบุคคล สถานที่ องค์กร เอกสาร รู้ได้ว่าอะไรเกิดขึ้นกับใครที่ไหนอย่างไร (2) หมวดข้อมูลสนาม นักวิจัยควรแยกแฟ้มข้อมูลการสังเกต แฟ้มการสัมภาษณ์ และแฟ้มบันทึกเกี่ยวกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้โดยเฉพาะ เพื่อช่วยในการเขียนวิธีการและกระบวนการเก็บข้อมูลสำหรับรายงานการวิจัย (3) หมวดการวิเคราะห์ ในขณะที่เก็บข้อมูลและเริ่มต้นวิเคราะห์ นักวิจัยก็เริ่มจะมีแนวคิดเกี่ยวกับ หัวเรื่อง หัวข้อเกิดขึ้นแล้วจึงสามารถเริ่มทำแฟ้มหัวเรื่องต่างๆ แยกเก็บเหตุการณ์และบันทึกความคิดในการวิเคราะห์ ฯลฯ เมื่อเวลาเก็บข้อมูลผ่านไปแฟ้มการวิเคราะห์ก็จะเพิ่มจำนวนเอกสารและหัวเรื่องมากขึ้นๆ ถ้านักวิจัยมีงบประมาณเพียงพอจะทำสำเนาเรื่องต่างๆ เรื่องละแผ่นแยกเข้าแฟ้ม แต่ถ้างบประมาณจำกัดก็ใช้ดินสอขีดเขียนหรือใส่หัวเรื่องไว้ แล้วแยกคิด ปะติด เก็บใส่ในแต่ละแฟ้มหัวเรื่อง การแยกแฟ้มไว้เป็นหมวดหมู่ให้เป็นระบบนี้ จะช่วยในการวิเคราะห์และเขียนต่อไป แม้ว่าการแยกและเก็บแฟ้มจะต้องใช้เวลามากก็ตามแต่ถ้าทำให้เป็นระบบเสียแต่แรกจะประหยัดเวลาในภายหลัง

2. กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมการวิเคราะห์นั้นประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณข้อมูล(Data Reduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (Data display) การสร้างข้อสรุปและการทดสอบยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) กิจกรรมทั้ง 3 นี้ ต้องต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ดังรูป (Miles and Huberman, 1967 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2545)

แผนภาพที่ 2.5 ความต่อเนื่องและเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) หมายถึง วิธีการ “เลือกค้นหาจุดที่น่าสนใจ อันจะทำให้เข้าใจง่ายสรุปย่อ ปรับข้อมูลดิบที่เก็บจากสนาม” การปรับลดทอนข้อมูลดิบนั้นนักวิจัยทำอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่การเลือกสนาม การตัดสินใจว่าจะเก็บข้อมูลอะไรที่จะแสดงแนวคิดและในช่วงการเก็บข้อมูลก็กระทำเช่นเดียวกัน คือ การลงรหัส การทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่มแบ่งเป็นส่วนๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราวและแปลงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งเขียนรายงานเสร็จ นักวิจัยเป็นผู้ตัดสินใจว่าข้อมูลกลุ่มไหนจะลงรหัส กลุ่มไหนจะใช้สรุป กลุ่มไหนไม่ใช้เพราะซ้ำกับกลุ่มก่อน ฯลฯ การลดทอนข้อมูลจึงเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความชัดเจน เป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบหาจุดที่น่าสนใจและปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่ จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปจนเป็นที่น่าสนใจ

2) การแสดงผลข้อมูล (Data display) หมายถึง “กระบวนการวิเคราะห์ การจัด เลือกพื้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงาน การสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์หรือการกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของ บุคคลสำคัญ ฯลฯ แสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราว” เพื่อแสดงตัวอย่างให้เห็น และก่อให้เกิดความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นก่อนหลังอย่างไรและทำไม อันจะโยงไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) หมายถึง “การสังเคราะห์ ปะติดปะต่อข้อสรุปย่อยๆ ในช่วงแรกๆเข้าด้วยกันเป็นบทสรุปและ

ตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย” เมื่อนักวิจัยได้ข้อมูลมาในช่วงแรกและเริ่มวิเคราะห์เขาจะมองเห็นความหมาย ความคล้ายคลึง ความแตกต่างความอาจจะเป็นไปได้และรูปแบบต่างๆ ได้ชั่วคราว ซึ่งควรต้องสรุปเก็บไว้พลางๆก่อนแล้วจึงค่อยๆ เก็บข้อมูลต่อเนื่องทดสอบแนวคิดของการสรุปชั่วคราวนั้นๆไปเรื่อยๆอีกเพราะข้อสรุปยังไม่มั่นคงหรือยังเคี้ยวไม่ตก “ตะกอน” ยังต้องการหลักฐานพิสูจน์ยืนยันให้ชัดเจนการพัฒนาข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ๆเรื่อยๆขึ้นไปนี้เป็นก้าวย่อยๆ ก้าวแรกของการพัฒนาทฤษฎีการสภาพเฉพาะ ไปสู่ข้อสรุป (Generalized) ทั่วไป นั่นคือ กระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมในสนาม ไปสู่แบบที่เป็นนามธรรมจนเป็นแนวคิดทฤษฎี(Grounded Theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (Inductive) นั่นเองจะเห็นได้ว่า กิจกรรมทั้ง 3 ประการ ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเชื่อมโยงโยงซึ่งกันและกันเกี่ยวเนื่องไปยังช่วงในการเก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลแล้วก็ต้องลดทอนลง จนได้ความคิดแล้วนำไปสู่การแสดงผลข้อมูลไปสู่การสรุปชั่วคราว พร้อมทั้งเพื่อทดสอบเก็บข้อมูล ลดทอน สรุป แสดงหลักฐานอีกจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่ชัดเจนมั่นคง

6.2 เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 3 เทคนิค คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งแต่ละเทคนิคมีสาระสำคัญ ดังนี้

6.2.1 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หมายถึง การเฝ้าดูหรือการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวโดยละเอียด ซึ่งนักวิจัยไม่สามารถจะสังเกตทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในสนามได้หมด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีศูนย์กลางของการสังเกต กรอบของปรากฏการณ์ในฉากสนาม (Social Setting) ไม่ว่าจะเป็นป้อมตำรวจ โรงเรียน ชุมชน มุมถนน ฯลฯ ซึ่งสามารถแยกย่อยออกเป็นศูนย์กลางของการสังเกตตั้งแต่เล็กไปหาใหญ่ได้ ประมาณ 6 หน่วย (Lofland, 1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต,2545) ดังนี้

1. การกระทำ (Acts) หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์หนึ่ง ในช่วงเวลาสั้นๆคือ ตั้งแต่ วินาที นาที ไปจนถึงชั่วโมง

2. กิจกรรม (Activities) หรือการกระทำของหลายๆคนในฉากซึ่งแสดงความสำคัญและความผูกพันการกระทำที่เกี่ยวข้องกับหลายคนมากกว่าเป็นส่วนบุคคล หรือส่วนตัวซึ่งใช้เวลาเป็นหน่วยวัน สัปดาห์ เดือนหรือเป็นช่วงฤดู ปลูก หว่านไถ เป็นต้น

3. ความหมาย (Meanings) คือการให้ความหมายของการกระทำหรือกิจกรรม โดยคำพูดที่แสดงออกของผู้ให้ข้อมูล (Actor's Verbal) อธิบายให้คำจำกัดความและทิศทางของการกระทำต่อสิ่งของ เหตุการณ์และคุณลักษณะต่างๆของมนุษย์ เช่น ทำตามนวัตกรรม ความเชื่อความเข้าใจ อุดมการณ์ ภาพตายตัวหรือภาพเหมารวม (stereotype) อคติต่างๆ ทั้งทางบวกและทางลบ

4. การมีส่วนร่วม (Participation) ของบุคคลต่างๆ ในสถานการณ์หรือฉากที่เราศึกษา ซึ่งอาจเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์การที่มีรูปแบบอยู่แล้วในฉากเช่น ร่วมอยู่ในทีมนักกีฬา เป็นกรรมการกลุ่มอาชีพ ทำหน้าที่เป็นกรรมการทำงานในโรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรืออาจเป็นรูปแบบอันเกิดจากการคิดสร้าง โดยคุณสมบัติอันมีส่วนร่วมในฉากหนึ่งๆ (Constructing Pattern)

5. ความสัมพันธ์ (Relationship) ของบุคคลต่างๆ ลักษณะของความสัมพัทธ์อันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่เชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางแนวตั้งหรือแนวนอน ทางมิตรหรือปรปักษ์ ทางปกป้องหรือละเลย ฯลฯ รวมทั้งด้านความตระหนักในเรื่องราวเกี่ยวกับสถานภาพของมนุษย์ เช่น ความเจ็บป่วยในกลุ่มผู้เป็นโรคเอดส์ความตาย ฯลฯ

6. สถานที่ (Setting) รูปแบบทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้ "สภาพศึกษา" ซึ่งถือเป็นหน่วยการวิเคราะห์ อาจเป็นสถาบันรูปแบบต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม ฯลฯ หรืออาจเป็นระบบ เช่น ระบบราชการ ระบบเอกชน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีหลายหน่วยงานการวิเคราะห์ก็อาจแยกเป็นอนุระบบ (Sub Setting) เช่น การศึกษาเต็มรูปแบบของโรงเรียนราษฎร์หรือโรงเรียนขนาดเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเมื่อสามารถแตกปรากฏการณ์ทางสังคมออกเป็นหน่วยย่อยๆ แล้ว เราก็จะสามารถบอกได้ว่า ภายใต้สภาพการณ์ศึกษาของเรา เราสังเกตคุณลักษณะใดรูปแบบใด ช่วงเวลาใด ใช้บุคคลหรือกลุ่ม หรือสถานที่ใดเป็นหน่วยการวิเคราะห์ ภายใต้หน่วยย่อยเราให้ภาพนิ่ง (Static) ณ จุดเวลาหนึ่งเหมือน "รูปถ่าย" หรือจะแสดงภาพต่อเนื่องเหมือน "ภาพยนตร์" ในช่วงระยะเวลาอันเท่าใด วิเคราะห์รูปแบบใด ฯลฯ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละเรื่อง

ส่วนใหญ่การสังเกตจะทำได้ไปกับการสัมภาษณ์บางกรณีอาจจะสังเกตโดยอิสระได้ เช่น พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่มีภาษาเกี่ยวข้องหรือเรื่องพิเศษที่ต้องรอจังหวะ

ช่วงเวลาของการสังสม การกระทำหลายๆเรื่อง การเลื่อนฐานะทางสังคมของบุคคลในสนามหรือ การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสนาม เป็นต้น

6.2.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าที่ใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทาง สังคมศาสตร์เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ฉะนั้นจึงใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าผู้ให้ ข้อมูลจะมีระดับการศึกษาสูงต่ำเพียงใด ลักษณะสำคัญของการสัมภาษณ์คือ มีความยืดหยุ่นผู้ สัมภาษณ์มีโอกาสอธิบายขยายความหรือซักถามคำถามเพิ่มเติมต่อกัน เพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ จุดประสงค์ของผู้สัมภาษณ์ และลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ในขณะที่สัมภาษณ์สามารถ สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ตอบได้ โดยผู้สัมภาษณ์มีโอกาสสังเกตสีหน้าท่าทาง ความรู้สึก ปฏิกริยาที่ซ่อนเร้นไว้ในใจที่แสดงออกมาในขณะที่พูดไม่พูด (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2543)

1. ประเภทของการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยอาจแบ่งออกได้ เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้ (1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structured interview or formal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้มีลักษณะคล้ายกับการใช้ แบบสอบถาม และเป็นวิธีที่ใช้ได้ค่อนข้างง่ายสำหรับนักสัมภาษณ์เพราะคำถามต่างๆ ได้ถูก กำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นไว้ประกอบกับการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (2) การสัมภาษณ์แบบไม่ เป็นทางการ (informal interview) การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นวิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพและเป็นแบบที่มักจะควบคู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมักจะใช้กับการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณาซึ่ง ต้องการข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนข้อมูลที่ได้อาจนำมาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

2. ขั้นตอนของการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ คือ (1) การเตรียมการสัมภาษณ์ ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ไปสัมภาษณ์ เตรียมงานขั้นต้นเกี่ยวกับกลุ่ม ตัวอย่างวางแผนการสัมภาษณ์โดยเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า กำหนดเวลาสัมภาษณ์ให้เหมาะสม ข้อมูลสัมภาษณ์บุคคลอื่นๆ เพื่อจะได้แก้ไขคำถามให้สมบูรณ์ถูกต้อง เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ ติดต่อกับผู้ถูกสัมภาษณ์โดยนัดหมายไว้ล่วงหน้า (2) ขั้นเริ่มการ สัมภาษณ์ มีขั้นตอนคือ แนะนำตนเองของผู้ถูกสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง บอก วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์พร้อมให้คำสัญญาว่าจะเก็บข้อมูลเป็นความลับถ้าจำเป็นต้องจด บันทึกหรือใช้เครื่องบันทึกเสียงต้องแจ้งให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบ (3) ขั้นสัมภาษณ์ นักวิจัยควร

ปฏิบัติ ดังนี้ ใช้คำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ควรเป็นนักฟังที่ตั้งใจฟังและติดตาม ใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่ายทำให้ผู้สัมภาษณ์รู้สึกว่าการที่จะเปิดเผยระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเรื่องพิเศษเฉพาะตัว ขึ้นบันทึกข้อมูลและสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ควรจดบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริง รับทำบันทึกการสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์หลังจากการสัมภาษณ์เสร็จสิ้นทันที รวบรวมข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์แนบไว้กับบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์มีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีการที่ใช้ได้กับผู้ให้ข้อมูลทุกคนไม่ว่าจะอ่านออกเขียนได้หรือไม่ เป็นวิธีที่นักวิจัยได้เผชิญหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์ทำให้สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ตอบเข้าใจ ชัดเจนได้ และใช้คำถามเพิ่มเติม หรือ ตระล่อมถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจนได้มากขึ้นและสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ตอบได้ด้วย

6.2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการอันหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความนึกคิด จิตใจ และพฤติกรรมของมนุษย์ รวมทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนั้นๆ และยังทำให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า การสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเองและนักวิจัย การถกประเด็นสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการโต้แย้งปัญหาหรือหัวข้อของการสนทนาถูกกำหนดโดยนักวิจัย (โยธิน แสงวดี, 2536 อ้างถึงใน พริมรส นนทภักดิ์, 2547)

การสนทนากลุ่มมีวิวัฒนาการมาจากการนั่งสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion, Focused Interview) ของนักวิจัยในเชิงคุณภาพกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยทั่วไป เพียงแต่กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (สมาชิกกลุ่มสนทนา) โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ยังกำหนดเวลาของการสนทนา สถานที่ และบรรยากาศของการสนทนาให้เป็นกันเองมากที่สุด รายละเอียดเกี่ยวกับการสนทนากลุ่มจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ความหมายของการสนทนากลุ่ม องค์ประกอบในการจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ความหมายของการสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่ม คือ การรวบรวมข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) เป็นกลุ่มซึ่งผู้ร่วมสนทนากลุ่มนี้จะได้มาจากการเลือกสรรตามหลักเกณฑ์ที่

นักวิจัยกำหนดไว้ว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่สนใจศึกษาได้มากที่สุด ขนาดของกลุ่มสนทนาควรประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 9-12 คน ซึ่งนับว่าเป็นขนาดที่กำลังเหมาะที่จะก่อให้เกิดการถกประเด็นปัญหาและการสนทนากลุ่ม

การวิจัยแบบสนทนากลุ่มมีผู้นำไปใช้ในการวิจัยได้หลายสาขาและเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากสามารถช่วยประหยัดเวลาได้มากกว่าการสัมภาษณ์รายบุคคล มีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้สูง เช่น ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทศนคติ หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การทดสอบแนวคิด หาข้อยุติหรือ การทำนาย การประเมินการวิจัยหรือโครงการอบรม ประเมินความต้องการจำเป็นทดสอบแบบสอบถาม ค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือไม่ชัดเจน โดยการเชื่อมโยงกับระเบียบวิธีวิจัยอื่นๆ การศึกษานำร่อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป เป็นต้น ซึ่งมีการปรับปรุงและนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการโฆษณา การแพทย์ การศึกษา การกีฬา การบริหาร ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป นอกจากนี้ยังพบเห็นการนำการวิจัยแบบสนทนากลุ่มมาบูรณาการกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งข้อมูลทั้งสองประเภทมีประโยชน์และสามารถใช้สนับสนุนซึ่งกันและกันได้ดี และเมื่อนำมาใช้ร่วมกันเพื่อวิเคราะห์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็สามารถให้ภาพที่สมบูรณ์กว่าที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวแยกออกจากกัน ในขณะที่ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพให้ข้อมูลที่เรารู้สึกว่าผู้วิจัย และความรู้สึกนั้นจะเป็นที่เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นเมื่อนำมาพิจารณาพร้อมกับความรู้สึกอันหนักแน่นที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ

2. องค์ประกอบในการจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

การวิจัยแบบสนทนากลุ่มเป็นวิธีวิทยาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคและวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาตอบสนองการวิจัย คือมีการกำหนดประเด็นการศึกษาค้นคว้าที่ชัดเจนและการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการศึกษานั้น การจัดการวิจัยแบบสนทนากลุ่มทำให้เกิดประสิทธิผลก็พบว่าต้องมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันหลายอย่าง จากการศึกษาที่มีผู้แบ่งองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้ 1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปร 2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม 3) ผู้เข้าร่วมสนทนา 4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม 5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม 6) สถานที่ 7) เวลาที่ใช้ 8) ของที่ระลึก (โยธิน แสงวงดี, 2530 และวิษณุ ทรัพย์สมบัติ, 2541 อ้างถึงใน พรินรสน นนทภักดิ์, 2547)

1) กำหนดประเด็นหรือตัวแปรที่จะทำการศึกษาอาจจะเกิดมาจากสภาพปัญหาต่างๆในสังคมขณะนั้น หรือเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจตลอดจนแนวคิดและทฤษฎี สำหรับตัวแปร

หรือประเด็นสามารถหาได้จากการแยกแยะวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบสามารถกำหนดประเด็นหรือสมมติฐานและตัวแปรออกมาแล้วนำมาสร้างเป็นแนวคำถามวิจัย ข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อเรื่องที่ใช้ในการสนทนากลุ่มควรจะเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสาธารณชนมากกว่าเรื่องส่วนบุคคลหรือเรื่องที่อยู่ก่อให้เกิดความรู้สึกอับอาย

2) แนวคำถามหรือกรอบคำถาม หลักเกณฑ์ของคำถามแต่ละคำถามต้องตั้งอยู่บนสมมติฐานย่อยหรือข้อคิดทางทฤษฎีเป็นคำถามในเชิงเป็นเหตุเป็นผล ทำไม เพราะอะไร อย่างไร เป็นต้น วิธีการสร้างแนวคำถามสามารถทำได้หลายวิธี เช่น อาจกำหนดประเด็นจากนั้นแยกย่อยออกเป็นหลายๆคำถาม หรืออาจจะทำโดยการกำหนดตัวแปรและตั้งสมมติฐานแล้วจึงนำมาสร้างเป็นคำถามที่จะนำคำตอบไปสรุปให้ตรงกับแต่ละประเด็นนั้นได้

3) ผู้เข้าร่วมสนทนาถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด การคัดเลือกอาจทำเป็นบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลแบบย่อยๆ หรือเป็นตารางคัดเลือกก็ได้ขึ้นอยู่กับหลักการที่ผู้วิจัยกำหนด เมื่อใช้แล้วในแต่ละครั้งควรเก็บไว้เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไปในช่วงของการวิเคราะห์ข้อมูล ประวิต เอราวรณ (2539 อ้างถึงใน พริมรศ นนทภักดิ์, 2547) กล่าวว่า การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนาสามารถทำได้ 3 ประการ คือ (1) ลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่ม (break characteristic) เป็นลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนาที่จะใช้แบ่งกลุ่มสนทนาในแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน เช่น ต้องการศึกษารื่องค่านิยมในการส่งลูกเรียนต่อของผู้ปกครองในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยก็อาจใช้ภูมิภาคและลักษณะท้องถิ่นเมืองและชนบทเป็นคุณลักษณะในการแบ่งกลุ่มศึกษา (2) ลักษณะควบคุมให้ภายในกลุ่มเหมือนกัน (Uniform control characteristic) เป็นลักษณะที่แต่ละกลุ่มต้องควบคุมให้มีเหมือนกัน เช่น ต้องนับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทย จบการศึกษาไม่ต่ำกว่า ม.6 เป็นต้น (3) ลักษณะควบคุมให้องค์ประกอบของกลุ่มเหมือนกัน (Composition control characteristic) เป็นลักษณะที่เป็นองค์ประกอบที่ทุกกลุ่มสนทนาจะต้องมีเหมือนกัน เช่น การใช้คุณลักษณะเรื่องเพศ และสถานภาพสมรสเป็นองค์ประกอบของกลุ่ม ดังนั้นทุกกลุ่มสนทนาต้องมีเพศชายและเพศหญิง และมีทั้งคนที่สมรสและยังไม่สมรส เป็นต้น

4) บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม ประกอบไปด้วย (1) ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้ถามคำถามและเป็นผู้นำการสนทนาตลอดจนกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนละเอียดที่สุดภายในเวลาที่กำหนด (2) ผู้จดบันทึกคำสนทนา (Note-taker) เป็นผู้ที่คอยจดบันทึกคำสนทนา จะทำหน้าที่จด

ทุกคำพูดที่จดบันทึก รวมทั้งการจดกิริยาท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมด้วยเพราะการไม่พูดและการนั่งอยู่เฉยๆ อาจไม่ใช่การไม่มีความเห็น แวดตา ท่าทางก็อาจแสดงความคิดเห็นด้วยหรือคำตอบ การพยักหน้า การส่ายหน้า และสีหน้านั้น เป็นการแสดงออกถึงคำตอบได้ ผู้จัดบันทึกการสนทนา นอกจากจะช่วยจดบันทึกแล้วบางครั้งยังมีหน้าที่สะกิดเตือนหรือบอกผู้ดำเนินการสนทนา ในกรณีที่ผู้ดำเนินการสนทนาลืมถามหรือข้ามคำถามและสิ่งสำคัญที่ผู้จัดบันทึกต้องทำคือ เมื่อการสนทนาจะเริ่มสนทนาจะต้องเขียนผังการนั่งสนทนากลุ่มให้ผู้ดำเนินการสนทนาด้วย เพราะจะช่วยให้ผู้ดำเนินการสนทนาทราบว่าในกลุ่มมีใครบ้าง ชื่ออะไร นั่งอยู่ตรงไหน ซึ่งช่วยให้บันทึกง่ายขึ้น (3) เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นบุคคลที่คอยเอื้ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสนทนา มีหน้าที่คอยบริการ น้ำดื่ม ขนม บันทึกเทป ตลอดจนคอยกันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดในกลุ่ม หรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกกลุ่ม

5) อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดสนทนากลุ่ม อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ คือ เทปบันทึกเสียงเพราะในการสนทนากลุ่มจะมีการถกประเด็นปัญหา การโต้แย้งบางครั้งจะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่พร้อมกันหรือแย้งกันพูดซึ่งจะมีเสียงหลายเสียงของบุคคลในเวลาเดียวกันหรืออาจจะเป็นเสียงพูดเสริมหรือพูดแทรกของผู้ร่วมสนทนา ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้ดำเนินการสนทนาอาจฟังไม่ทัน เทปบันทึกเสียงจะเป็นอุปกรณ์บันทึก ข้อมูลที่ดีที่สุดที่สามารถเก็บเหตุผลรายละเอียดและข้อความตอบต่างๆ ได้ทั้งหมดซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นที่สุด อีกทั้งช่วยในการวิเคราะห์ ดีความข้อมูลเหลือมเวลากันประมาณ 5-10 นาที เพราะระหว่างการเปลี่ยนเทปจะมีเสียงขาดหายไป และเป็นประโยชน์ในการป้องกันการบันทึกข้อมูลถ้าหากเครื่องใดเครื่องหนึ่งเกิดขัดข้อง

6) สถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรมีการกำหนดให้แน่นอน เป็นสถานที่ที่ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี อาจจัดในห้องถ้ำ หมู่บ้านเพื่อให้สะดวกแก่ผู้มาร่วมสนทนากลุ่มมากที่สุด บรรยากาศเงียบสงบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่เป็นสถานที่ที่ครอบงำความคิดของผู้เข้าร่วมสนทนาอันจะทำให้ ผู้ร่วมสนทนาไม่กล้าแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็น ฉะนั้นสถานที่ที่จัดสนทนาควรเป็นสถานที่ที่ทุกคนรู้สึกสบายใจที่จะพูดถึงความคิดเห็นหรือทัศนวิสัยของตนได้อย่างปลอดภัย

7) เวลาที่ใช้ในการสนทนา Popham (1993 อ้างถึงใน กนกวรรณ ชูชีพ, 2543) กล่าวว่า การสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรใช้เวลาประมาณ 1.30 – 2.30 ชั่วโมง แต่ Vaughn

และคณะ (1996 อ้างถึงใน พรหมรส นนทภักดิ์, 2547) ให้ข้อเสนอแนะว่าเวลาที่เหมาะสม คือ 90 นาที หรือ 1.30 ชั่วโมง

8) ของที่ระลึก เป็นสิ่งที่ผู้จัดสรรหากลุ่มควรเตรียมมามอบให้กับผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อเป็นการขอบคุณที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาแสดงความคิดเห็นทำให้ได้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งไม่ใช่เป็นของมีค่ามากหรือค่าจ้าง แต่เป็นสิ่งที่มอบให้เพียงเพื่อระลึกว่าครั้งหนึ่งตนได้มานั่งถกประเด็นปัญหา และร่วมแสดงความคิดเห็นไว้ในเรื่องนี้

3. ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม

ข้อดีของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม คือ 1) ก่อให้เกิดการเสวนากันในเรื่องที่สนใจ ไม่มีการปิดบังหรือไม่ค่อยปิดบังเพราะทุกๆ คนก็เปิดเผยเรื่องเดียวกันออกมา 2) การสนทนากลุ่มจะเป็นการสร้างบรรยากาศให้สมาชิกกลุ่มกล้าคุยกล้าแสดงความคิดเห็น 3) คำตอบจากการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นคำตอบเชิงเหตุผล คล้ายๆกับการรวบรวมข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้เป็นประโยชน์เสริมในการอธิบายข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ 4) ประหยัดเวลาและงบประมาณของนักวิจัยในการศึกษาเชิงคุณภาพ 5) ทำให้ได้รายละเอียดสามารถตอบคำถามประเภททำไม และอย่างไรได้อย่างแตกฉาน ลึกซึ้งในประเด็นหรือเรื่องที่ไม่ได้คิดหรือเตรียมไว้ก่อนก็ได้

ข้อจำกัดของการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม คือ 1) ผู้ดำเนินการสนทนาต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะเด่นเฉพาะ 2) ความครอบคลุมในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา 3) การตั้งคำถามที่ชัดเจนและต่อเนื่อง 4) ภาษาโดยเฉพาะภาษาท้องถิ่น 5) ผู้เข้าร่วมสนทนาที่พูดมากหรือน้อยเกินไป 6) เรื่องมีความเหมาะสมกับการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม (โยธิน แสงวงดี, 2530 อ้างถึงใน พรหมรส นนทภักดิ์, 2547)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง และเพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยและเงื่อนไขของกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) มีการศึกษาแบบสืบย้อน (Retrospective Study) และออกแบบการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษา (Multiple case study) ดังที่ Yin (1994) ได้แนะนำว่า การวิจัยพหุกรณี (Multiple Case Study) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ตั้งแต่สองกรณีขึ้นไป โดยสนใจทำการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบและมุ่งหาความสัมพันธ์จากข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปสู่การสรุปเป็นทฤษฎี โดยศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม แบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของคนในรูปแบบกระบวนการ อันส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา เป็นการสืบเสาะหาความจริงที่มองภาพรวมรอบด้าน ทุกแง่ทุกมุม (Holistic Perspective) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเข้าใจมนุษย์ โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือสถานศึกษาที่เปิดทำการศึกษาในระดับประถมศึกษา การเลือกกรณีศึกษา มีเหตุผลและความจำเป็น ดังนี้

เกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาเพื่อให้ได้โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กขนาดละ 1 โรงเรียน สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนแต่ละขนาดมี ดังนี้

1. เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เป็นโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน 3 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 300 คน โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 301 – 500 คน และ

โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป เพื่อพิจารณาความแตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียนในด้าน ทรัพยากรในการบริหาร การจัดสรรงบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์

3. เป็นโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานในการประเมินภายนอกรอบแรก โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้หรือปรับปรุง
4. เป็นโรงเรียนที่ได้รับการรับรองคุณภาพในการประเมินภายนอกรอบที่สอง
5. มีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและต่อเนื่อง
6. โรงเรียนมีความเต็มใจและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการพิจารณาคัดเลือกกรณีศึกษาตามเกณฑ์ดังกล่าว มีโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกคือ โรงเรียนบ้านน้ำพุ โรงเรียนบ้านหุซ้าง และโรงเรียนอนุบาลทัพทัน แต่ละโรงเรียน มีรายละเอียดดัง ตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ลักษณะของโรงเรียนที่เลือกเป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง

สถานศึกษา เกณฑ์	โรงเรียนบ้านเล็ก	โรงเรียนบ้านกลาง	โรงเรียนบ้านใหญ่
ระดับที่เปิดสอน	อนุบาล1 – ม.3	อนุบาล1 – ม.3	อนุบาล1 – ป.6
ขนาด (จำนวนนักเรียน)	265	355	544
ครูและบุคลากร	13	20	28
ผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก รอบที่ 1	ไม่ได้มาตรฐาน	ไม่ได้มาตรฐาน	ไม่ได้มาตรฐาน
ผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก รอบที่ 2	รับรองคุณภาพ	รับรองคุณภาพ	รับรองคุณภาพ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองเป็นหลัก ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้สัมผัสข้อมูลด้วยตนเอง และอาศัยเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้คัดเลือกสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจาก บัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการของสถานศึกษาทั้ง 3 แห่ง โดยกำหนดเวลาเก็บข้อมูลสถานศึกษาละประมาณ 2 ภาคการศึกษา ทั้งนี้ได้ชี้แจง วัตถุประสงค์การวิจัยว่าผู้วิจัยต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 และเหตุปัจจัย เงื่อนไข สู่ความสำเร็จ ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา รวมทั้งชี้แจงขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการแนะนำตัว เนื่องจากผู้วิจัยตระหนักดีว่า ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี้เหมือนกัน การแนะนำตัวอย่างเปิดเผยและจริงใจ ได้รับความไว้วางใจจากครูและผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 2 เป็นระยะแรกของการเข้าสู่สนาม วิธีการที่ผู้วิจัยเลือกใช้เพื่อ ช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูในสถานศึกษา คือ การวางท่าทีอ่อนน้อมถ่อมตนและมีความเป็นกันเอง เพื่อให้ครูในสถานศึกษาไม่รู้สึกกังวลใจต่อผู้วิจัย และพยายามเข้าไปเกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างสงบ พร้อมทั้งนี้ได้หาผู้นำทางที่จะแนะนำผู้วิจัยให้รู้จักกับสภาพของ สถานศึกษาและชุมชน รวมทั้งครูคนอื่นๆ การศึกษาในขั้นตอนนี้ ได้ใช้วิธีการศึกษาหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับครูและบุคคลในชุมชน รวมทั้งการสังเกตกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 และเหตุ ปัจจัย เงื่อนไข สู่ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการ ต่างๆ ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนาแบบไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม การสังเกตกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ข้อมูลส่วนนี้ได้นำมาวิเคราะห์เชื่อมโยง กับข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัย เลือกโดยยึดหลักว่าต้องเป็นบุคคลที่เป็นสมาชิกของกระแสหลัก (mainstream) ของชุมชนที่ มี ข้อมูลที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ เป็นคนที่ชอบแสดงความคิดเห็นและเป็นผู้มีความ

ละเอียดอ่อนมากกว่าคนอื่น (สุภางค์ จันทวานิช, 2535) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมาทั้ง 3 กรณีศึกษา จำแนกเป็น 3 กลุ่ม จำนวนทั้งสิ้น 26 คน มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และ รองผู้อำนวยการ กรณีศึกษาละ 2 คน ยกเว้นในสถานศึกษาที่มีผู้บริหารคนเดียว

2) ครูในสถานศึกษา จำนวน 18 คน กรณีศึกษาละ 6 คน

3) กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน กรณีศึกษาละ 1 คน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การศึกษาเอกสาร (documentary study) เอกสารของสถานศึกษาที่ศึกษา ได้แก่ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียน คู่มือครู/นักเรียน ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แผนการสอนของครู รายงานการประเมินตนเอง รายงานการวิจัยในชั้นเรียน คำสั่งการปฏิบัติงานของโรงเรียน และรายงานการประชุมต่างๆ เป็นต้น

2) การสังเกต (observation) ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยเน้นการสังเกตแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นวิถีชีวิตประจำวันของบุคลากรในสถานศึกษาและนักเรียน การมาปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานตามหน้าที่ต่างๆ การสอน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของบุคลากร ผู้บริหารและนักเรียน การสังเกตการประชุม รวมทั้งสภาพบริบททั่วไปของสถานศึกษา

3) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง (open interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเงื่อนไขเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ครู นักเรียน กรรมการโรงเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง

4) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เป็นการจัดกลุ่มบุคลากรในสถานศึกษาให้มีการสนทนาตามประเด็นที่กำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเงื่อนไขเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยจัดให้มีการสนทนากลุ่ม ในแต่ละกรณีศึกษา จะเชิญคณะครู ซึ่งประกอบ

ไปด้วย หัวหน้างาน 4 งาน และครูที่สอนในระดับ ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ระดับละ 1 คน

3. การตรวจสอบข้อมูล การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล ดำเนินการโดย การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ตามวิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542) มีดำเนินการ 2 วิธีการ คือ 1) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ การสังเกต การปฏิบัติงานของครูในช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน การสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มต่างๆ เกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 2) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือการใช้วิธีการต่างๆ เก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การศึกษาถึงแบบแผนการปฏิบัติงาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม เป็นต้น 1 ซึ่งมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

วันที่	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
30/6/51	1) แนะนำ ตัวกับผู้บริหาร ร.ร. บ้านกลาง (นามสมมุติ) และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1) ผู้บริหาร 2) เอกสารของโรงเรียน ได้แก่ ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี บันทึกการประชุม รายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน และผลการประเมิน ภายนอกรอบที่ 1 , 2	1) การอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล 2) บริบททั่วไปของโรงเรียน 3) แนวทางในการสังเกตและสัมภาษณ์ครู , น.ร. 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
11/7/51 14/7/51 18/7/51 28/7/51	1) สังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั่วไป ใน ร.ร. บ้านกลาง 2) สังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายงาน 4 ฝ่าย 4) สัมภาษณ์ครูผู้สอน 5) สัมภาษณ์นักเรียน 6) วิเคราะห์เอกสารของครูผู้ถูกสัมภาษณ์	1) กิจกรรมที่สังเกตได้แก่ การเข้าแถวเคารพธงชาติของนักเรียน การรับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรมช่วงพักกลางวันของนักเรียน กิจกรรมก่อนกลับบ้าน 2) ครูหัวหน้าฝ่ายงาน 4 ฝ่าย 3) ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระ 4) นักเรียนชั้น ป. 6 จำนวน 2 คน และชั้น ม.2 จำนวน 2 คน 4) เอกสารของครู ได้แก่ แผนการสอน งานวิจัย สื่อการเรียนการสอน และผลงานนักเรียน เอกสารชั้นเรียน สมุด ปพ. ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน	1) กระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนตามขั้นตอน PDAC ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน 2) เหตุปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาเกิดขึ้น
15/8/51	1) แนะนำ ตัวกับผู้บริหาร ร.ร. บ้านใหญ่ และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล 2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1) ผู้บริหาร 2) เอกสารของโรงเรียน ได้แก่ ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี บันทึกการประชุม รายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน และผลการประเมิน ภายนอกรอบที่ 1 , 2	1) การอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล 2) บริบททั่วไปของโรงเรียน 3) แนวทางในการสังเกตและสัมภาษณ์ครู , น.ร. 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

วันที่	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
22/8/51 5/9/51 12/9/51 19/9/51 29/9/51	1) สังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทั่วไป ในร.ร. บ้านใหญ่ 2) สังเกตการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน 3) สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่าย งาน 4 ฝ่าย 4) สัมภาษณ์ครูผู้สอน 5) สัมภาษณ์นักเรียน 6) วิเคราะห์เอกสารของครูผู้ถูก สัมภาษณ์	1) กิจกรรมที่สังเกตได้แก่ การเข้า แถวเคารพธงชาติของนักเรียน การ รับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรม ช่วงพักกลางวันของนักเรียน กิจกรรม ก่อนกลับบ้าน 2) ครูหัวหน้าฝ่ายงาน 4 ฝ่าย 3) ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระ 4) นักเรียนชั้น ป. 3 จำนวน 2 คน และชั้น ป.6 จำนวน 2 คน 4) เอกสารของครู ได้แก่ แผนการ สอน งานวิจัย สื่อการเรียนเรียนการ สอน และผลงานนักเรียน เอกสารชั้นเรียน สมุด ปพ. ตั้งแต่ปี การศึกษา 2545 – ปัจจุบัน	1) กระบวนการ ดำเนินงานของโรงเรียน ตามขั้นตอน PDAC ด้านการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน การจัดการเรียน การสอน การบริหาร จัดการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน 2) เหตุปัจจัยที่ทำให้ โรงเรียนมีการพัฒนา เกิดขึ้น
3/11/51	1) แนะนำ ตัวกับผู้บริหาร ร.ร. บ้านเล็ก (นามสมมุติ) และขอ ความอนุเคราะห์ในการเก็บ ข้อมูล 2) สัมภาษณ์ผู้บริหาร 3) ศึกษาเอกสารของโรงเรียน	1) ผู้บริหาร 2) เอกสารของโรงเรียนได้แก่ ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการ ประจำปี บันทึกการประชุม รายงานการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน และผลการประเมิน ภายนอกรอบที่ 1 , 2	1) การอำนวยความสะดวก สะดวกในการเก็บข้อมูล 2) บริบททั่วไปของ โรงเรียน 3) แนวทางในการสังเกต และสัมภาษณ์ครู , น.ร. 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

วันที่	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
19/11/51 26/11/51 15/12/51 19/12/51	1) สังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้น ทั่วไป ใน ร.ร. บ้านเล็ก 2) สังเกตการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน 3) สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่าย งาน 4 ฝ่าย 4) สัมภาษณ์ครูผู้สอน 5) สัมภาษณ์นักเรียน 6) วิเคราะห์เอกสารของครูผู้ถูก สัมภาษณ์	1) กิจกรรมที่สังเกตได้แก่ การเข้า แถวเคารพธงชาติของนักเรียน การ รับประทานอาหารกลางวัน กิจกรรม ช่วงพักกลางวันของนักเรียน กิจกรรมก่อนกลับบ้าน 2) ครูหัวหน้าฝ่ายงาน 4 ฝ่าย 3) ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระ 4) นักเรียนชั้น ป. 6 จำนวน 2 คน และชั้น ม.2 จำนวน 2 คน 4) เอกสารของครู ได้แก่ แผนการ สอน งานวิจัย สื่อการเรียนเรียนการ สอน และผลงานนักเรียน เอกสารชั้นเรียน สมุด ปพ. ตั้งแต่ปี การศึกษา 2545 – ปัจจุบัน	1) กระบวนการ ดำเนินงานของโรงเรียน ตามขั้นตอน PDAC ด้านการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน การจัดการเรียน การสอน การบริหาร จัดการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 – ปัจจุบัน 2) เหตุปัจจัยที่ทำให้ โรงเรียนมีการพัฒนา เกิดขึ้น
25/12/51	1) สังเกตกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2) สนทนากลุ่ม ร.ร.บ้านกลาง	1) กิจกรรมที่สังเกต ได้แก่ กิจกรรม ประกวดวาดภาพและเขียนการ์ด อวยพรภาษาอังกฤษ ในวัน คริสต์มาส 2) คณะครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายงาน 4 คน และตัวแทนครูผู้สอน 3 คน	ตรวจสอบยืนยันข้อมูล กระบวนการดำเนินงาน ของโรงเรียน ตามขั้นตอน PDAC ด้านการพัฒนา คุณภาพผู้เรียน การ จัดการเรียนการสอน การ
12/1/52	สนทนากลุ่ม ร.ร.บ้านใหญ่	คณะครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายงาน 4 คน และตัวแทนครูผู้สอน 3 คน	บริหารจัดการ ก่อนการ ประเมินรอบที่ 1 และ 2
13/2/52	สนทนากลุ่ม ร.ร.บ้านเล็ก	คณะครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายงาน 4 คน และตัวแทนครูผู้สอน 2 คน	2) เหตุปัจจัยที่ทำให้ โรงเรียนมีการพัฒนา เกิดขึ้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิเคราะห์โดยมีการตรวจสอบและตีความข้อมูลตลอดเวลาขณะที่ปฏิบัติการภาคสนาม มีการจัดทำบันทึกภาคสนามไว้อย่างละเอียดและเป็นระบบ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้กำหนดไว้อย่างกว้างเพื่อตอบปัญหาการวิจัย สำหรับวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการจำแนกประเภทข้อมูล (typological analysis) การเปรียบเทียบข้อมูล (comparison) และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (analytic induction)

3.5 การนำเสนอรายงานการวิจัย

การนำเสนอรายงานการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา และการพรรณนาวิเคราะห์ โดยนำเสนอเป็น 7 บทด้วยกัน คือ

บทที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย คำถามในการวิจัย ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการนำเสนอแนวคิดและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสารเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ การนำเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 4 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 และเงื่อนไข เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

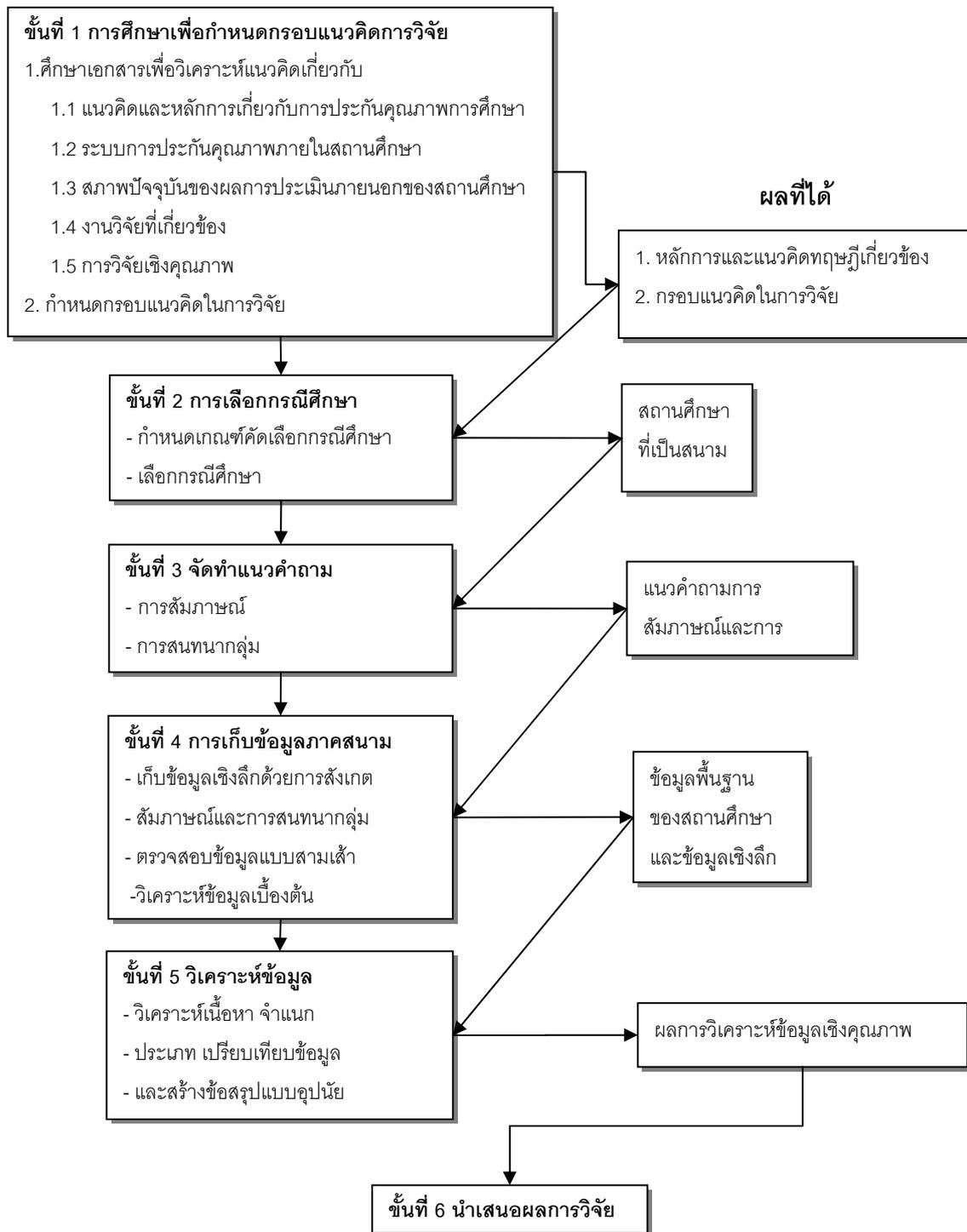
บทที่ 5 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง เป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก จาก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 และเงื่อนไข เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทที่ 6 กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินภายนอก จาก รอบที่ 1 และ รอบที่ 2 และเงื่อนไข เหตุปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

บทที่ 7 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ เป็นการนำเสนอเนื้อหาโดยสรุปของการวิจัย ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลสรุปของการวิจัย รวมทั้งการอภิปรายผลและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย นำเสนอดังแผนภาพ ต่อไปนี้

การดำเนินการ

แผนภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

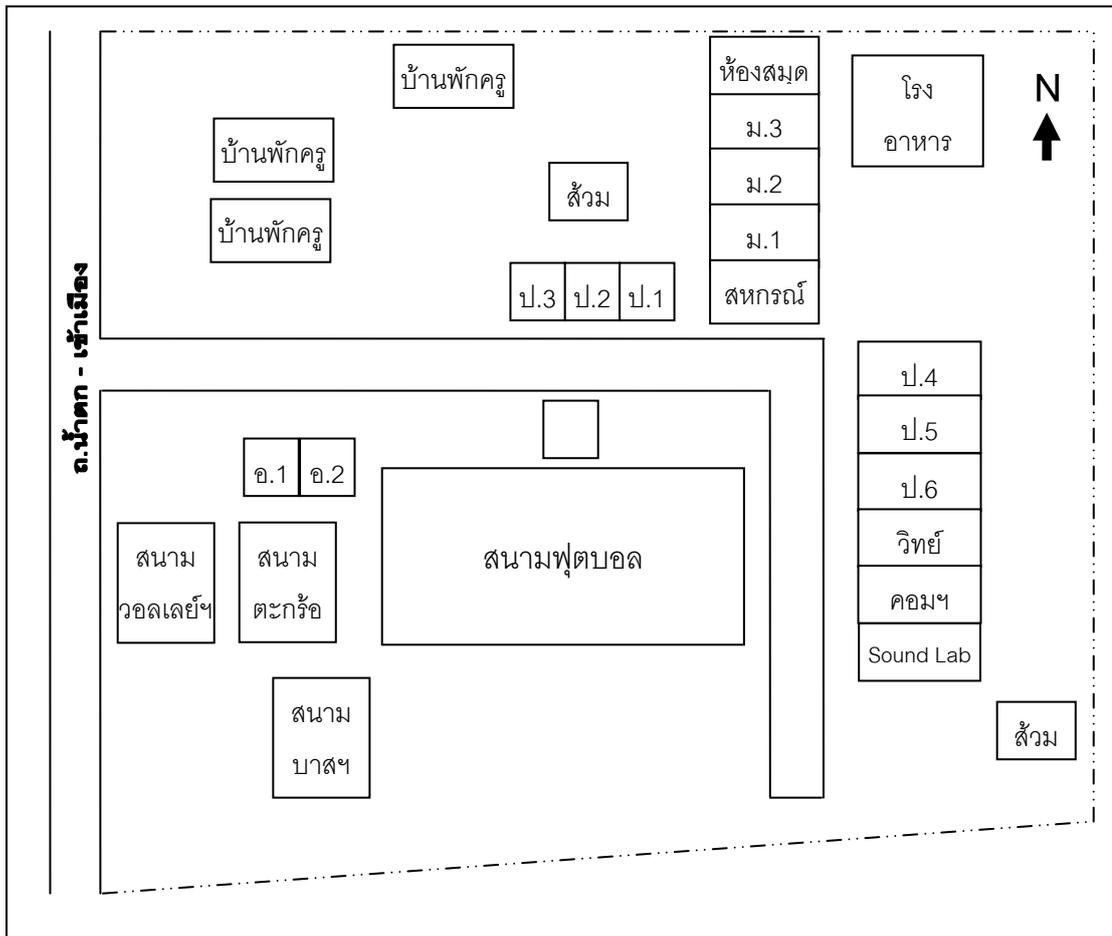
บทที่ 4

กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

4.1 บริบทโรงเรียนขนาดเล็ก

สภาพทั่วไปของชุมชน ลักษณะทั่วไปของชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน เป็นชุมชนขนาดเล็ก ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากภาคต่างๆ และประชากรบางส่วนเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง อาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และเรียกตัวเองว่า “กลุ่มกระเหรี่ยง” ซึ่งประกอบอาชีพทำไร่และรับจ้างทั่วไป พืชไร่ที่ปลูกกันมากในแถบนี้ คือ ข้าวโพด สับประรด และมันสำปะหลัง เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นป่าไม้และภูเขา รวมทั้งระบบชลประทานยังเข้ามาไม่ถึงถึง ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้ไม่มากนักเมื่อเทียบกับรายจ่ายตลอดปี ประชากรวัยทำงานจึงเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างถิ่น จึงทำให้เหลือแต่เด็กและคนชรา ด้านวัฒนธรรมและ ในประชาชนชุมชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่รู้จักกันทั่วไปก็คือการไหว้เจดีย์ ซึ่งการไหว้บูชาเจดีย์นั้นถือว่าเป็นความดีสูงสุด เป็นประเพณีที่มีความสำคัญมากในชุมชน

สภาพทางกายภาพของโรงเรียน โรงเรียนบ้านเล็ก (นามสมมุติ) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนตั้งอยู่ในตำบลคอกควาย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อยู่ห่างจากอำเภอเมือง ประมาณ 105 กิโลเมตร การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารยังไม่สะดวกนักเนื่องจากมีรถประจำทางผ่านโรงเรียนวันละ 1 เที่ยว โรงเรียนตั้งอยู่บนเชิงเขาพื้นที่ติดต่อกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โรงเรียนถูกล้อมด้วยภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วย ที่ราบ เนินเขา และมีร่องน้ำไหลลงมาจากเนินเขา ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอลานสัก ทิศใต้และทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอห้วยคต ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อาคารเรียนและอาคารอื่นๆ ในโรงเรียนประกอบด้วย อาคารเรียนถาวร 4 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง บ้านพักครู 3 หลัง ส้วม 2 หลัง แสดงดังรูปภาพที่ 4.1 แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านเล็ก

แผนภาพที่ 4.1 แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านเล็ก (นามสมมุติ)

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านเล็กเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี สร้างนักเรียนให้มีวินัย มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา มีทักษะทางคณิตศาสตร์ รักสิ่งแวดล้อม ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย

พันธกิจของโรงเรียน คือ 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีวินัย 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์ 5) พัฒนาให้นักเรียนสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ 6) ปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย

เป้าหมายของโรงเรียน คือ 1) นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ 2) นักเรียนวินัยในตนเอง 3) นักเรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) นักเรียนมีทักษะทางคณิตศาสตร์ 5) นักเรียนมีความภูมิใจในความเป็นไทย 6) นักเรียนเป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

สภาพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเล็กจัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 268 คน แยกเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำแนกตามเพศและระดับชั้นดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นและเพศ

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลปีที่ 1	14	5	19	1
อนุบาลปีที่ 2	5	10	15	1
รวมระดับก่อนประถมศึกษา	19	15	34	2
ประถมศึกษาปีที่ 1	11	8	19	1
ประถมศึกษาปีที่ 2	8	2	10	1
ประถมศึกษาปีที่ 3	6	8	14	1
ประถมศึกษาปีที่ 4	16	7	23	1
ประถมศึกษาปีที่ 5	15	8	23	1
ประถมศึกษาปีที่ 6	12	10	22	1
รวมระดับประถมศึกษา	68	43	111	6
มัธยมศึกษาปีที่ 1	24	19	43	1
มัธยมศึกษาปีที่ 2	22	15	37	1
มัธยมศึกษาปีที่ 3	17	20	37	1
รวมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	63	54	117	3
รวมทั้งหมด	156	112	268	11

สภาพทั่วไปของครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากร โรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน 1 คน ครูประจำการ 13 คน พนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน และภารโรง 1 คน จำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา ได้ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา

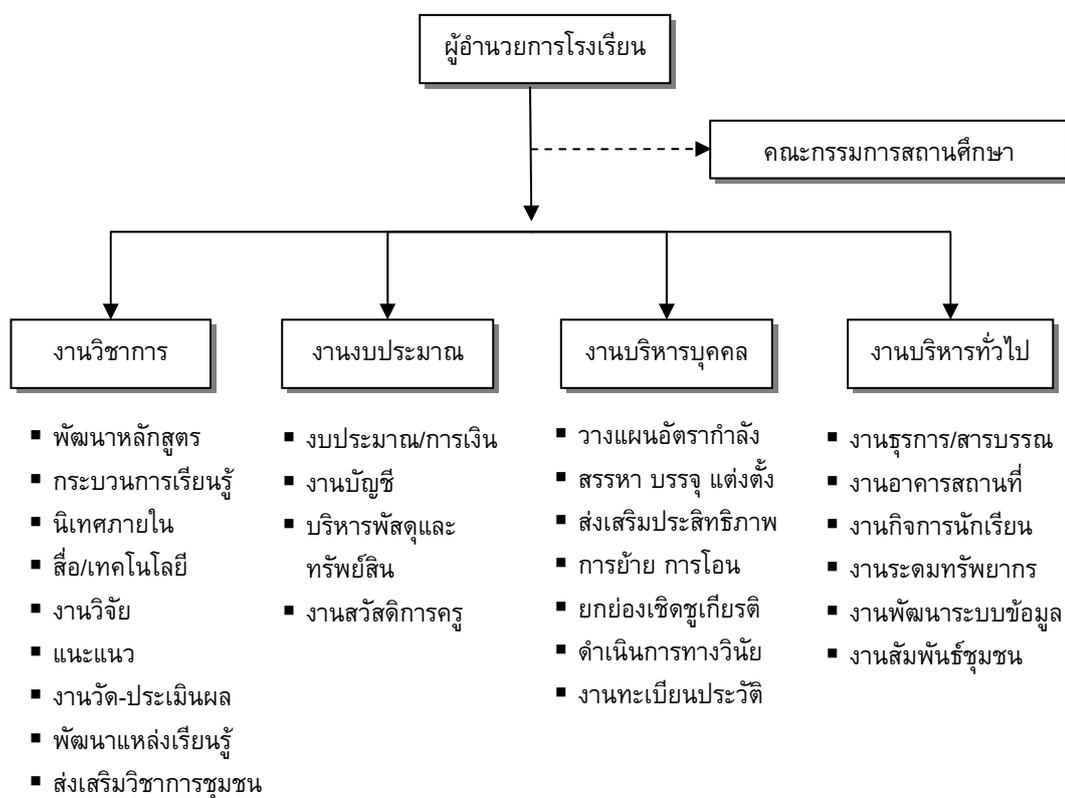
รายการ	เพศ		ไม่มีวุฒิ ทางการศึกษา	มีวุฒิทางการศึกษา			รวม ทั้งสิ้น
	ชาย	หญิง		ปริญญาขึ้นไป			
				ตรี	โท	เอก	
ผู้บริหาร	1	-	-	-	1	-	1
ครูประจำการ	5	8	-	12	1	-	13
พนักงานราชการ	-	1	-	1	-	-	1
ครูอัตราจ้าง	-	1	-	1	-	-	1
ภารโรง	1	-	1	-	-	-	1
รวม	7	10	1	14	1	-	17

สภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียน โรงเรียนบ้านเล็กจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2551 มีนักเรียน 268 คน มีห้องเรียนจำนวน 11 ห้องเรียน โดยแยกเป็นชั้นอนุบาล 1-2 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียน 34 คน ระดับประถมศึกษา ชั้น ป. 1-6 จำนวน 6 ห้องเรียน มีนักเรียน 111 คน ระดับมัธยมศึกษา ชั้น ม. 1-3 จำนวน 3 ห้องเรียนมีนักเรียน 117 คน ครูจะแยกสอนเป็นระดับชั้น ได้แก่ ครูที่สอนอนุบาลก็จะสอนเฉพาะอนุบาล ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 4 ครูประจำชั้นจะทำหน้าที่สอนทุกรายวิชา ยกเว้นวิชาภาษาอังกฤษ และตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีครูสอนแยกกันตามประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในการจัดครูเข้าสอนนั้นผู้บริหารได้พิจารณาตามวิชาเอกความถนัด และความสนใจของครูแต่ละคน ส่วนใหญ่ถ้าได้รับการสอนชั้นใดแล้วก็จะไม่มีการสับเปลี่ยนหรือโยกย้ายโดยไม่มีสาเหตุ เมื่อพิจารณาถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมายของครู อาจแบ่งกลุ่มครูในโรงเรียนได้อย่างชัดเจนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูประจำชั้น และกลุ่มครูพิเศษ ครูประจำชั้นซึ่งต้องดูแลห้องที่ตนประจำชั้น มีภาระงานสอนประมาณ 26-28 ชั่วโมง บางคนยังต้องรับงานพิเศษอื่นๆอีก เช่น ครูประจำห้องสมุด งานพัสดุ งานการเงิน เป็นต้น สำหรับครูพิเศษ ถูกกำหนดให้สอนในบางรายวิชา เช่น การงานและพื้นฐานอาชีพ พลศึกษา คอมพิวเตอร์ และศิลปศึกษา และต้องรับงานพิเศษอื่น เช่น งานธุรการ งานพัสดุ เป็นต้น

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนบ้านเล็ก

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนมีการแบ่งงานออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป มีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุด มีการแต่งตั้งหัวหน้างานทั้ง 4 งาน และมีการแยกงานแต่ละงานเป็นงานย่อยๆ ไปอีก เช่น งานบริหารวิชาการ แยกเป็นงานย่อยๆ เช่น พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ นิเทศภายใน สื่อ/เทคโนโลยี งานวิจัย แนะแนว งานวัดประเมินผล พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมวิชาการชุมชน เป็นต้น ซึ่งทุกงานจะมีคำสั่งแต่งตั้งหัวหน้างานและทีมผู้ช่วย สำหรับงานวิชาการมีหัวหน้างานวิชาการ 1 คน และหัวหน้าระดับ อีก 3 ระดับ คือ หัวหน้าระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่หัวหน้างานวิชาการสอนอยู่ระดับประถมศึกษาจึงควมตำแหน่งหัวหน้าระดับประถมศึกษาด้วยการปฏิบัติจริงแล้วงานโดยส่วนใหญ่ หัวหน้างานวิชาการเป็นผู้ดำเนินการเป็นหลัก ผู้อำนวยการก็มอบหมายให้หัวหน้างานวิชาการให้ทำหน้าที่หลายอย่างครอบคลุมทุกระดับชั้น เช่น การจัดทำตารางสอน และการประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นต้น สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีการแต่งตั้งครูที่ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ร่วมกันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะครูผู้สอนมีเพียง 13 คน และแต่ละคนก็รับผิดชอบสอนในวิชาของตน สำหรับหัวหน้าสายชั้นนั้นมีการแต่งตั้งไว้แต่บทบาทของหัวหน้าสายชั้นไม่ชัดเจน สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการแต่งตั้งไว้โดยใช้สัดส่วนของบุคคลที่จะมาเป็นกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งหมด 9 คน มีบทบาทสำคัญในการให้การให้ความเห็นชอบให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารการเงิน และงบประมาณของโรงเรียน รวมทั้งแสวงหาและให้ความสนับสนุนในด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจะมีการประชุมประจำปีในช่วงต้นปีการศึกษาของทุกปี และหากมีความจำเป็นอาจมีการประชุมระหว่างปี เมื่อมีงานสำคัญ เช่น การจัดทำป่าการศึกษา เป็นต้น สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถประชุมได้บ่อยครั้ง ส่วนหนึ่งเนื่องจาก ประธานกรรมการฯ คือ กำนันของตำบล ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนสูงมาก มีภารกิจต่างๆ มากมาย อย่างไรก็ตาม กรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการบริหารจัดการอยู่บ้าง เช่น ขอให้โรงเรียนเปิดสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนตั้งแต่ ป. 1 ในส่วนของคณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนนั้น ได้มีการแต่งตั้งขึ้นในปีการศึกษา 2544 โดยมีผู้อำนวยการเป็นประธาน หัวหน้างานวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการและหัวหน้างานด้านอื่นเป็นกรรมการ โดยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ คือ “1) กำหนดแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) กำกับ ติดตามและให้ความเห็นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และ

3) ตรวจสอบ และรายงานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน” กรรมการเหล่านี้ได้รับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในพร้อมกัน ในการปฏิบัติงานระยะแรก มีความพยายามรวมกลุ่มกันเพื่อกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด แต่พบว่าความเข้าใจต้องงานแตกต่างกัน จึงทำให้ระยะต่อมาหัวหน้างานวิชาการจึงต้องรับภาระงานเรื่องประกันคุณภาพภายในเป็นหลัก โดยมีผู้อำนวยการเป็นที่ปรึกษาและร่วมดำเนินการในบางส่วนจากโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนที่กล่าวข้างต้นสามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านเล็ก

4.2 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1

การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1 เป็นการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน ช่วงปีการศึกษา 2545 และปีการศึกษา 2546 อีกหนึ่งภาคเรียน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1 .ใน เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2546

4.2.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2545 และปีการศึกษา 2546 พบว่าโรงเรียนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2545 – 2547 ภายใต้อำนาจและความต้องการและสภาพปัญหาของโรงเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน ซึ่งในด้านผู้เรียนนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ คือ ให้นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีวินัยในตนเอง มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและมีทักษะทางคณิตศาสตร์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมออมทรัพย์ โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โครงการอาหารกลางวัน กิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน โครงการแข่งทางวิชาการ

โรงเรียนจัดงานพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานไว้ในฝ่ายการบริหารงานวิชาการ ตามแผนปฏิบัติการจัดองค์กร โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน มีการกำหนดภารกิจ บทบาทหน้าที่ กำหนดความรับผิดชอบไว้ชัดเจน

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

มีโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม มีพระภิกษุมาสอนธรรมะในคาบสุดท้ายของทุกๆ วันศุกร์ ทำให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนการทำสมาธิเบื้องต้น เรียนรู้เรื่องกฎแห่งกรรม ปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญต่างๆ เช่น วันไหว้ครู วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันเด็กแห่งชาติ โดยมุ่งให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของคุณค่าวัฒนธรรมและประเพณีไทย และให้นักเรียนปฏิบัติตนในวันสำคัญต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

มีกิจกรรมออมทรัพย์ให้นักเรียนได้ฝากออมทรัพย์กับครูประจำชั้น ตั้งแต่วันจันทร์ จนถึงวันศุกร์ โดยนักเรียนจะมีสมุดคู่ฝากของตนเองคนละหนึ่งเล่ม เมื่อจบการศึกษาหรือย้ายโรงเรียนนักเรียนจะมีทุนเพื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์

โรงเรียนได้จัดโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น มีสถานที่สำหรับพักผ่อนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น มีที่นั่งอ่านหนังสือ ที่พักผ่อนได้ร่มไม้ มีสวนหย่อมหน้าอาคาร มีการจัดกิจกรรมสอนเสริม ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิชาคณิตศาสตร์นอกเวลาเรียน

มีโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยครูได้จัดกิจกรรมห้องสมุดมีการตอบคำถามชิงรางวัลประจำสัปดาห์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่าน มีตะกร้าความรู้ มีการจัดมุมหนังสือในห้องเรียนทุกห้องเรียน มีกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนจัดทำบันทึกการอ่าน / บันทึกการไปศึกษาเรียนรู้ อย่างน้อยคนละ ๒๐ เรื่อง / ปี มีการบันทึกสถิติการใช้ห้องสมุดของห้องเรียนต่างๆ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 – ม.3 มีการจัดกิจกรรมการตอบปัญหาและบอร์ดนิเทศการจัดข่าว – เหตุการณ์สำคัญ

มีการแข่งขันกีฬาภายในและกีฬาต้านสิ่งเสพติด ทำให้นักเรียนสนใจกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านกีฬาและเชียร์ลีดเดอร์ นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถในด้านกีฬาและการกล้าแสดงออก มีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนก็ให้ความสนใจและเข้าร่วมแข่งขันด้วยเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีโครงการอาหารกลางวัน ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่สะอาดมีคุณค่าทางโภชนาการทุกคน โดยได้รับสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งจากรัฐบาลและอีกส่วนหนึ่งจากชุมชน และมีอาหารเสริมนมบริการให้กับนักเรียน อนุบาลถึง ป.4 ทุกคน

มีกิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้คอยตรวจ สังเกตบันทึก ลักษณะพฤติกรรมของเด็กนักเรียนในชั้น ประจำอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจความสะอาดร่างกาย เล็บมือ เล็บเท้า เหา และทุกภาคเรียนจะมีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง และในทุกปีการศึกษาจะมีเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขประจำตำบล มาตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนให้กับนักเรียน

มีโครงการแข่งทางวิชาการโดยให้นักเรียนได้ประกวดการแต่งคำขวัญ เรียงความตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้ และประกวดวาดภาพระบายสีตามจินตนาการของตนเองในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่ วันเด็ก

มีโครงการทัศนศึกษา โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนโครงการส่งเสริมการอ่าน ที่ นักเรียนชั้น ม.3 ให้ข้อมูลว่า ได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียน ตั้งแต่ชั้น ป.3 โดยได้ไปศึกษาเรียนรู้ที่ห้องสมุด สวนเกษตร โรงเรียนเลี้ยงไก่ ห้องสหกรณ์ ห้องปฏิบัติการ ต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียน และได้ออกไปเรียนรู้และร่วมกิจกรรมของวัด สถานีนอนามัย อุทยาน

ธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไปทัศนศึกษาในต่างจังหวัดโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ไม่สม่ำเสมอบางปีก็ไม่ได้ไปเนื่องจากไม่มีงบประมาณ โรงเรียนเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน/นอกโรงเรียน แต่มีความจำกัดด้านเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูทุกคนมีภาระงานสอนมาก

มีโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยจัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน คณะกรรมการนักเรียน (สภานักเรียน) และจัดตั้งกลุ่มสีในการปฏิบัติงานดูแลความสะอาดในโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลง วิธีการปฏิบัติงาน ฯลฯ เพื่อใช้และถือปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น โดยแบ่งกลุ่มสีออกทำงาน 4 กลุ่มสี มีสมาชิกตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ม.3 นักเรียนทุกคนปฏิบัติงานกลุ่มสีในการดูแลรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า/พักรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนแต่ละห้องเรียนทำความสะอาดห้องเรียนของตน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยคณะกรรมการนักเรียนที่ชี้ให้เห็นว่าผลงานของกลุ่มสีใดอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใด

นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ เช่น ปลูกพืชสมุนไพรและการบำรุงดูแลรักษาพืชสวน พืชไร่ การทอผ้าพื้นเมือง จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ในสวนผลไม้ของผู้ปกครองนักเรียน สวนสมุนไพรของวัดน้ำพุ กลุ่มทอผ้ากระเหรี่ยง

มีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2 เครื่อง นักเรียนหลายคนยืนยันว่าตนเองอยากเรียนคอมพิวเตอร์และอยากให้มีคอมพิวเตอร์พอกับจำนวนนักเรียน

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

มีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลแหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางเรื่อง เช่น คุณธรรมจริยธรรม เจตคติ สุนทรียภาพ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะไม่เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจนยากที่จะสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จึงใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกแทน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

มีการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นมากำหนดเป็นเป้าหมายที่จะพัฒนา

ลงในแผนพัฒนาคุณภาพ และจัดโครงการขึ้นมารองรับ มีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการ และงบประมาณที่ต้องการใช้ แล้วจึงเสนอ คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์

นักเรียนสามารถบันทึกการอ่านและใช้ภาษาไทย ในการสื่อสารในระดับน่าพอใจ นักเรียนและผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่ครูนำนักเรียนไปเรียนรู้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ในจังหวัดและต่างจังหวัด นักเรียนโดยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถค้นคว้าหาความรู้จาก อินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียน และมีคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำในกลุ่มสาระการ เรียนรู้ โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์

ปัจจัยสนับสนุนด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ชุมชนให้การสนับสนุนโรงเรียนทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องแรงงาน เรื่องงบประมาณ จึงทำให้เกิดความรู้สึกรักและเป็นเจ้าของโรงเรียน อีกทั้งผู้บริหารยังมีภาวะผู้นำและเป็นผู้นำทางวิชาการ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาในทุกโครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้ทุกโครงการ ผู้บริหารจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมโดยการพาครูไปทัศนศึกษาในช่วงปิดเทอมให้ครูได้ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสุขร่วมกัน รู้จักกันมากขึ้น กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูทำผลงานวิชาการ ส่งครูเข้าประกวดผลงานวิชาการ มีการพิจารณาความดีความชอบให้ขั้นพิเศษกับผู้ที่มีผลงานเด่นชัด หรือได้รับรางวัลในระดับอำเภอขึ้นไป ครูในโรงเรียนมีอายุใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง

4.2.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2545 และปีการศึกษา 2546 พบว่าโรงเรียนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2545 - 2547 ภายใต้อำนาจและความต้องการและสภาพปัญหาของโรงเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนมีการวางแผนพัฒนาครูโดยการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียนในด้านการพัฒนาครูด้วยการเพิ่มศักยภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และส่งเสริมพัฒนาครูด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนที่ดีแก่นักเรียน โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสอนซ่อมเสริม มีโครงการพัฒนาครูมืออาชีพ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

ผู้อำนวยการให้ข้อมูลว่า ช่วงปีการศึกษา 2544 โรงเรียนขาดแคลนครู ครูสอนไม่ตรงวุฒิ แต่ก็มีการแก้ปัญหาโดยการส่งครูเข้าอบรมเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้นให้สมกับเป็นครูมืออาชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้

โครงการพัฒนาบุคลากร เป็นโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 มีการจัดอบรมครูโดยเชิญวิทยากรจากสำนักงานเขตพื้นที่มาจัดอบรมให้ภายในโรงเรียน และส่งครูเข้าอบรมเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น จัดขึ้นทุกครั้งอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และโรงเรียนได้สนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางเข้าร่วมอบรม ให้ครูได้ดูงานในโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ และโรงเรียนใกล้เคียงที่มีการจัดแหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่ดี หลังจากไปศึกษาดูงานมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้และการตกแต่งห้องเรียนมาปรับใช้ในโรงเรียน

ครูทุกคนได้รับการอบรมตามที่สำนักงานเขตพื้นที่จัดขึ้น โครงการรณรงค์วินัย การรักษาวินัย คุณธรรมจริยธรรม ครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูได้รับการอบรมในด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนการ

จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานศึกษา โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้สนับสนุนและเชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้ และยังมีการส่งครูไปเข้าร่วมในทุกโครงการที่เขตจัดขึ้น เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีสนับสนุนให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด เช่น โครงการครูดีเด่น โครงการ Teacher Award ครูทุกคนจะมีแฟ้มพัฒนาตนเอง มีใบประกาศ และเกียรติบัตร แสดงไว้ในแฟ้มอย่างชัดเจน

จัดประชุมร่วมกันทั้งโรงเรียนเพื่อจัดตารางสอน จัดครูประจำชั้น/วิชา โดยได้ยึดตามถนัดและตามความสมัครใจ โดยครูผู้สอนและครูวิชาการยืนยันตรงกันว่าตนเองได้สอนตรงกับชั้นเรียนวิชาและสาระที่ตนเองมีความถนัดและเชี่ยวชาญ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

มีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลแหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางเรื่อง เช่น คุณธรรมจริยธรรม เจตคติ สุนทรียภาพ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะไม่เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจนยากที่จะสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จึงใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกแทน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

มีการนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการผ่านจุดประสงค์แต่ละวิชามาพิจารณา ถ้านักเรียนไม่ผ่านในจุดประสงค์นั้นจะมีการจัดสอนซ่อมเสริม มีการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้อ มีการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน แล้วนำข้อมูลที่ได้นั้นมากำหนดเป็นเป้าหมายที่จะพัฒนาลงในแผนพัฒนาคุณภาพ และจัดโครงการขึ้นมารองรับ มีการกำหนดระยะเวลาการดำเนินการ และงบประมาณที่ต้องการใช้ แล้วจึงเสนอ คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

โรงเรียนได้ทำการประเมินตนเองโดยประเมินโครงการพัฒนาบุคลากรว่าเป็นโครงการที่ดีมีคุณภาพประสบความสำเร็จ บุคลากรทุกคนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และจากการสัมภาษณ์และตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่มีอยู่ในโรงเรียนพบว่า ครูทุกคนมีความพึงพอใจจากโครงการ และได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนครบตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

ชุมชนเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาในทุกโครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้ ผู้บริหารจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมโดยการพาครูไปทัศนศึกษาในช่วงปิดเทอมให้ครูได้ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสุขร่วมกัน รู้จักกันมากขึ้น กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูทำผลงานวิชาการ ส่งครูเข้าประกวดผลงานวิชาการ มีการพิจารณาความดีความชอบให้ขั้นพิเศษกับผู้มีผลงานเด่นชัด หรือได้รับรางวัลในระดับอำเภอขึ้นไป ครูมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะพัฒนาผู้เรียน ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุใกล้เคียงกันและยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ผู้บริหารให้การนิเทศอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2545 และปีการศึกษา 2546 พบว่าโรงเรียนมีการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2545 - 2547 ภายใต้อำนาจและความต้องการและสภาพปัญหาของโรงเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่าจะเป็นโรงเรียนที่มีระบบบริหารจัดการที่ดี และกำหนดพันธกิจว่าจะพัฒนาระบบบริหารจัดการ รวมถึงตั้งเป้าหมายในการบริหารจัดการไว้ดังนี้ คือ ให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของโรงเรียน และโรงเรียนสะอาดร่มรื่น สวยงาม มีความปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ให้โรงเรียนมีการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนี้ จัดกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสอนซ่อมเสริม มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี มีคณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 9 คน เป็นผู้บริหารงาน มีผู้อำนวยการเป็นกรรมและเลขานุการ มีการจัดโครงสร้างองค์กรและแบ่งงานบริหารออกเป็น 4 งาน คือ งานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคคล

งานบริหารงบประมาณ งานบริหารทั่วไป มีโครงการชุมชนสัมพันธ์ โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

ผู้บริหารสถานศึกษาใช้คณะบุคคลในการบริหารงานตามแผนภูมิการจัตองค์กร โครงสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนของบุคลากรจัดต้องจัดสรรให้มีความยุติธรรม และมีการสนับสนุนให้ครูส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวดเพื่อจะได้ขึ้นพิเศษจากต้นสังกัด การจัดสรรเงินงบประมาณตามรายการในแผนปฏิบัติการประจำปี และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ เช่น การจัดสรรเงินงบประมาณจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการต่างๆ ผู้บริหารจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนจากแหล่งต่างๆ ให้แก่นักเรียน ผู้บริหารจัดให้มีการเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน โดยเปิดทำการสอนก่อนเปิดเรียนจริงล่วงหน้า ผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาได้ร่วมกันจัดหาเงินงบประมาณจ้าง

ผู้บริหารผ่านการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ในหลักสูตรต่างๆ เช่น หลักสูตรโครงการเสริมสร้างวินัย การรักษาวินัย การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม หลักสูตรโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ข้อมูลว่าตนเองได้เปิดโอกาสให้ครู คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารงานด้านต่าง ๆ ร่วมกันจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่นักเรียนเป็นสำคัญ

คณะครูให้ข้อมูลว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนครู และทุกฝ่าย ได้ปฏิบัติงานตามที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มที่

คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนในเขตบริการและผู้ปกครองนักเรียน ให้ความข้อมูลว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคนดี เป็นผู้พัฒนาโรงเรียนในหลายๆ ด้าน จนเกิดความก้าวหน้า ทุกคนรู้จักผู้บริหารสถานศึกษา และเคยมาร่วมงานของโรงเรียน เช่น งานกีฬา งานทอดผ้าป่า

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

โรงเรียนมีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้

กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางเรื่อง เช่น คุณธรรมจริยธรรม เจตคติ สุนทรียภาพ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะไม่เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจน ยากที่จะสร้างเครื่องมือ จึงใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกแทน

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์โดยแยกตามระดับชั้นและทำการสรุปในภาพรวม จากนั้นจึงจัดทำเป็นรายงานสรุปเสนอผู้บริหารในการประชุม เมื่อสิ้นปีการศึกษาจะมีการจัดทำเป็นรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

คณะครูมีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีโดยทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการสร้างเครื่องมือในการประเมินโครงการที่ตนเองรับผิดชอบแล้วนำมาเชื่อมโยงกับมาตรฐานการศึกษา จากนั้นจึงนำเสนอผู้บริหารในภาพรวมผู้บริหารจะเป็นผู้จัดทำรายงานในภาพรวม โดยใช้สรุปผลการประเมินของคณะกรรมการตามรายมาตรฐาน สำคัญในรายงานคุณภาพการศึกษาได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา ปัญหาอุปสรรค จุดอ่อนจุดแข็งของโรงเรียน แนวทางการแก้ปัญหา และทิศทางในการพัฒนาในอนาคต

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

ผู้บริหารโรงเรียนมีการนำผลการประเมินคุณภาพมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงานควบคู่กับการทำการวิเคราะห์ SWOT หากจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของโรงเรียน เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน และกำหนดทิศทางในการดำเนินงานชัดเจนเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

ผลของการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในโครงการและกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาในแผนกลยุทธ์ 1 โครงการ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาผู้บริหารพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักเรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาในทุกโครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้ ผู้บริหารจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมโดยการพาครูไปทัศน

ศึกษาในช่วงปิดเทอมให้ครูได้ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสุขร่วมกัน รู้จักกันมากขึ้น กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูทำผลงานวิชาการ ส่งครูเข้าประกวดผลงานวิชาการ มีการพิจารณาความดีความชอบให้ขั้นพิเศษกับผู้มีผลงานเด่นชัด หรือได้รับรางวัลในระดับอำเภอขึ้นไป ครูในโรงเรียนมีอายุใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูและผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังกายและกำลังทรัพย์

4.3 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2

การศึกษาระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2 เป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน 3 ปีซ้อนหลังก่อนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 .ใน เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2550

4.3.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่า หลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนดังนี้

1. ควรปลูกฝังคุณธรรมในด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้มากขึ้น รวมทั้งดูแลและชักจูงผู้เรียนที่มีพฤติกรรมไม่ซื่อสัตย์สุจริตให้มากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนอาจมีปัญหาต่าง ๆ จะได้ช่วยแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีวิจรรย์ญาณของผู้เรียนให้มากขึ้น เช่น การใช้ผังความคิด การทำโครงการที่เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียนและการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ของผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนทำหนังสือเล่มเล็ก หนังสือหน้าเดียว เขียนเรื่องจากภาพ ทำสื่อสามมิติ ให้มากขึ้นด้วย

3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ควรใช้สื่อ นวัตกรรมในกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้น รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริม เช่น คณิตคิดเร็ว ภาษาวนัฒคำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น เช่น การทำรายงาน การหาข่าวเพื่อแยกประเภทของข่าว การทำแผนผังสาระคดี และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและความสามารถในการสรุปประเด็นการเรียนรู้ เช่น การประกวดยอดนักอ่าน โดยมีแบบบันทึกการอ่านให้ผู้เรียนได้สรุปประเด็นที่ได้จากการอ่าน เป็นต้น

5. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติต่าง ๆ นั้น ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการพัฒนางานของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นการสร้างความภูมิใจในผลงานของตนเองด้วย

6. ควรจัดกิจกรรมเสริมสมรรถภาพทางกายให้กับผู้เรียนมากขึ้น เช่น จัดกิจกรรมกายบริหารตอนเช้าก่อนเข้าเรียน

7. ควรจัดกิจกรรมเสริมทางด้านสุนทรียภาพให้กับผู้เรียนมากขึ้น เช่น จัดให้มีชมรมศิลปะ จัดให้มีนิทรรศการแสดงผลงานทางศิลปะ

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2548 – 2550 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนสวย สะอาด ร่มรื่น ครุมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา มีทักษะทางคณิตศาสตร์แก้ปัญหาได้ มีวินัยในตนเอง มีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ สุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย ภายใต้การบริหารแบบมีส่วนร่วม” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านผู้เรียนดังนี้ “พัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา มีทักษะทางคณิตศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย” เพื่อรองรับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน โรงเรียนจึงตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน ดังนี้ คือให้นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์

ทั้งร่างกายและจิตใจ มีวินัยในตนเอง มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีทักษะทางคณิตศาสตร์ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และมีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์

โรงเรียนได้จัดงานพัฒนานักเรียนตามมาตรฐานไว้ในกลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของงานบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยมีการกำหนดภารกิจ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียนไว้ชัดเจน

โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีกิจกรรมออมทรัพย์ โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โครงการอาหารกลางวัน กิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน โครงการแข่งทางวิชาการ โครงการห้องเรียน ICT

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

มีโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม มีพระภิกษุมาสอนธรรมะในคาบสุดท้ายของทุกๆ วันศุกร์ ทำให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนการทำสมาธิเบื้องต้น เรียนรู้เรื่องกฎแห่งกรรม ปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมกับวัย และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญต่างๆ เช่น วันไหว้ครู วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันเด็กแห่งชาติ โดยมุ่งให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของคุณค่าวัฒนธรรมและประเพณีไทย และให้นักเรียนปฏิบัติตนในวันสำคัญต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

มีกิจกรรมออมทรัพย์ให้นักเรียนได้ฝากออมทรัพย์กับครูประจำชั้น ตั้งแต่วันจันทร์ จนถึงวันศุกร์ โดยนักเรียนจะมีสมุดคู่ฝากของตนเองคนละหนึ่งเล่ม เมื่อจบการศึกษาหรือย้ายโรงเรียนนักเรียนจะมีทุนเพื่อไปใช้ให้เกิดประโยชน์

โรงเรียนได้จัดโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ดีขึ้น มีสถานที่สำหรับพักผ่อนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น มีที่นั่งอ่านหนังสือ ที่พักผ่อนได้ร่มไม้ มีสวนหย่อมหน้าอาคาร

มีการจัดกิจกรรมสอนเสริม ในวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิชาคณิตศาสตร์ นอกเวลาเรียน

มีโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โดยครูได้จัดกิจกรรมห้องสมุดมีการตอบคำถามชิงรางวัลประจำสัปดาห์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่าน มีตะกร้าความรู้ มีการจัดมุม

หนังสือในห้องเรียนทุกห้องเรียน มีกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนจัดทำบันทึกการอ่าน / บันทึกการไปศึกษาเรียนรู้ อย่างน้อยคนละ ๒๐ เรื่อง / ปี มีการบันทึกสถิติการใช้ห้องสมุดของห้องเรียนต่างๆ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 – ม.3 มีการจัดกิจกรรมการตอบปัญหาและบอร์ดนิเทศการจัดข่าว – เหตุการณ์สำคัญ

มีการแข่งขันกีฬาภายในและกีฬาต้านสิ่งเสพติด ทำให้นักเรียนสนใจกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านกีฬาและเชียร์ลีดเดอร์ นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถในด้านกีฬาและการกล้าแสดงออก มีความสนุกสนานในการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนก็ให้ความสนใจและเข้าร่วมแข่งขันด้วยเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

มีโครงการอาหารกลางวัน ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่สะอาดมีคุณค่าทางโภชนาการทุกคน โดยได้รับสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งจากรัฐบาลและอีกส่วนหนึ่งจากชุมชน และมีอาหารเสริมนมบริการให้กับนักเรียน อนุบาลถึง ป.4 ทุกคน

มีกิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน โดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้คอยตรวจ สังเกตบันทึก ลักษณะพฤติกรรมของเด็กนักเรียนในชั้น ประจำอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจความสะอาดร่างกาย เล็บมือ เล็บเท้า เท้า และทุกภาคเรียนจะมีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง และในทุกปีการศึกษาจะมีเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขประจำตำบล มาตรวจสุขภาพและฉีดวัคซีนให้กับนักเรียน

มีโครงการแข่งทางวิชาการโดยให้นักเรียนได้ประกวดการแต่งคำขวัญ เรียงความตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดให้ และประกวดวาดภาพระบายสีตามจินตนาการของตนเองในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันแม่ วันเด็ก

มีโครงการทัศนศึกษา โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนโครงการส่งเสริมการอ่าน ที่ นักเรียนชั้น ม.3 ให้ข้อมูลว่า ได้ออกไปศึกษาเรียนรู้นอกห้องเรียน ตั้งแต่ชั้น ป.3 โดยได้ไปศึกษาเรียนรู้ที่ห้องสมุด สวนเกษตร โรงเรียนเลี้ยงไก่ ห้องสหกรณ์ ห้องปฏิบัติการ ต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียน และได้ออกไปเรียนรู้และร่วมกิจกรรมของวัด สถานีนอนามัย อุทยานธรรมชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ไปทัศนศึกษาในต่างจังหวัดโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ไม่สม่ำเสมอบางปีก็ไม่ได้ไปเนื่องจากไม่มีงบประมาณ โรงเรียนเน้นการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน/นอกโรงเรียน แต่มีความจำกัดด้านเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และครูทุกคนมีภาระงานสอนมาก

มีโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยจัดให้มีการเลือกตั้งประธานนักเรียน คณะกรรมการนักเรียน (สภานักเรียน) และจัดตั้งกลุ่มสีในการปฏิบัติงานดูแลความสะอาดใน

โรงเรียน โดยมีคณะกรรมการเป็นผู้กำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลง วิธีการปฏิบัติงาน ฯลฯ เพื่อใช้และถือปฏิบัติร่วมกันทั้งโรงเรียน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น โดยแบ่งกลุ่มสื่อออกทำงาน 4 กลุ่ม สีสี่ มีสมาชิกตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ม.3 นักเรียนทุกคนปฏิบัติงานกลุ่มสีในการดูแลรักษาความสะอาด บริเวณโรงเรียนก่อนเข้าเรียนในตอนเช้า/พักรับประทานอาหารกลางวัน นักเรียนแต่ละห้องเรียนทำความสะอาดห้องเรียนของตน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามขั้นตอน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยคณะกรรมการนักเรียนที่ชี้ให้เห็นว่าผลงานของกลุ่มสีใดอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขส่วนใด

นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ เช่น ปลูกพืชสมุนไพรและการบำรุงดูแลรักษาพืชสวน พืชไร่ การทอผ้าพื้นเมือง จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ในสวนผลไม้ของผู้ปกครองนักเรียน สวนสมุนไพรของวัดน้ำพุ กลุ่มทอผ้ากระเหรี่ยง

ในโครงการห้องเรียน ICT ทางโรงเรียนได้จัดให้มี ห้องเรียน ICT ซึ่งเป็นการเรียนการสอนผ่านสื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัย สามารถสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตได้ โดยในระยะแรกช่วงปีการศึกษา 2547 มีคอมพิวเตอร์จำนวน 3 เครื่อง ใช้อินเทอร์เน็ตแบบ dial up มีความเร็วในการรับส่งข้อมูล 56 kb/s หลังจากนั้นในปีการศึกษา 2549 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติมอีก จำนวน 12 เครื่อง รวมเป็น 15 เครื่อง รวมถึงเปลี่ยนระบบ อินเทอร์เน็ตแบบ dial up 56 kb/s เป็นระบบอินเทอร์เน็ตผ่านดาวเทียม ipstar ซึ่งมีความเร็ว 512 kb/s และให้ทุกกลุ่มสาระเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ห้องเรียน ICT โดยจัดตารางการใช้ห้องเรียน ICT ให้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

มีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลแหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางเรื่อง เช่น คุณธรรมจริยธรรม เจตคติ สุขทริยภาพ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะไม่เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจนยากที่จะสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จึงใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกแทน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านผู้เรียนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเองเสนอหน่วยงานต้นสังกัดทุกปี และเผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยการจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์

การดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา และจัดทำแผนพัฒนา ปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตาม ประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน รักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

ปัจจัยสนับสนุนด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาในทุกโครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้ ผู้บริหารจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมโดยการพาครูไปทัศนศึกษาในช่วงปิดเทอมให้ครูได้ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสุขร่วมกัน รู้จักกันมากขึ้น กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูทำผลงานวิชาการ ส่งครูเข้าประกวดผลงานวิชาการ มีการพิจารณาความดีความชอบให้ขั้นพิเศษกับผู้มีผลงานเด่นชัด หรือได้รับรางวัลในระดับอำเภอขึ้นไป ครูในโรงเรียนมีอายุใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูและผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ

4.3.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่าหลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านครู ดังนี้

1. ควรจัดให้มีการประเมินผลการเรียนการสอนด้วยวิธีที่หลากหลายและให้ผู้ปกครอง เพื่อน และผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้
2. ควรขอความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดสรรงบประมาณอัตราจ้างในส่วนที่ยังขาด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าก่อน แล้วเร่งเสนอขออัตรากำลังจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2548 – 2550 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนสวย สะอาด ร่มรื่น ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา มีทักษะทางคณิตศาสตร์แก้ปัญหาได้ มีวินัยในตนเอง มีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ สุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย ภายใต้การบริหารแบบมีส่วนร่วม” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านบุคลากร คือ พัฒนาศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึงตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับบุคลากร คือ ให้ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

โรงเรียนได้จัดงานพัฒนาบุคลากรตามมาตรฐานไว้ในกลุ่มบริหารวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจของงานบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาให้บุคลากรเป็นครูมืออาชีพ และมีการกำหนดภารกิจบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของครู ไว้ในโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน

ปริมาณการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาในแต่ละปีงบประมาณตั้งแต่ปี 2548 นั้น มีการจัดสรรโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ จัดสรรเป็นโครงการปฏิบัติการโดยใช้เงิน 60% ของเงินอุดหนุน ซึ่งรวมงบประมาณคุณภาพวิชาการเข้าไปในส่วนนี้ด้วย จัดสรรเป็นงบบริการทั่วไปโดยใช้เงิน 30% ของเงินอุดหนุน จัดสรรเป็นงบสำรองจ่ายโดยใช้เงิน 10% ของเงินอุดหนุน ในงบบริการทั่วไป จะแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ งบดำเนินการซึ่งประกอบไปด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าหนังสือพิมพ์ ห้องสมุด ค่าน้ำมัน และงบลงทุนซึ่งก็คือค่าวัสดุครุภัณฑ์ และจัดหาเงินนอกงบประมาณโดยการบริจาคอีกส่วนหนึ่งเป็นจำนวนเงินสูงถึงประมาณ 15% ของเงินอุดหนุน

โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่บุคลากร กิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โครงการพัฒนาบุคลากร

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

โครงการพัฒนาบุคลากร เป็นโครงการต่อเนื่องที่ดำเนินการมาตั้งแต่ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง โดยผู้อำนวยการจัดให้มีการให้ความรู้แก่บุคลากรในหลายรูปแบบ เช่น การบรรยาย ในที่ประชุมประจำเดือน หลังจากผู้อำนวยการประชุมตามวาระที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว จะมีการแทรกเรื่องวิชาการใหม่ๆ ที่ผู้อำนวยการไปอบรมสัมมนาหรือศึกษาจากเอกสารต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งแจกเอกสารต่างๆ ให้ครูศึกษาดูด้วยตนเอง ผู้อำนวยการกล่าวว่า “นี่คือวิธีที่จะให้ครูได้มีความรู้ เราต้องพูดคุยๆ เขา ซึมซับและก็จะเข้าใจเอง” การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ผู้อำนวยการได้เชิญวิทยากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนเป็นประจำในช่วงวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ โดยเชิญมาบรรยายเรื่องการประกันคุณภาพภายใน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การใช้ข้อมูลนักเรียนรายบุคคลในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีการจัดโครงการศึกษาดูงาน ให้ครูได้ดูงานในโรงเรียนซึ่งเป็นต้นแบบที่มีการจัดแหล่งเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่ดี หลังจากไปศึกษาดูงานมีการนำรูปแบบการจัดและการตกแต่งห้องเรียนมาปรับใช้ในโรงเรียน และยังมีการพาครูไปร่วมประชุมสัมมนาใหญ่ๆ คือ การไปร่วมประชุมสัมมนาเรื่องประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจัดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ณ ศูนย์มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยผู้อำนวยการให้เข้าร่วมสัมมนาทั้งโรงเรียน ในการไปศึกษาดูงานทุกครั้ง

ครูได้รับการอบรมในด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานศึกษา โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้สนับสนุนและเชิญวิทยากรมาอบรมให้ในวันเสาร์ อาทิตย์ และยังมีการส่งครูไป

เข้าร่วมในทุกโครงการที่เขตจัดขึ้น เพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีสนับสนุนให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด เช่น โครงการครูดีเด่น โครงการ Teacher Award มีสนับสนุนให้ครูได้ทำวิจัยในชั้นเรียนโดยเชิญศึกษานิเทศก์มาให้ความรู้ในวันหยุด ครูทุกคนจะมีแฟ้มพัฒนาตนเอง มีใบประกาศ และเกียรติบัตร แสดงไว้ในแฟ้มอย่างชัดเจน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน พัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านสื่อ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและเอกสารประกอบ จัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร จัดครูประจำชั้น/วิชา โดยได้ยึดตามถนัด และตามความสมัครใจเป็นหลักในการจัด โดยครูผู้สอน และครูวิชาการยืนยันตรงกันว่าตนเองได้สอนตรงกับชั้นเรียนวิชาและสาระที่ตนเองมีความถนัด และเชี่ยวชาญ

ครูทุกคนเข้าร่วม โครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูทุกปีการศึกษา โดยจัดให้ครูทั้งโรงเรียนได้ไปปฏิบัติธรรมร่วมกันในช่วงปิดเทอม

มีโครงการชุมชนสัมพันธ์ โดยจัดประชุมครูผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูทราบข้อมูลและเข้าใจปัญหาต่างของนักเรียน และให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจังในทุกปีการศึกษา

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

การตรวจสอบประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญตอนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในเพราะเป็นสิ่งที่บอกได้ว่าสิ่งที่ได้ทำไปแล้วประสบผลสำเร็จหรือต้องปรับปรุงในจุดใดบ้าง โรงเรียนก็ได้กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลบางเรื่อง เช่น คุณธรรม จริยธรรม เจตคติ สุขทริยภาพ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพราะไม่เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจน ยากที่จะสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จึงใช้การสังเกตแล้วจดบันทึกแทน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านการเรียนการสอนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเองเสนอหน่วยงานต้นสังกัดทุกปี และเผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยการจัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐาน

การศึกษาด้านการเรียนการสอนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา และจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่าง มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และการพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี และส่งครูเข้าร่วมอบรมสัมมนาในทุก โครงการที่หน่วยงานต้นสังกัดจัดให้ ผู้บริหารจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมโดยการพาครูไปทัศนศึกษาในช่วงปิดเทอมให้ครูได้ใช้ชีวิตร่วมกัน มีความสุขร่วมกัน รู้จักกันมากขึ้น กระตุ้นให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนให้ครูทำผลงานวิชาการ ส่งครูเข้าประกวดผลงานวิชาการ มีการพิจารณาความดีความชอบให้ขั้นพิเศษกับผู้มีผลงานเด่นชัด หรือได้รับรางวัลในระดับ อำเภอขึ้นไป ครูมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ ครูในโรงเรียนมีอายุใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูและผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ

4.3.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาค้นคว้าของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่า หลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้าน ผู้บริหารดังนี้

1. ควรเพิ่มเกณฑ์การประเมินในเชิงคุณภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน

2. ควรประชาสัมพันธ์โรงเรียนทางหอกระจายข่าวทุกวัน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้รายงานข่าวของโรงเรียน รวมทั้งการเสนอความรู้ ข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบันด้วย

3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การใช้ผังความคิด การสอนด้วยโครงงาน การใช้บทบาทสมมติ การทดลอง การสาธิต การโต้วาที หนังสือเล่มเล็ก กิจกรรมการเล่านิทาน และอื่น ๆ ให้กับผู้เรียนโดยการจัดกิจกรรมดังกล่าวให้มากขึ้น และให้จัดทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกระดับชั้น รวมทั้งการจัดแหล่งการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแข่งขัน ตอบปัญหาทางวิชาการให้กับนักเรียนมากยิ่งขึ้น

4. ควรจัดทำตัวรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน และผู้ปกครอง เพื่อนำเอาความคิดเห็นมาปรับปรุงพัฒนางานของโรงเรียนต่อไป

5. ควรจัดหางบประมาณส่งเสริมและสนับสนุนการจัดหาสื่อให้มีปริมาณมากยิ่งขึ้นและให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและครูผู้สอน

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2548 – 2550 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนสวย สะอาด ร่มรื่น ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา มีทักษะทางคณิตศาสตร์แก้ปัญหาได้ มีวินัยในตนเอง มีความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์ สุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย ภายใต้การบริหารแบบมีส่วนร่วม” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านการบริหารจัดการ คือ พัฒนาศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เพื่อสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึงตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดในด้านการบริหารจัดการ ดังนี้ คือ ให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียน และให้โรงเรียนสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีความปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

โรงเรียนได้จัดงานพัฒนาผู้บริหารตามมาตรฐานไว้ในกลุ่มบริหารทั่วไป และกลุ่มบริหารบุคคล เพื่อพัฒนาด้านด้านการบริหารจัดการให้โรงเรียนมีความคล่องตัวในการดำเนินงาน

ปริมาณการจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาในแต่ละปีงบประมาณตั้งแต่ปี 2548 นั้น มีการจัดสรรโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ จัดสรรเป็นโครงการปฏิบัติการโดยใช้เงิน 60% ของเงินอุดหนุน ซึ่งรวมงบประมาณคุณภาพวิชาการเข้าไปในส่วนนี้ด้วย จัดสรรเป็นงบบริการทั่วไปโดยใช้เงิน 30% ของเงินอุดหนุน จัดสรรเป็นงบสำรองจ่ายโดยใช้เงิน 10% ของเงินอุดหนุน ในงบบริการทั่วไป จะแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ งบดำเนินการซึ่งประกอบไปด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าหนังสือพิมพ์ ห้องสมุด ค่าน้ำมัน และงบลงทุนซึ่งก็คือค่าวัสดุครุภัณฑ์ และจัดหาเงินนอกงบประมาณโดยการบริจาคอีกส่วนหนึ่งเป็นจำนวนเงินสูงถึงประมาณ 15% ของเงินอุดหนุน

โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ปี 2548 - 2550 จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กิจกรรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้โรงเรียนจัดกิจกรรม โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอน โครงการนิเทศภายใน โครงการชุมชนสัมพันธ์ มีการประชุม ผู้ปกครองปีละ 2 ครั้ง มีการประชุมผู้ปกครองและปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ มีวารสารประชาสัมพันธ์ โรงเรียน และให้คณะครูเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใน โรงเรียน โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โครงการห้องเรียน ICT สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

การดำเนินงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือ คณะกรรมการ โดยจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการออกมาอย่างชัดเจน มีการ แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็น ว่าโรงเรียนมีความเคลื่อนไหวและให้ความสนใจเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพ มีการ กำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาและให้มีการประเมินคุณภาพการศึกษา โรงเรียน ดังนั้น การ ดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนจึงใช้กรอบการดำเนินการโดยยึดแนวทางการแนว ททางการบริหารแบบโรงเรียนเป็นฐาน ไม่ได้ยึดการประเมินภายนอกของ สมศ. เป็นหลัก ทั้งในการ กำหนดมาตรฐานและการเขียนรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียน

มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะกรรมการดำเนินการ และจัดโครงสร้างองค์กร ให้มีความชัดเจนและคล่องตัวในการทำงาน แสดงถึงความตระหนักที่จะให้บุคลากรเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินการ ซึ่งจะส่งผลให้ครูในโรงเรียนมีการเคลื่อนไหวตื่นตัว และรับรู้เกี่ยวกับการ ดำเนินการประกันคุณภาพในโรงเรียน

เมื่อพิจารณาคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่า รายชื่อที่เป็นคณะทำงาน องค์ประกอบของคณะทำงานหรือกรรมการส่วนใหญ่ประกอบด้วย ผู้อำนวยการจะเป็นประธานคณะทำงาน และหัวหน้างานเป็นคณะทำงาน ครูผู้สอนทั่วไปจะถูกกำหนดให้จัดกระบวนการเรียนการสอน และการเขียนรายงานการประเมินตนเอง ซึ่งครูก็ถือว่าเป็นงานที่เพิ่มขึ้นมาอยู่แล้ว ในการดำเนินงานของคณะทำงานหรือคณะกรรมการข้างต้น ผู้ที่บทบาทมากที่สุด คือ ผู้อำนวยการ ซึ่งจะเป็นทั้งผู้กำกับการทำงาน และส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ลงมือปฏิบัติงานเอง และลงมือเขียนรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนเมื่อหัวหน้าสายชั้นรวบรวมเขียนมาให้ ครูเข้ามามีส่วนร่วมโดยการประเมินการพัฒนาการเรียนการสอนในแต่ละภาคเรียน โดยหัวหน้างานจะเป็นผู้ประสานงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่งผู้บริหาร

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกของโรงเรียน พบว่า การพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษา มีความจำเป็นต้องอาศัยการกระบวนการนิเทศที่เป็นระบบ โรงเรียนจึงได้จัดโครงการนิเทศภายในขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการนิเทศติดตามงานอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งโดยมีจุดเน้นที่ทางโรงเรียนต้องการนิเทศติดตาม ดังนี้ ติดตามการใช้หลักสูตร ติดตามการจัดชั้นเรียนและเอกสารประจำชั้น ติดตามเด็กขาดเรียนและเด็กออกกลางคัน ติดตามการใช้สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ ติดตามการตรวจสอบงานของนักเรียน ติดตามการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งการนิเทศนั้นจะมีคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ดำเนินการนิเทศ และจะมีผู้บริหารเป็นผู้ประเมินผล การนิเทศจะมีปฏิทินการนิเทศชัดเจน ในเรื่องของเครื่องมือนั้น ทางโรงเรียนได้มีการจัดทำขึ้น เช่น แบบประเมินผลการนิเทศภายใน แบบติดตามการจัดชั้นเรียนและเอกสารประจำชั้น แบบติดตามเด็กขาดเรียนและเด็กออกกลางคัน แบบติดตามการใช้สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ แบบติดตามการตรวจสอบงานของนักเรียน แบบติดตามการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ในแบบติดตามการวัดและประเมินผลแต่ละจะมี เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลย่อยลงไปอีก เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้คณะครู และผู้บริหาร เป็นผู้ช่วยกันสร้างขึ้นมา

โดยส่วนใหญ่แล้วในการนิเทศจะเป็นการเยี่ยมชั้นเรียนปกติผู้บริหารจะเข้าไปสัปดาห์ละครั้งโดยเข้าไปนั่งดูครูสอน ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ครูเกิดอาการเครียด จากนั้นจึงมีการเปลี่ยนวิธีเป็นการเข้าไปพูดคุยโดยไม่ต้องสอนให้ดู ผู้บริหารจะใช้วิธีสังเกต ข้อดี คือ ครูมีการเตรียมการสอน ในระหว่างการนิเทศมีการให้กำลังใจครู สอบถามเกี่ยวกับนักเรียน เช่น นักเรียนคน

ไหนที่ขาดเรียนเป็นประจำ ใครบ้างที่อ่านหนังสือไม่ออก เป็นต้น จะเป็นการพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการเนื่องจากเป็นการสร้างบรรยากาศเป็นกันเองทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ส่วนในเรื่องของการประเมินโครงการนั้น ผู้รับผิดชอบโครงการจะทำหน้าที่เป็นผู้สร้างเครื่องมือ ผู้ประเมิน จากนั้นจึงวิเคราะห์และสรุปผลเพื่อจัดทำรายงานเสนอต่อผู้บริหาร

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านการบริหาร มาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านการบริหารข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ จัดทำแผนพัฒนาสัมพันธภาพการดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความโปร่งใสในการทำงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเป็นกันเอง ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับครูและชุมชน ครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ สนับสนุนด้านวิชาการ ให้เกียรติชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนให้ความสำคัญเพื่อแก่ชุมชน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีผลงานปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น ผู้บริหารได้รับรางวัลผู้บริหารดีเด่นระดับ สพฐ. ครูหลายคนในโรงเรียนเป็นครูดีเด่นระดับอำเภอ และระดับจังหวัด นักเรียนได้รับรางวัลในการแข่งขันทางวิชาการระดับจังหวัดหลายปีติดต่อกัน เป็นต้น ชุมชนมีศรัทธาในตัวครู และผู้บริหาร

4.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
ขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียนจำแนก
ตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

กระบวนการ	ด้านคุณภาพผู้เรียน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน 3) แผนปฏิบัติการประจำปี 4) กำหนดโครงการเพื่อรองรับพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 1,2,3,5,6,7	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน 3) แผนปฏิบัติการประจำปี 4) กำหนดโครงการเพื่อรองรับพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ครบทุกมาตรฐาน 5) มีการใช้ผลการประเมินภายนอกมา วางแผน
D	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ใน แผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในบาง โครงการ	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ใน แผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานตามโครงการ ทุกฝ่ายมีความพึง พอใจในโครงการ
C	มีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และ ผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาใน การเก็บข้อมูลเป็นนามธรรม และเครื่องมือที่ ใช้ยังไม่มีความหลากหลาย	มีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และ ผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ครบถ้วน

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กระบวนการ	ด้านคุณภาพผู้เรียน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
A	จัดประชุมระดมความคิดโดยชุมชนเข้ามาร่วมรับรู้ เกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป	จัดประชุมระดมความคิดโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป เพื่อผดุงและรักษาการประกันคุณภาพให้ยั่งยืน

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในระดับตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ โรงเรียนจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับ หน่วยงานต้นสังกัด (กำหนดนโยบาย) และชุมชน (มีส่วนร่วมในการรับรู้) เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลา 3 ปี และเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดนั้นคลุมมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 1, 2, 3, 5, 6 และ 7 เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความชัดเจนในทางปฏิบัติโรงเรียนจึงจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขึ้นโดยจัดกิจกรรมโครงการรองรับแผนไว้ทั้งหมดซึ่งการดำเนินงานในการวางทำได้ไม่ครอบคลุมมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้งหมด การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้การพิจารณาเห็นชอบ และสามารถวางแผนได้ครอบคลุมมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับขั้นพื้นฐานทั้ง 7 มาตรฐาน ใช้ผลการประเมินภายนอก

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผน ปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในบางโครงการ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในโครงการ

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ การกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนได้ครบทั้ง 7 มาตรฐาน

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ จัดประชุมระดมความคิดโดยชุมชนเข้ามาร่วมรับรู้ เกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนา งานต่อไป การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทาง และการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางาน

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการเรียนการสอน จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

กระบวนการ	ด้านการเรียนการสอน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ 3) มีการใช้ผลการประเมินภายนอกมาวางแผน
D	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด ให้ขวัญกำลังใจผู้มีผลงานดีเด่น	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด ให้ขวัญกำลังใจผู้มีผลงานดีเด่น ครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในท้องถิ่นบ้าง ครูมาช่วยสอนเพิ่มเติม

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

กระบวนการ	ด้านการเรียนการสอน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
C	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็น การสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน การประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็น การเยี่ยมชั้นเรียน พูดคุยสอบถามครูถึง ปัญญาในการจัดการเรียนการสอน การสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการสอนของครู (นอกห้องเรียน) การประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ
A	สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหา เรียนซ้ำ วิจัยในชั้นเรียน	สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหา เรียนซ้ำ วิจัยในชั้นเรียน

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการเรียนการสอน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่เหมือนและต่างกันในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์รู้ความสามารถในการสอน และการทำวิจัย มากขึ้น

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำและใช้แผนการสอน โดยผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน แต่ยังคงต่อเนื่อง มีการประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ การนิเทศภายในมีความต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ซ้ำ ทำวิจัยในชั้นเรียน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน มากขึ้น

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการบริหาร จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

กระบวนการ	ด้านคุณภาพการบริหาร	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ 2) ธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ 3) มีการใช้ผลการประเมินภายนอกมาวางแผน
D	จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมาย การศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่หลากหลาย	จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมาย การศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมี บทบาทในการการตรวจสอบ และถ่วงดุล จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่หลากหลาย
C	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง
A	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับ หน่วยงานต้นสังกัดทุกปี ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้อง จะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครอง จัด ประชุมเพื่อการระดมความคิดและนำผลการ ประเมินมาวางแผนพัฒนาสถานศึกษา	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับ หน่วยงานต้นสังกัดทุกปี ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้อง จะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครองและมี แผ่นพับประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ ดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ นำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนางาน

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการบริหาร มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการบริหาร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีบทบาทในการตรวจสอบและถ่วงดุลในการทำงานของโรงเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัด การแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ใช้แผนพัฒนาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ และนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้วางแผนพัฒนางาน

4.5 เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัจจัยมาสนับสนุนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน และด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหาร ได้แก่ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความเสียสละของผู้บริหาร ความศรัทธาที่ครูมีต่อตัว

ผู้บริหาร ความโปร่งใสในการทำงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นกันเอง ภาวะผู้นำ การสนับสนุนด้านวิชาการ การให้เกียรติผู้ร่วมงาน ความสามัคคีระหว่างครูและผู้บริหาร ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนมีศรัทธาในตัวผู้บริหาร

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นกันเอง ความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน การมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุนส่งเสริมทางด้านวิชาการ การให้ขวัญกำลังใจ การให้คำนิเทศแนะนำ

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนด้านวิชาการ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

บทที่ 5

กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง

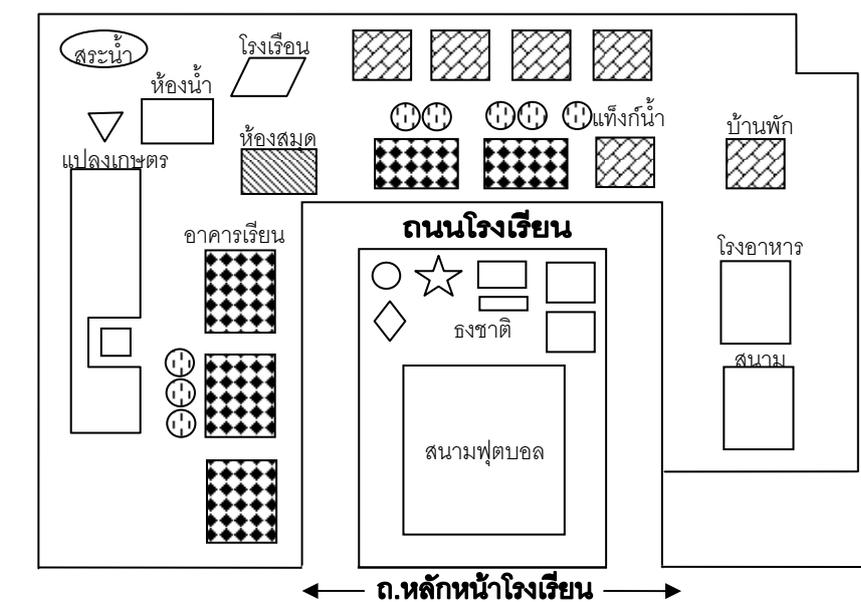
5.1 บริบทโรงเรียนขนาดกลาง

สภาพทั่วไปของชุมชน ลักษณะทั่วไปของชุมชนในเขตบริการของโรงเรียนเป็นชุมชนชนบท ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน ส่วนหนึ่งเป็นคณงานรับจ้างทั่วไป โดยทั่วไปมีฐานะค่อนข้างยากจนใช้เวลาในการประกอบอาชีพมากกว่าอยู่กับบุตรหลาน ในช่วงฤดูว่างจากการทำไร่ทำนา ผู้ปกครองส่วนหนึ่งจะไปรับจ้างตัดอ้อยที่จังหวัดกาญจนบุรี ด้านวัฒนธรรมประเพณี โรงเรียน วัด และชุมชน จะมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ กิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางราชการ กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี งานบุญและงานกิจกรรมตามโครงการต่างๆของโรงเรียน และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ วัด และสถานประกอบการต่างๆ ได้แก่ แหล่งผลิตดนตรีพื้นเมือง พิณ แคนโป่งกลาง ไร้วอด แหล่งผลิตผลทางการเกษตร ได้แก่ ฟาร์มโคนม ฟาร์มเห็ด และภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการทอผ้า การจักสาน และการละเล่นพื้นบ้าน ลักษณะเด่นของชุมชน คือ เป็นสังคมชนบทที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และให้ความร่วมมือต่อทางโรงเรียนเป็นอย่างดี มีปัญหาสำคัญ คือ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นค่อนข้างน้อย

สภาพทางกายภาพของโรงเรียน โรงเรียนบ้านกลาง (นามสมมุติ) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลหูช้าง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ 3 งาน อยู่ติดถนนใหญ่ การคมนาคมสะดวก อยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ประมาณ 43 กิโลเมตร มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในด้านต่างๆดังนี้ ด้านอาคารสถานที่ ประกอบด้วย อาคารเรียน 4 หลัง ซึ่งแบ่งเป็น อาคารเรียนถาวรแบบ 105/26 1 หลัง จำนวน 4 ห้องเรียน อาคารเรียนถาวรแบบ ป.1 ข 3 หลัง โดยในแต่ละอาคารจะมีจำนวนห้องเรียน 4 ห้อง ส่วนอาคารสุดท้ายเป็นอาคารเอนกประสงค์มีห้องเรียนจำนวน 2 ห้องเรียน โรงเรียนจัดแผนผังตามแนวนอนเป็นรูปตัวยู ประตูทางเข้าโรงเรียนมีสองด้าน คือ ทางด้านตะวันตกและตะวันออก มีต้นไม้ปลูกเรียงรายตลอดข้างทาง บรรยากาศร่มรื่น สวยงาม มีสวนหย่อมทางด้านซ้ายของถนน และทางด้านหน้าอาคารห้องพักรู มีสนามฟุตบอลอยู่ตรงกลางพื้นที่รูปตัวยู ถัดมามี

พระพุทธรูปตั้งอยู่ บริเวณใกล้กันนั้นจะเป็นเสาธงชาติ ตั้งอยู่บริเวณหัวสนามฟุตบอล ทางด้านขวา จะเป็นโรงอาหารซึ่งดัดแปลงมาจากอาคารอเนกประสงค์ บริเวณข้างๆ โรงอาหารและหลังอาคารเรียนจะเป็นบ้านพักครู ซึ่งมีจำนวน 6 หลัง และมีส้วม 2 หลัง หลังละ 10 ที่นั่ง มีถังไว้เก็บน้ำฝน จำนวน 6 ถัง นอกจากนี้ยังมีแปลงเกษตร เรือนเพาะชำ บ่อเลี้ยงปลา ซึ่งเป็นที่แหล่งเรียนรู้และฝึกปฏิบัติงานของนักเรียนในวิชาเกษตรกรรม

การใช้ห้องเรียนแบ่งเป็น ห้องเรียน 12 ห้อง ห้องเรียนพิเศษ 5 ห้อง ได้แก่ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องดนตรี-นาฏศิลป์ และห้องประชุม มีอาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง ใช้เป็นโรงอาหาร นอกจากนี้ยังมีสนามกีฬา สนามเด็กเล่น ในโรงเรียนโดยเฉลี่ย 20 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน ได้แก่ สนามฟุตบอล สนามวอลเลย์บอล สนามตะกร้อ สนามบาสเก็ตบอล และสนามเปตอง อย่างละ 1 สนาม และมีเนื้อที่ทำเกษตรในโรงเรียนเฉลี่ย 3 ตารางเมตร ต่อนักเรียน 1 คน ด้านบริการ มีการให้บริการอาหารกลางวันนักเรียน สำหรับนักเรียนทุกคน และมีบริการอาหารเสริม(นม) สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทุกคน ด้านสาธารณูปโภค มีน้ำดื่ม ไฟฟ้า และประปา เพียงพอกับจำนวนนักเรียน แต่ยังไม่มืโทรศัพท์ ด้านแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน 5 แหล่ง ได้แก่ ห้องสมุด มีหนังสือ 2,500 เล่มห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ มีคอมพิวเตอร์ 11 เครื่อง ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์มีวัสดุครุภัณฑ์ประจำห้องครบตามเกณฑ์ ห้องดนตรี-นาฏศิลป์ และแปลงเกษตรสาธิต

แผนภาพที่ 5.1 แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านกลาง (นามสมมุติ)

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน โรงเรียนบ้านกลาง (นามสมมุติ) เป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย

พันธกิจของโรงเรียน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม

เป้าหมายของโรงเรียน ได้แก่ 1) นักเรียนทุกคนในเขตบริการได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม 2) นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) นักเรียนระดับปฐมวัยได้รับการพัฒนาตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 4) นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย

สภาพของนักเรียน โรงเรียนบ้านกลาง (นามสมมุติ) จัดเป็นโรงเรียนขยายโอกาสขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 355 คน แยกเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 – 3 จำแนกตามเพศและระดับชั้นได้ ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น และเพศ

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลปีที่ 1	15	17	32	1
อนุบาลปีที่ 2	13	19	32	1
รวมระดับก่อนประถมศึกษา	28	36	64	2
ประถมศึกษาปีที่ 1	13	15	28	1
ประถมศึกษาปีที่ 2	16	13	29	1
ประถมศึกษาปีที่ 3	18	16	34	1
ประถมศึกษาปีที่ 4	6	13	19	1
ประถมศึกษาปีที่ 5	16	16	32	1
ประถมศึกษาปีที่ 6/1	12	14	26	1
ประถมศึกษาปีที่ 6/2	12	14	26	1
รวมระดับประถมศึกษา	93	101	194	7

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวนห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
มัธยมศึกษาปีที่ 1	19	14	33	1
มัธยมศึกษาปีที่ 2	12	18	30	1
มัธยมศึกษาปีที่ 3	23	11	34	1
รวมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	54	43	97	3
รวมทั้งหมด	175	180	355	11

สภาพทั่วไปของครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากร โรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน 2 คน ครูประจำการ 18 คน ภารโรง 1 คน (จ้างจากเงินนอกงบประมาณ) จำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา ได้ดังตารางที่ 5.2

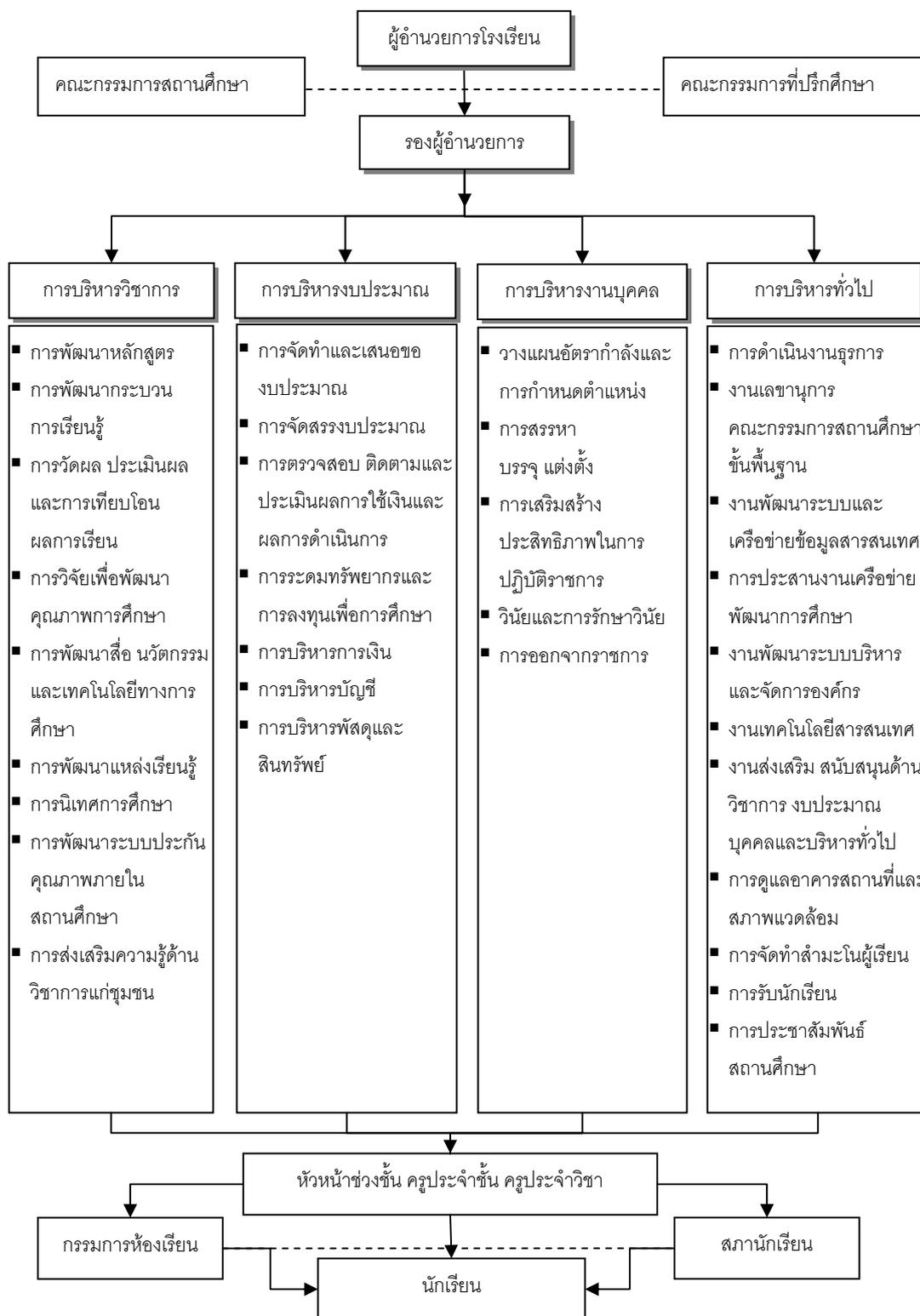
ตารางที่ 5.2 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา

รายการ	เพศ		ไม่มีวุฒิทางการศึกษา	มีวุฒิทางการศึกษา			รวมทั้งสิ้น
	ชาย	หญิง		ปริญญาขึ้นไป			
				ตรี	โท	เอก	
ผู้บริหาร	2	-	-	2	-	-	2
ครูประจำการ	7	11	1	6	11	-	19
พนักงานราชการ	-	-	-	-	-	-	-
ครูอัตราจ้าง	-	-	-	-	-	-	-
ภารโรง	1	-	1	-	-	-	-
รวม	10	11	2	6	13	-	21

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนบ้านกลาง (นามสมมุติ)

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนมีการแบ่งงานออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป มีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุด มีรองผู้อำนวยการเป็นผู้ประสานงานและติดตามงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้างานทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และมีการแยกงานแต่ละงานเป็นงาน

ย่อยๆ ไปอีก เช่น การบริหารวิชาการ จะแยกเป็นงานย่อยๆ คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นต้น นอกจากนั้น ยังจัดให้มีหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้าระดับชั้น ซึ่งมีบทบาทในการประสานงานกับครูที่อยู่ในกลุ่มสาระในเรื่องนโยบายการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนเพื่อประสานการดำเนินงานด้านวิชาการ สำหรับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เช่น การพิจารณาอนุมัติธรรมนูญโรงเรียน การอนุมัติหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการจะเข้าไปมีบทบาทในการมีส่วนร่วมหรือเสนอ ความคิดเห็นและให้ความสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากร เพื่อให้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากโครงสร้างการบริหารงานที่กล่าวข้างต้น สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 5.2 แผนภาพโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

5.2 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1

การศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1 เป็นการศึกษาดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน ช่วงปีการศึกษา 2545 และปีการศึกษา 2546 อีกหนึ่งภาคเรียน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1 ใน เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2546

5.2.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

โรงเรียนได้มีการจัดนำธรรมนูญโรงเรียน ฉบับที่ 2 (2544 - 2546) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ เปิดเทอมใหม่ปีการศึกษา 2544 โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใน 4 ด้านคือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านกระบวนการบริหาร จึงนำวัตถุประสงค์นี้มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียน

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการพัฒนาด้านคุณภาพผู้เรียนจะอยู่ใน ยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยมีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน โครงการผลิตและใช้สื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โครงการสอนซ่อมเสริม โครงการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน และยุทธศาสตร์ด้านกระบวนการบริหาร มีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการปลอดภัยไว้ก่อน โครงการกิจกรรมหน้าเสาธงและสวดมนต์สุดสัปดาห์ โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการอาหารกลางวัน โครงการบริการข้อมูลข่าวสาร

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง พบว่า ทางโรงเรียนได้มีการส่งเสริมสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวก ตามสภาพของโรงเรียน ซึ่งมีทรัพยากรอย่างจำกัด เพื่อให้โครงการต่างๆ ดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

โครงการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน เป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อวางแผนพัฒนา สัมรวจข้อมูลและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการ

จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง สามารถนำความรู้ ภูมิปัญญา ไปประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ทว่า ทำได้เพียงให้ครูเขียนแผนการสอนและนำไปใช้ประกอบการเรียน ในเรื่องของหลักสูตรยังไม่เป็นรูปธรรมเนื่องจากมีงบประมาณไม่เพียงพอ และขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร จะมีก็เพียงการแสวงหาวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มาให้ความรู้ นักเรียนเพิ่มเติมเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

โครงการผลิตและใช้สื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอน จะเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างผลิต มากกว่าการร่วมมือกันจัดทำ ซึ่งการได้มาของสื่อจะมี 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 คือ จัดซื้อด้วยงบประมาณของโรงเรียน ประเภทวัสดุ เช่น กระดาษ สี ซอล์ก อุปกรณ์กีฬา เป็นต้น และประเภทครุภัณฑ์ เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ห้อง Sound Lab และรูปแบบที่ 2 คือ สื่อที่นักเรียนและครูช่วยกันสร้างขึ้นมาจากวัสดุที่หาง่าย นำมาประกอบการสอนในบทเรียน ส่วนสื่อครุภัณฑ์ โรงเรียนได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์มา 1 เครื่องในโครงการ Schoolnet ของรัฐบาล พร้อมระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารและจัดการเรียนการสอน แต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์จริงเนื่องจากค่าบริการโทรศัพท์ในช่วงนั้นยังมีราคาสูงมาก ที่นำมาใช้ได้จริงก็คือห้อง Sound Lab

โครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ครูได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้นักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำ โดยรายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดี คือ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเกษตร วิชาคหกรรม วิชางานประดิษฐ์ และพลศึกษา ยกตัวอย่างเช่น ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์จะเน้นให้นักเรียนได้ศึกษาทดลอง ค้นคว้า ใช้กระบวนการกลุ่ม มีสื่อ มีอุปกรณ์ ใช้การทดลอง นักเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง โดยธรรมชาติของวิชาเหล่านี้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนส่วนใหญ่สนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนในวิชาเหล่านี้

โครงการสอนซ่อมเสริม จะมีการสอนซ่อมเสริมในเด็กที่มีปัญหาเลิศ และเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เช่น อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ หรืออ่านออกแต่ไม่คล่อง และเรียนรู้ช้ากว่าปกติ โดยมีการสอนเสริมให้นอกเวลา เช่น ก่อนเข้าเรียน พักกลางวัน หรือแม้แต่วันเสาร์-อาทิตย์ ในเด็กที่มีปัญหาเลิศนั้นจะมีการสอนเสริมเป็นการเฉพาะก็จะมี การส่งเข้าประกวดกิจกรรมทางวิชาการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด แม้จะได้รับการส่งเสริมในระยะสั้นๆ และไม่บ่อยนัก แต่ก็จะได้ติดในระดับกลุ่มและระดับอำเภอเป็นจำนวนมาก ในบางรายวิชาได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับจังหวัด เช่น ชนะเลิศโครงงานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

โครงการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน มีการพัฒนาการวัดและประเมินผลของครูด้วยการให้จัดทำข้อสอบมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อสอบ และทำแฟ้มสะสมงาน ครูส่วนใหญ่ยังไม่สามารถทำได้เพราะขาดประสบการณ์และความรู้ความชำนาญในเรื่องนี้ สามารถจัดทำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในเบื้องต้นเท่านั้น จากการศึกษาข้อสอบเก่า พบว่า มีการวัดเฉพาะในเรื่องของความรู้ความจำเท่านั้น ยังไปไม่ถึงขั้นคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า

โครงการปลอดภัยไว้ก่อน เป็นโครงการที่วางแนวทางในการป้องกันภัยที่อาจเกิดจากอุบัติเหตุต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น การข้ามถนน จึงมีการสอนในเรื่องของกฎจราจรและความระมัดระวังในการข้ามถนน ให้ครูและนักเรียนได้ตระหนักถึงการใช้ถนน การขับขี่รถยนต์ รถจักรยานยนต์ ได้อย่างถูกต้องกฎจราจร

โครงการกิจกรรมหน้าเสาธงและสวดมนต์สุดสัปดาห์ ในการจัดกิจกรรมหน้าเสาธงจะมีการร้องเพลงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ หลังจากนั้นจะมีการยืนสงบนิ่งเพื่อแผ่เมตตาเป็นเวลา 1 นาที และจะมีนักเรียนออกมาให้ความรู้เรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษวันละคำโดยจะอ่านทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีความหมายเหมือนกัน สะกดทีละตัวโดยให้นักเรียนท่องตามทุกคน จากนั้นครูเวรจะแจ้งข่าวสารให้นักเรียนทราบ และอบรมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งถือเป็นกิจวัตรประจำวัน ในบางโอกาสผู้บริหารก็จะมาให้โอวาท มอบรางวัล มอบวุฒิบัตร มีการออกกำลังกายตอนเช้า การตรวจเครื่องแต่งกายของนักเรียน การตรวจความสะอาดของร่างกาย เช่น ตรวจผม ตรวจเล็บ โดยครูเวรประจำวัน หลังจากนั้นก็จะแยกย้ายเข้าชั้นเรียน เป็นแถวโดยเดินตามจังหวะของดุริยางค์ ส่วนการสวดมนต์สุดสัปดาห์นั้นจะมีการสวดมนต์กันทุกวันศุกร์ เป็นการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ จากนั้นก็จะมีการนั่งสมาธิและกัลยาณมิตรเมตตา โดยจะสวดกันที่หอประชุมใช้เวลาในช่วงชั่วโมงสุดท้ายก่อนกลับบ้าน 1 ชั่วโมง

โครงการส่งเสริมสุขภาพ มีกิจกรรมตรวจสุขภาพนักเรียน โดยดำเนินงานอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่องโดยให้ครูประจำชั้นเป็นผู้คอยตรวจ สังเกต บันทึก ลักษณะพฤติกรรมของเด็กนักเรียนในชั้น เช่น การตรวจความสะอาดร่างกาย เล็บมือ เล็บเท้า เท้า กลากเกิ้ลอื่น โรคตาแดง อีสุกอีใส และอาการของโรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับเด็ก และทุกเดือนจะมีการชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง และในทุกปีการศึกษาจะมีเจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขประจำตำบล มาตรวจสุขภาพนักเรียน

โครงการอาหารกลางวันและอาหารเสริม โครงการนี้เป็นโครงการต่อเนื่องมีผู้รับผิดชอบประจำและมีครูเวรเข้ามาช่วย ทุกวันครูผู้รับผิดชอบจะมีนักเรียนตั้งแต่ ป.3 – ม.3 มา

ช่วยซึ่งถือว่าเป็นการฝึกปฏิบัติวิชางานบ้าน โดยนักเรียนทุกคนจะช่วยกันทำความสะอาด จัดสถานที่ ทำอาหาร ตามที่ครูจัดไว้ให้ รายการอาหารจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในแต่ละวัน ครูผู้รับผิดชอบมีการเก็บเอกสารข้อมูล รายการอาหาร งบประมาณ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการรับประทานอาหารนักเรียนจะทยอยเดินเข้าโรงอาหารเป็นแถวเพื่อซื้ออาหาร โดยมีครูเวรผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาขายอาหารให้นักเรียน โดยจะขายจานละ 3 บาท สำหรับเด็กนักเรียนที่มีฐานะยากจน ส่วนเด็กทุพโภชนาการจะได้คุปองรับประทานอาหารฟรี ส่วนครูจะจ่ายค่าอาหารเป็นรายเดือน เดือนละ 150 บาท โครงการอาหารกลางวันนับว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ มีการดำเนินการเป็นรูปธรรม เพราะเด็กทุกคนในโรงเรียนมีอาหารกลางวันรับประทานกันอย่างเพียงพอ มีครูผู้รับผิดชอบดูแลเอาใจใส่ทุกวัน นักเรียนมีอาหารกลางวันราคาถูกราคาอาหารฟรี รับประทานทุกวัน อีกทั้งยังมีโล่รางวัลระดับอำเภอเป็นหลักประกันคุณภาพ ส่วนกิจกรรมอาหารเสริมนั้นจะให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล – ป.4 ทุกคนได้ดื่มนมฟรี ซึ่งเป็นงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลให้ทุกโรงเรียนทั่วประเทศ

โครงการบริการข้อมูลข่าวสาร เป็นโครงการที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำในเรื่องของการแก้ปัญหาแก่นักเรียน การแนะแนวการศึกษาต่อ โดยครูแนะแนวและครูประจำชั้น

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

ครูผู้สอนได้ผ่านการอบรมในด้านการวัดและประเมินผลและการจัดทำข้อสอบ ทำข้อสอบมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อสอบ และเพิ่มสะสมงาน เพื่อใช้วัดผลการเรียนรู้และการพัฒนาการของเด็กนักเรียน ส่งเสริม แก้ไข และปรับปรุงนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้น ผู้บริหารจึงให้ครูจัดทำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นมาตรฐานขึ้นมาใช้ในโรงเรียน โดยเริ่มต้นจากรายวิชาหลักก่อน เช่น วิชา ภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ แล้วจึงพัฒนาให้ครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเป็นความยากลำบากของครูเนื่องจากมีภาระงานสอนมากถึง 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ แล้วยังมีงานธุรการและงานพิเศษอื่นๆ อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ความรู้ความชำนาญในการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน

ผู้บริหารมีการประชุมครูทุกเดือนเพื่อทวงถามความคืบหน้าในการทำงาน ตามโครงการที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ ตรวจสอบการบันทึกเอกสารประจำชั้นเรียนให้เป็นปัจจุบัน การเบิกจ่ายงบประมาณ และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับ นโยบายของทางหน่วยงานต้นสังกัด

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

ไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เพราะครูยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาต่าง ๆ ได้ดี ยังคงเน้นการสอนภาคทฤษฎีหรือความรู้ตามบทเรียน แต่มีการนำ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการผ่านจุดประสงค์แต่ละวิชามาพิจารณาถ้านักเรียนไม่ผ่านในจุดประสงค์นั้นจะมีการจัดสอนซ่อมเสริมให้ ครูผู้สอนใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียนไม่หลากหลาย แต่การพัฒนาทักษะในการสื่อสารของนักเรียนนั้นเป็นที่น่าพอใจโดยเฉพาะการตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็น และพูดสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ถูกต้อง

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

มีการนำผลการประเมินด้านผู้เรียนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ปัจจัยสนับสนุนด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ความสัมพันธ์ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนมีสนิทสนมกันเหมือนญาติพี่น้อง การประสานงานในโรงเรียนมีความรวดเร็ว ผู้ปกครองและชุมชนให้การสนับสนุนกิจการของโรงเรียนเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านแรงงาน ด้านงบประมาณ

5.2.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

โรงเรียนได้มีการจัดนำธรรมนูญโรงเรียน ฉบับที่ 2 (2544 - 2546) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ เปิดเทอมใหม่ปีการศึกษา 2544 โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใน 4 ด้านคือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านกระบวนการบริหาร จึงนำวัตถุประสงค์นี้มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียน

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการพัฒนาด้านการเรียนการสอนจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับด้านคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นยุทธศาสตร์หลักที่นำมาพัฒนา ก็คือ 1) ยุทธศาสตร์

ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยมีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน โครงการผลิตและใช้สื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอน โครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โครงการสอนซ่อมเสริม โครงการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน 2) ยุทธศาสตร์ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา มีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการพัฒนาบุคลากร และโครงการจัดทำแผนการสอน

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง พบว่า ทางโรงเรียนได้มีการส่งเสริมสนับสนุน สิ่งอำนวยความสะดวก ตามสภาพของโรงเรียน ซึ่งมีทรัพยากรอย่างจำกัด เพื่อให้โครงการต่างๆ ดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ดังนี้

โครงการปรับหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน เป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อวางแผนพัฒนา สำรวจข้อมูลและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง สามารถนำความรู้ ภูมิปัญญา ไปประยุกต์ใช้เพื่อการประกอบอาชีพ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน แต่ทว่า ทำได้เพียงให้ครูเขียนแผนการสอนและนำไปใช้ประกอบการเรียน ในเรื่องของหลักสูตรยังไม่เป็นรูปธรรมเนื่องจากมีงบประมาณไม่เพียงพอ และขาดประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตร จะมีก็เพียงการแสวงหาวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มาให้ความรู้ นักเรียนเพิ่มเติมเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

โครงการผลิตและใช้สื่อเพื่อประกอบการเรียนการสอน จะเป็นไปในลักษณะของต่างคนต่างผลิต มากกว่าการร่วมมือกันจัดทำ ซึ่งการได้มาของสื่อจะมี 2 รูปแบบ รูปแบบที่ 1 คือ จัดซื้อด้วยงบประมาณของโรงเรียน ประเภทวัสดุ เช่น กระดาษ สี ซอล์ก อุปกรณ์กีฬา เป็นต้น และประเภทครุภัณฑ์ เช่น อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ห้อง Sound Lab และรูปแบบที่ 2 คือ สื่อที่นักเรียนและครูช่วยกันสร้างขึ้นมาใช้ตกแต่งห้องเรียน นำมาประกอบการสอนในบทเรียน ส่วนสื่อครุภัณฑ์ โรงเรียนได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์มา 1 เครื่องในโครงการ Schoolnet ของรัฐบาล พร้อมระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารและจัดการเรียนการสอน แต่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์จริงเนื่องจากค่าบริการโทรศัพท์ในช่วงนั้นยังมีราคาสูงมาก ที่นำมาใช้ได้จริงก็คือห้อง Sound Lab

โครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้อาจารย์ได้จัดการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้นักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมทำ โดย รายวิชาที่สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม คือ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาเกษตร วิชาคหกรรม วิชา งานประดิษฐ์ และพลศึกษา ยกตัวอย่างเช่น ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์จะเน้นให้นักเรียนได้ศึกษา ทดลอง ค้นคว้า ใช้กระบวนการกลุ่ม มีสื่อ มีอุปกรณ์ ใช้การทดลอง นักเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติจริง โดยธรรมชาติของวิชาเหล่านี้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง นักเรียนส่วนใหญ่สนใจและ กระตือรือร้นที่จะเรียนในวิชาเหล่านี้

โครงการสอนซ่อมเสริม จะมีการสอนซ่อมเสริมในเด็กที่มีปัญญาเลิศ และเด็กที่มี ปัญหาในการเรียนรู้ เช่น อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้ หรืออ่านออกแต่ไม่คล่อง และเรียนรู้ช้า กว่าปกติ โดยมีการสอนเสริมให้นอกเวลา เช่น ก่อนเข้าเรียน พักกลางวัน หรือแม้แต่วันเสาร์- อาทิตย์ ในเด็กที่มีปัญญาเลิศนั้นจะมีการสอนเสริมเป็นการเฉพาะกิจเมื่อมีการส่งเข้าประกวด กิจกรรมทางวิชาการระดับอำเภอ ระดับจังหวัด แม้จะได้รับการส่งเสริมในระยะสั้นๆ และไม่บ่อย นัก แต่ก็จะมีติดในระดับกลุ่มและระดับอำเภอเป็นจำนวนมาก ในบางรายวิชาได้รับรางวัลชนะเลิศใน ระดับจังหวัด เช่น ชนะเลิศโครงงานวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

โครงการจัดทำข้อสอบมาตรฐาน มีการพัฒนาการวัดและประเมินผลของครูด้วย การให้จัดทำข้อสอบมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อสอบ และทำแฟ้มสะสมงาน ครูส่วนใหญ่ยังไม่สามารถ ทำได้เพราะขาดประสบการณ์และความรู้ความชำนาญในเรื่องนี้ สามารถจัดทำข้อสอบวัดผล สัมฤทธิ์ของนักเรียนในเบื้องต้นเท่านั้น จากการศึกษาข้อสอบเก่า พบว่า มีการวัดเฉพาะในเรื่อง ของความรู้ความจำเท่านั้น ยังไปไม่ถึงขั้นคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า

โครงการพัฒนาบุคลากร มีการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิ ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนในด้านส่งเสริมและ สนับสนุนให้ครูที่ยังไม่จบปริญญาตรีได้ศึกษาต่อ โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับ การพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นดังกล่าวคือ กิจกรรมการศึกษาต่อภาคสมทบและ กศน. โดยครูได้ ศึกษาต่อภาคสมทบจนจบปริญญาตรีทางการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดทำโครงการอื่น สนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยครูทุกคนร่วมกับเด็กฝึกสมาธิ พื้นฐาน นำไปปฏิบัติให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยตลอดเวลา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ให้อาจารย์ทุกคนพัฒนากิจกรรมเป็นการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ และพัฒนา ครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญ และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนในด้านจัดอบรมให้ครูในเรื่องการประเมินผลที่หลากหลายให้กับครูทุกคน โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นดังกล่าวคือโครงการวัดผลและประเมินผล โดยครูทุกคนพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย จากโครงการ รายงาน ชิ้นงาน จากแบบทดสอบการสังเกต นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยให้ครูทุกคนร่วมพัฒนาศักยภาพทั้ง 8 กลุ่มสาระ ร่วมแข่งขันความเป็นเลิศเพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีการอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับบุคลากร โดยผู้บริหารให้โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณบางส่วนหนึ่งในการเข้าอบรม และจัดหาสื่อและแหล่งความรู้ ให้ครูผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

โครงการจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารมีนโยบายให้ครูทุกคนมีแผนการสอน ครูทุกคนช่วยกันทำแผนการสอน และกำหนดทิศทางในการพัฒนาผู้เรียน เน้นการพัฒนาด้านวิชาการ การจัดทำแผนการสอนของครูจะเน้นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติจริง มีการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดการคิด ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่น และสื่อที่มีความทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข หากครูท่านใดใช้วิธีการสอนแบบบอกให้นักเรียนจด หรือใช้แบบเรียนเล่มเดียวเป็นหลัก หรือสอนแบบครูพูดคนเดียวให้นักเรียนนั่งฟัง ผู้บริหารจะให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป เนื่องจากครูมีความถนัดในวิชาที่สอนไม่ครบทุกวิชา จึงทำมีปัญหาในการทำแผนการสอนในบางรายวิชา

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

ผู้บริหารมีการตรวจแผนการสอนเป็นประจำทุกสัปดาห์ และมีการประชุมครูทุกเดือนเพื่อทวงถามความคืบหน้าในการทำงาน ในเรื่องของงานโครงการที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ การบันทึกเอกสารประจำชั้นเรียนให้เป็นปัจจุบัน การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการเรียนการสอน การชี้แจงเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณ และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับ นโยบายของทางหน่วยงานต้นสังกัด

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

ไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร เพราะครูยังไม่สามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาต่าง ๆ ได้ดี ยังคงเน้นการสอนภาคทฤษฎีหรือความรู้ตามบทเรียน แต่มีการนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการผ่านจุดประสงค์แต่ละวิชามาพิจารณาถ้านักเรียนไม่ผ่านในจุดประสงค์นั้นจะมีการจัดสอนซ่อมเสริมให้ ครูผู้สอนใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียน

ไม่หลากหลาย แต่การพัฒนาทักษะในการสื่อสารของนักเรียนนั้นเป็นที่น่าพอใจโดยเฉพาะการตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็น และพูดสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ถูกต้อง

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะปีการศึกษา 2546 นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น เช่น การมีสัมมาคารวะ การใช้วาจาที่ถูกต้องเหมาะสม การเล่นอย่างมีกติกา การควบคุมพฤติกรรมตนเองมิให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้อื่น สามารถทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองหรือกับเพื่อนได้มากขึ้น มีผลงานการวิจัยของครูเกิดขึ้น 3 ชิ้น โดยเน้นการแก้ปัญหาขาดทักษะด้านต่าง ๆ ของนักเรียน มีการประชุมทางวิชาการ 15 ครั้ง และนิเทศภายในเดือนละ 2 ครั้งต่อเดือน ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน แต่ทั้งนี้ ผลผลิตที่เกิดจากครูมีความรู้ความเข้าใจแล้วนำไปสอนนักเรียนนั้น ยังไม่เห็นผลชัดเจนเนื่องจากเป็นวิธีการใหม่ที่ครูต้องเตรียมอุปกรณ์และสื่อการเรียนอย่างมา อีกทั้งขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์หลายอย่าง จนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

ครูทุกคนมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานเป็นคนดี อุทิศเวลา อุทิศตนในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีความสามัคคีร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีความสุข ผู้อำนวยการให้ความสนับสนุนด้านวิชาการเป็นอย่างดี

5.2.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

โรงเรียนได้มีการจัดนำธรรมนูญโรงเรียน ฉบับที่ 2 (2544 - 2546) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ เปิดเทอมใหม่ปีการศึกษา 2544 โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและมีวัตถุประสงค์ที่จะดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ใน 4 ด้านคือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และด้านกระบวนการบริหาร จึงนำวัตถุประสงค์นี้มากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียน

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการพัฒนาด้านการบริหารจัดการจะมีความเกี่ยวข้องกับด้านคุณภาพครูและบุคลากรโดยตรง ดังนั้นยุทธศาสตร์หลักที่นำมาพัฒนา ก็คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา มีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและวางแผนการใช้อาคารสถานที่ 2) ยุทธศาสตร์ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา มีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการพัฒนาบุคลากร และโครงการนิเทศ

ภายใน 3) ยุทธศาสตร์กระบวนการบริหาร โดยมีโครงการที่จะต้องดำเนินการดังนี้ โครงการสัมพันธ์ชุมชน โครงการปรับปรุงงานสารบรรณ

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีการจัดสวนหย่อมหน้าอาคารเรียน ปลูกดอกไม้ประดับหน้าบริเวณโรงเรียน ผู้ปกครองนำดอกไม้มาให้คุณเพื่อตกแต่งสถานที่ บริเวณสวนหย่อม ปลูกหญ้าญี่ปุ่น ปลูกดอกไม้ ไม้ประดับ และขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการนำไม้ประดับมาจัดสวนที่เล็กจะน้อย โดยครูผู้สอนวิชาเกษตรและนักเรียนที่เรียนวิชาเกษตร เมื่อถึงเวลาเรียนเกษตร หรือเวลาว่างของนักเรียน นักเรียนจะช่วยกันปลูก ตกแต่ง เป็นการเรียนรู้แบบปฏิบัติจริง โดยมีครูคอยควบคุมอยู่ใกล้ๆ และดำเนินการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ ตกแต่งห้องเรียน ให้สวยงามเอื้อต่อการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำอยู่ นำเรียน และมีความปลอดภัย โดยถือว่าเป็นงานประจำที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนร่วมมือกันกับนักเรียน ในการจัดบอร์ด ป้ายนิเทศ งบประมาณบางส่วนได้มาจากการจัดสรรของโรงเรียนและบางส่วนมาจากการเสียสละของคุณ

โครงการพัฒนาบุคลากร มีการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนในด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูที่ยังไม่จบปริญญาตรีได้ศึกษาต่อ โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นดังกล่าวคือ กิจกรรมการศึกษาต่อภาคสมทบและ กศน. โดยครูได้ศึกษาต่อภาคสมทบจนจบปริญญาตรีทางการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดทำโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยครูทุกคนร่วมกับเด็กฝึกสมาธิพื้นฐาน นำไปปฏิบัติให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยตลอดเวลา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ครูทุกคนพัฒนากิจกรรมเป็นการแสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ และพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนในด้านจัดอบรมให้ครูในเรื่องการประเมินผลที่หลากหลายให้กับครูทุกคน โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นดังกล่าวคือ โครงการวัดผลและประเมินผล โดยครูทุกคนพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย จากโครงการงาน รายงาน ชิ้นงาน จากแบบทดสอบการสังเกต นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดทำโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยให้ครูทุกคน

ร่วมพัฒนาศักยภาพทั้ง 8 กลุ่มสาระ ร่วมแข่งขันความเป็นเลิศเพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีการอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับบุคลากร โดยผู้บริหารให้โรงเรียนสนับสนุนงบประมาณส่วนหนึ่งในการเข้าอบรม และจัดหาสื่อและแหล่งความรู้ให้ครูผู้สนใจได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

โครงการนิเทศภายใน นิเทศภายในด้วยการติดตามการกระทำ และใช้แผนการสอน ผู้ที่ให้การนิเทศประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ เป็นหัวหน้าในการนิเทศ หัวหน้าฝ่ายงาน 4 งาน เป็นผู้ช่วยนิเทศ ช่วยตรวจสอบการดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในการปฏิบัติจริงนั้นผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติการตรวจแผนการสอนแล้วให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปฏิบัติและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การนิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนด้วยการยืนสังเกตอยู่ห่างๆ หรือการเข้าไปเยี่ยมเยียนห้องเรียน จากนั้นจึงลงชื่อไว้ในสมุดนิเทศของแต่ละชั้น หรือถ้าครูมีปัญหาไม่ว่าจะเรื่องงาน หรือเรื่องส่วนตัว ผู้บริหารจะให้คำแนะนำและให้กำลังใจ โดยการเชิญไปสนทนาส่วนตัวเพื่อหาทางแก้ไข

โครงการสัมพันธ์ชุมชน โรงเรียนจัดให้มีการเยี่ยมบ้านนักเรียน และร่วมงานในชุมชน ให้ชุมชนมีบทบาทมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชนได้เข้ามาใช้อาคาร สถานที่ในโรงเรียน เช่น ในงานแต่งงาน งานบวช หรืองานจัดเลี้ยงอื่นๆ โดยผู้อำนวยการอนุญาตให้ใช้อาคาร สถานที่ในโรงเรียนให้ชุมชนรู้สึกถึงความมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ ส่วนการเยี่ยมบ้านนักเรียนนักเรียนนั้นยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากครูส่วนใหญ่อาศัยอยู่ต่างอำเภอ ต้องใช้รถประจำทางเดินทางไปกลับบ้านต้องกำหนดเวลาแน่นอนคือ ในช่วงเวลา 16.30 น. ครูต้องไปจอดรถหน้าบริเวณโรงเรียนเพื่อเดินทางกลับบ้าน ซึ่งบ้านและโรงเรียนอยู่ห่างกันเป็นระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร

โครงการปรับปรุงงานสารบรรณ เป็นการจัดระบบการเก็บเอกสารของโรงเรียนให้เป็นระบบแยกตามฝ่ายงาน มีป้ายชื่อติดเรียงตามลำดับพยัญชนะ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสะดวกในการค้นหา และได้ดำเนินการเก็บข้อมูลบางส่วนไว้ในคอมพิวเตอร์ เช่น บัญชีเงินเดือน ธรรมเนียม แผนปฏิบัติการประจำปี โครงการต่างๆ ของโรงเรียน ข้อมูลและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทำให้สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว มีความถูกต้อง สามารถนำไปสนับสนุนพัฒนาโครงสร้างระบบบริหาร และการนิเทศได้อย่างดี

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

โรงเรียนได้ประชุมประจำเดือน และประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาทุกภาคเรียน เพื่อทำความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน แล้วทำข้อตกลงให้มีการร่วมกันทบทวนธรรมนูญ แผนปฏิบัติการประจำปี ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แล้วทำการปรับปรุงให้แผนความเป็นไปได้มากที่สุด หลังจากนั้นเป็นต้นมา โรงเรียนจึงสามารถดำเนินการตามแผนได้ครบวงจร โดยมีแผนภูมิบริหาร มีการวางแผนก่อนการดำเนินงาน นิเทศติดตามผล ปรับปรุงแก้ไข และรายงานผลการดำเนินงานเป็นรูปเล่มเพื่อเสนอผู้บริหาร

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านการบริหาร มาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านการบริหารข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

โรงเรียนประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน เช่น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้ตรงตามความต้องการของชุมชน การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน การพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน แต่สิ่งที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงก็คือการเยี่ยมบ้านนักเรียน

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารทั้งสองคนมีภาวะผู้นำ มีประสบการณ์ในการบริหารมายาวนาน ครูในโรงเรียนให้ความเคารพนับถือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเป็นที่เคารพของคนในชุมชน ได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มโรงเรียนติดต่อกันหลายสมัย มีวิสัยทัศน์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ให้เกียรติผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง ร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่นพัฒนาโรงเรียน มีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำงาน มีความเป็นธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ พัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วยการเข้าอบรม และศึกษาต่อ ส่งเสริมให้ครูทำผลงานทางวิชาการ

5.3 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2

การศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2 เป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน 3 ปีซ้อนหลังจากก่อนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 .ใน เดือนมิถุนายน พ.ศ.2550

5.3.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่าหลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนดังนี้

1. ควรปลูกฝังคุณธรรมและดูแลความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบให้มากขึ้น ควรจัดการส่งเสริมเรื่องการจัดบอร์ดยกย่องผู้ที่มีความประพฤติดีมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ดีเด่นประจำเดือน ส่วนการประหยัด ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เห็นถึงคุณค่าของการประหยัดในการใช้ทรัพย์สินต่าง ๆ
2. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนจำแนกประเภทของข้อมูล เปรียบเทียบข้อมูลการให้ผู้เรียนร่วมพิจารณาความน่าเชื่อถือ การพิจารณาหาสาเหตุและผล แล้วสรุปร่วมกัน ส่วนทางด้านความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้ ควรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมในเรื่องการเขียนเรื่องและภาพ ตามจินตนาการของผู้เรียน
3. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลายและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากขึ้น และควรจัดหาสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้มาประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มากขึ้นควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารให้มากขึ้น การเขียนจดหมาย เขียนเรียงความ เขียนการ์ตูนเพื่ออวยพรวันสำคัญ เขียนเรื่องจากภาพ ประกวดการอ่าน การพูด และการอภิปรายหน้าชั้นเรียน
4. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผลและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การตั้งโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ การทำโครงการ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและกิจกรรมในห้องสมุดในเรื่อง การเล่านิทาน การเล่นเกม โดยให้

ผู้เรียนในแต่ละชั้นสลับกันเล่าในแต่ละสัปดาห์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ให้ผู้เรียนได้สรุป ประเด็นจากการอ่านให้มากขึ้น

5. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งงานเดี่ยว และงานกลุ่มให้มากขึ้นเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการทำงานให้กับผู้เรียน และควรตรวจผลงานและ เสนอแนะให้ผู้เรียนในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และควรปลูกฝังในเรื่องการทำงานเป็นทีม ให้กับผู้เรียน โดยการสังเกตและแนะนำผู้เรียนจากการปฏิบัติงานกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อผลงาน กลุ่มและการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม

6. ควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการปลูกฝังสุขนิสัยให้นักเรียนรู้จัก ดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง พร้อมทั้งดูแลความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้าให้กับผู้เรียนให้เป็น ประจำ และสม่ำเสมอ

7. ควรจัดกิจกรรมทางด้านดนตรี ให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการ จัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรม การศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุก คน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “จะเป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้าน ผู้เรียน คือ โรงเรียนจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริม สนับสนุน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึงตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ดังนี้

- 1) นักเรียนทุกคนในเขตบริการได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียม
- 2) นักเรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) มีการพัฒนาตามหลักสูตร การศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน
- 4) นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

โรงเรียนได้จัดกิจกรรมพัฒนาให้ผู้เรียนให้เป็นผู้มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต กตัญญู กตเวทิต์ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประหยัดและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อให้เกิดความ

สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนในด้านการปลูกฝังคุณธรรม คุณธรรมมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนเน้นถึงคุณค่าของการประหยัดทรัพย์สิ้นต่างๆ โดยเฉพาะค่าไฟ โรงเรียนจึงได้นำทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นดังกล่าวคือ โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน มีการจัดกิจกรรมคณะกรรมการนักเรียน เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา การสวดมนต์ทุกวันศุกร์ และการเข้าค่ายธรรมะเป็นระยะเวลา 3 วัน โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสีเป็นกลไกในการปฏิบัติ ผลการดำเนินงานดังกล่าวได้เสริมสร้างลักษณะนิสัยของผู้เรียนได้ตามวัตถุประสงค์ คือ ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรม มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ

โรงเรียนได้จัดกิจกรรมพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง อบรมให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพร่างกายและการรักษาความสะอาดของร่างกาย นิเทศติดตามการปฏิบัติในโรงเรียนโดยให้ทำเป็นประจำและต่อเนื่อง โรงเรียนจึงได้นำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นดังกล่าว คือ โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายบริการหน้าเสาธงทุกวัน และเต้นแอโรบิกหลังเลิกเรียนทุกวันศุกร์ ตรวจสุขนิสัยของผู้เรียนเป็นประจำ กิจกรรมการล้างมือก่อนอาหาร แปรงฟันหลังอาหาร นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการคุ้มครองผู้บริโภค โดยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร โครงการโรงเรียนสีขาว เพื่อให้เกิดความแจ่มใสในอารมณ์ส่งผลให้นักเรียนทุกคนมีร่างกายแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดีห่างไกลยาเสพติดและมีสุขภาพที่ดี

โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านดนตรี โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นดังกล่าวคือ โครงการพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยการจัดแข่งขันทักษะทางวิชาการด้านดนตรีในกิจกรรมวันสำคัญ จัดตั้งวงดุริยางค์โรงเรียน โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการโดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แข่งขันทักษะด้านการขับร้องเพลงลูกทุ่ง และการเดินทางเครื่องประกอบ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการแข่งขันกีฬาภายในเพื่อพัฒนาทักษะ และส่งเสริมความเป็นเลิศในด้านการกีฬาของผู้เรียน

โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ โดยพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาความสามารถในการจำแนกเปรียบเทียบข้อมูล จัดกิจกรรมด้านความคิดจินตนาการ การกำหนดเป้าหมายและการเขียนเรื่องจากภาพ โรงเรียนจึงได้จัดโครงการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยจัดโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเน้นให้ครูผู้สอนสามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการเขียนแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจากผลการดำเนินงานส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานการคิดวิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดทำโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนามาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมการจัดงานสัปดาห์วันวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะ การสรุปองค์ความรู้

โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยพัฒนาผู้เรียนในด้านการจัดกิจกรรมการสอนให้หลากหลาย จัดสื่อที่เหมาะสมเพื่อประกอบเนื้อหา การสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสารให้มากขึ้น โรงเรียนจึงได้จัดโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นดังกล่าวคือ โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการอบรมให้ความรู้ ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน จนครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้มีการจัดโครงการพัฒนาสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอน โครงการพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ รวมถึงกิจกรรมสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาการและการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่ผู้เรียน

โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการอ่านและการใช้ห้องสมุดให้มากขึ้นโดยโรงเรียนได้จัดโครงการพัฒนาห้องสมุด โดยปรับปรุงสภาพแวดล้อม จัดหาหนังสือเพิ่มเติมและจัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน โดยกำหนดให้ผู้เรียนต้องอ่านหนังสือนอกเวลาและบันทึกความรู้เป็นประจำ โครงการส่งเสริมการผลิตโดยฝึกทักษะการผลิตการแปรรูปสินค้า การเกษตรในชุมชน โครงการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านออกเขียนได้ และโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน

โรงเรียนพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีทักษะในการทำงาน รักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต โดยการจัดกิจกรรมการสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติงานต่างๆ เช่น การทำโครงการ รายงานผลการเรียนรู้การทดลอง การประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้ ปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ปลูกฝังลักษณะนิสัยการรักการทำงานเป็นทีม โรงเรียนจึงได้จัดโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้เรียนในประเด็นดังกล่าว คือ โครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเน้นให้ครูจัดทำแผนการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยครูจัดทำแผนการสอนที่ใช้เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านของการปฏิบัติและการแสดงความคิดเห็น โครงการส่งเสริมการผลิตและโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในกระบวนการทำงานและมีส่วนร่วมในการพัฒนางานของตนเอง โดยเฉพาะการทำโครงการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางความคิดของผู้เรียนเป็นอย่างดี

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมครูทุกเดือน ในการประชุมจะมีเรื่องแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับนโยบายใหม่ของทางหน่วยงานต้นสังกัด มีการนำเสนอความรู้โดยครูที่ได้ไปอบรมหรือไปดูงานมาด้วยการเล่าสู่กันฟัง มีการทวงถามความคืบหน้างานและโครงการที่แต่ละคนรับผิดชอบ โดยจะดูตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

ดำเนินการด้านการวัดและประเมินผลและการจัดทำข้อสอบ ทำข้อสอบมาตรฐานวิเคราะห์ข้อสอบ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนการประเมินคุณภาพรอบที่ 1 ซึ่ง ขณะนั้นมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ในเรื่องของงบประมาณที่ใช้ในการอบรมให้ความรู้ ภาระงานสอนที่มีมาก แต่โรงเรียนก็ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูมีความภูมิใจมากในเรื่องนี้ ปัจจุบันโรงเรียนมีคลังข้อสอบครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน มีการนำผลการประเมินด้านผู้เรียนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนา ปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุง

ดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการงาน รักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

ปัจจัยสนับสนุนด้านคุณภาพผู้เรียน

มีการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถานศึกษา เช่น ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี สามารถระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา ดังนี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องแบบนักเรียน เครื่องเขียนแบบเรียน การพัฒนาอาคารสถานที่ การร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนและชุมชน

5.3.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่า หลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านครูดังนี้

1. ควรจัดการอบรมครูในเรื่องการประเมินด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย
2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูที่ยังไม่จบปริญญาตรีได้ศึกษาต่อ

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรม การศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุก คน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “จะเป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้าน ครู ดังนี้ ให้ครูมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึง ตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับครู ดังนี้ 1) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

โครงการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นโครงการที่ทำต่อเนื่องมาตั้งแต่ก่อนการประเมิน รอบแรก เพราะผู้บริหารมีแนวคิดว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นเรื่องสำคัญในการยกระดับ คุณภาพขององค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ครูทุกคนพัฒนากิจกรรมเป็นการ แสวงหาความรู้และเทคนิควิธีการใหม่ๆ เป็นประจำ โรงเรียนพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มี ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในการประเมินรอบแรกที่เสนอแนะให้โรงเรียนพัฒนา ครูผู้สอนในด้านจัดอบรมให้ครูในเรื่องการประเมินผลที่หลากหลายให้กับครูทุกคน โรงเรียนจึงได้ จัดทำโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาครูผู้สอนในประเด็นดังกล่าวคือ โครงการวัดผลและ ประเมินผล โดยครูทุกคนพัฒนาวิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลาย จากโครงการ รายงาน ชี้นำงาน จากแบบทดสอบการสังเกต นอกจากนี้โรงเรียนยังได้จัดโครงการอื่นสนับสนุนการพัฒนา มาตรฐานนี้ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยให้ครูทุกคนร่วมพัฒนาศักยภาพ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ร่วมแข่งขันความเป็นเลิศเพื่อให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง และโครงการพัฒนาบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ให้ครูทุกคนได้พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อให้มี ประสิทธิภาพ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมครูทุกเดือน ใช้เวทีการประชุมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเทคนิควิธีการสอนการจัดการชั้นเรียนของครูท่านอื่น มีการนำเสนอความรู้โดยครูที่ได้ไปอบรมหรือไปดูงานมาด้วยการเล่าสู่กันฟัง มีการทวงถามความคืบหน้างานและโครงการที่แต่ละคนรับผิดชอบโดยจะดูตามปฏิทินการปฏิบัติงาน

ดำเนินการด้านการวัดและประเมินผลและการจัดทำข้อสอบ ทำข้อสอบมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อสอบ มาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนการประเมินคุณภาพรอบที่ 1 ซึ่ง ขณะนั้นมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ในเรื่องของงบประมาณที่ใช้ในการอบรมให้ความรู้ ภาระงานสอนที่มีมาก แต่โรงเรียนก็ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารและครูมีความภูมิใจมากในเรื่องนี้ ปัจจุบันโรงเรียนมีคลังข้อสอบครบทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

มีความรุดรรมมากขึ้น เพราะครูสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้านทักษะวิชาต่าง ๆ ได้ดี ยังไม่เน้นการสอนภาคทฤษฎีหรือความรู้ตามบทเรียน แต่จะใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามาเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม และใช้คำถามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือการผ่านจุดประสงค์แต่ละวิชามาพิจารณา ถ้าไม่ผ่านจุดประสงค์ใดก็จะมีการสอนซ่อมเสริม ครูผู้สอนใช้เครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียนที่หลากหลาย ข้อมูลที่ได้จึงน่าเชื่อถือ การพัฒนาทักษะในการสื่อสารของนักเรียนนั้นเป็นที่น่าพอใจมาก นักเรียนกล้าที่จะตอบคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็น และพูดสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ถูกต้อง และมีการนำผลการประเมินด้านการเรียนการสอนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านการเรียนการสอนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และการพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

ครูทุกคนมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน เป็นคนดี อุทิศเวลา อุทิศตนในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีความสามัคคี ร่วมมือกันทำงานได้อย่างมีความสุข ผู้อำนวยการให้ความสำคัญสนับสนุนด้านวิชาการเป็นอย่างเต็มที่ ครูมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่จะพัฒนาผู้เรียน

5.3.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่าหลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ. ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านผู้บริหรดังนี้

1. ควรจัดให้มีการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยส่งเสริมให้มีเครื่องมือในการประเมินผลตามรายมาตรฐานการศึกษาของชาติ
2. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนต่อชุมชน โดยจัดทำเป็นเอกสาร แผ่นพับ ถึงผู้ปกครอง และชุมชน
3. ควรนิเทศติดตามงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลายและควรจัดกิจกรรมการประเมินผล มีวิธีที่หลากหลายอย่างต่อเนื่องทุกเดือน
4. ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นไปตามมาตรา 27 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และจัดทำให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในปีการศึกษา 2547

5. ควรจัดให้มีสื่อ การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควรปรับโครงสร้างเวลาเรียนและจัดทำหลักสูตรในส่วนของมาตรา 27 วรรคสองของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ให้ทันสมัยในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2547

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “จะเป็นสถานศึกษาที่มีศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมไทย” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านการบริหารจัดการ ดังนี้ โรงเรียนจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน และส่งเสริมสนับสนุน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึงตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้บริหาร ดังนี้

- 1) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

โรงเรียนจึงได้จัดโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้บริหารในประเด็นดังกล่าว คือ โครงการส่งเสริมความสามารถทางวิชาชีพท้องถิ่น ดำเนินการประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยได้จัดทำ 2 สาระ คือ สาระสังคม เรื่องอ่างเก็บน้ำห้วยตึงตัง เรื่องรักษุขุทัยธานี สาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการเลี้ยงสัตว์ การปลูกพุทรา อ้อย มันสำปะหลัง ส่งเสริมการผลิตท้องถิ่น และครูจัดทำแผนการสอนเรื่องดังกล่าว

โรงเรียนจัดให้มีการประเมินผลโครงการต่างๆ ให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยส่งเสริมให้มีเครื่องมือในการประเมินผลตามรายมาตรฐานการศึกษาของชาติ เช่น แบบสังเกต แบบทดสอบ การนำความรู้ไปใช้ แบบประเมินโครงการในงาน

ผู้บริหารมีการนิเทศติดตามงานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นประจำ ส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการวัดและประเมินผลการพัฒนาการของผู้เรียน

ด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ โรงเรียนจึงได้นำทำโครงการและกิจกรรมรอบรอบการพัฒนาผู้บริหารในประเด็นดังกล่าว คือ โครงการนิเทศผู้บริหาร และหัวหน้าช่วงชั้น นิเทศครูเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีผลบันทึกการนิเทศชัดเจน โครงการวัดผลประเมินผล เป็นโครงการที่กำหนดให้วัดผลก่อนสอน หลังสอน วัดผลกลางภาค และปลายภาค ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติสม่ำเสมอ มีผลคะแนนลงบันทึกใน ป.พ.5-6

ผู้บริหารจัดให้มีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนและจัดทำสาระของหลักสูตร โดยมีโครงการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ได้ประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตร จัดดำเนินการปรับเวลาเรียนตามโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน จัดทำหลักสูตรรวม 8 กลุ่มสาระ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม สุขศึกษาพลานามัย ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลูกเสือ เนตรนารี แขนง และชุมนุม และมีนโยบายให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้อันสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้บริหารส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา โดยการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนต่อชุมชน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยจัดทำเป็นเอกสาร แผ่นพับถึงผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนจึงได้จัดโครงการและกิจกรรมรองรับการพัฒนาผู้บริหารในประเด็นดังกล่าว คือ โครงการสารสัมพันธ์ จัดทำวารสารถึงผู้ปกครอง เดือนละ 1 ฉบับ โครงการประชาสัมพันธ์ ทำแผ่นพับเดือนละ 1 ฉบับ ถึงผู้ปกครองและแจกทั่วไป มีสารพิเศษ ชื่อ กุญชรสาร รายงานผลการปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนถึงผู้ปกครองภาคเรียนละ 1 ฉบับ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

โรงเรียนจึงได้จัดโครงการนิเทศภายใน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ให้มีการนิเทศติดตามงานอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีจุดเน้นที่ทางโรงเรียนต้องการนิเทศติดตาม ดังนี้ ติดตามเด็กขาดเรียนและเด็กออกกลางคัน ติดตามการใช้หลักสูตร ติดตามการจัดชั้นเรียนและเอกสารประจำชั้น ติดตามการใช้สื่อการสอนและห้องปฏิบัติการ ติดตามการตรวจสอบงานของนักเรียน ติดตามการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งการนิเทศนั้นจะมีคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันดำเนินการนิเทศ แต่ในทางปฏิบัติจริงรองผู้อำนวยการเป็นผู้ให้การนิเทศ และในการนิเทศจะมีปฏิทินการนิเทศชัดเจน โดยส่วนใหญ่แล้วในการนิเทศจะเป็นการเยี่ยมชั้นเรียนปกติผู้บริหารจะเข้าไปเดือนละครั้งโดยเข้าไปพูดคุยกับครูสอบถามถึงปัญหาอุปสรรค และให้แนวทางการแก้ปัญหา หลังการนิเทศทุกครั้งจะมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านการบริหาร มาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านการบริหารข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารมีความรับผิดชอบเอาใจใส่งานของโรงเรียน ผู้บริหารไปราชการเมื่อเสร็จภารกิจจะกลับ โรงเรียนทุกครั้ง จัดให้มีการประชุมทางวิชาการและแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนร่วมกับคณะครู มีความเป็นกันเองกับคณะครู มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานที่มีผู้รับผิดชอบชัดเจน มอบหมายงานให้ครูทุกคนทำตามความสามารถ ให้คำแนะนำและช่วยเหลือครูเมื่อมีปัญหา ผู้บริหารต้องมีการติดตามการทำงานของครูทุกด้าน ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษากวดขันเอาใจใส่ต่อการเรียนของบุตรหลาน ชุมชนให้การสนับสนุนงบประมาณ

5.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

ตารางที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
ขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียน
จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพผู้เรียน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำหนดโครงการเพื่อรองรับพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนในมาตรฐานที่ 1,2,3,5,6,7	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำหนดโครงการเพื่อรองรับพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนครบทุกมาตรฐาน
D	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในโครงการทุกโครงการ ยกเว้นเรื่องสื่อการเรียนรู้อันทันสมัย	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ และโรงเรียนเปิดโอกาส ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเป็นเจ้าของโรงเรียน ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในโครงการ มีการวางกรอบการประเมินครบทุกมาตรฐานด้านผู้เรียน และกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความหลากหลาย
C	ครูเป็นผู้กำหนดกรอบการประเมินและสร้างเครื่องมือที่ใช้เอง แต่เครื่องมือที่ใช้ยังไม่มี ความหลากหลาย มีการประชุมครูทุกเดือน เพื่อทวงถามความคืบหน้าในการทำงานตามโครงการที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบ ตรวจสอบการบันทึกเอกสารประจำชั้นเรียน	มีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน มีการประชุมครูทุกเดือนเพื่อทวงถามความคืบหน้าในการทำงาน
A	นำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป เช่น สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหา	จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป ทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาด้านผู้เรียน

จากตารางที่ 5.3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการคุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในช่วงตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีนโยบายให้ครูทุกคนทำแผนการสอน ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการสอน และการทำวิจัย มากขึ้น

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ การกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนได้ครบทั้ง 7 มาตรฐาน มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ มีการนำผลการประเมินไปใช้โดยการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการใช้ผลจากการประเมินคุณภาพไปวางแผนปรับปรุงงาน ครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้ออกมา และมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียน

ตารางที่ 5.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการเรียนการสอนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพการเรียนการสอน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบและให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ	1) ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบการให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ มีการใช้ผลการประเมินภายนอกมาวางแผน
D	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด ให้ขวัญกำลังใจผู้มีผลงานดีเด่น	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด ให้ขวัญกำลังใจผู้มีผลงานดีเด่น ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในท้องถิ่นจ้าง ครูมาช่วยสอนเพิ่มเติม
C	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการกระทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน การประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการกระทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ประชุมครู จัดทำข้อสอบมาตรฐาน การประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ
A	ไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ดูการผ่านจุดประสงค์แต่ละวิชาเพื่อพิจารณาการจัดสอนซ่อมเสริม	สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหา เรียนซ้ำวิจัยในชั้นเรียน

จากตารางที่ 5.4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการเรียนการสอน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่เหมือนและต่างกันในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการสอน และการทำงานวิจัย มากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการกระทำและใช้แผนการสอน โดยผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน แต่ยังคงอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ การนิเทศภายในมีการกำหนดบทบาทหน้าผู้ผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะ มีความชัดเจนในการดำเนินการ และมีความต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ซ้ำ ทำวิจัยในชั้นเรียน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ นำผลการประเมินรอบแรกมาวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน มากขึ้น

ตารางที่ 5.5 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดกลาง ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการบริหาร จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพการบริหาร	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบและให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ มีการใช้ผลการประเมินภายนอกมาวางแผน
D	จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมีบทบาทในการการตรวจสอบ และถ่วงดุล จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
C	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง
A	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของรายงาน การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกปี ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุม ผู้ปกครอง จัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็น และนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาสถานศึกษา	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของรายงาน การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกปี ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครองและมีวารสารของโรงเรียน ชื่อว่า กุญชรสาร จะประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ จัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นและนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนาสถานศึกษา

จากตารางที่ 5.5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

ด้านการบริหาร มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือน และต่างกันในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการบริหาร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ จัด โครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ใช้ หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่หลากหลาย การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีบทบาทในการตรวจสอบ และถ่วงดุลในการทำงานของโรงเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ประชุมครู ประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัด การแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ ทราบในการประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ใช้วารสารของโรงเรียนในการ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ และนำผลการประเมิน คุณภาพภายนอกมาใช้วางแผนพัฒนางาน

5.5 เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดกลาง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดกลางมีปัจจัยมาสนับสนุนการดำเนินงานตาม กระบวนการประกันคุณภาพภายในทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ด้านการบริหาร ด้านการเรียน การสอน และด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหาร ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการทำงาน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความศรัทธาที่ครูมีต่อผู้บริหาร ความโปร่งใสในการทำงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นกันเอง ภาวะผู้นำ ความสามัคคีในโรงเรียน การ สนับสนุนด้านวิชาการ การให้เกียรติผู้ร่วมงาน ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้า มามีส่วนร่วม ชุมชนมีศรัทธาในตัวผู้บริหาร

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ความใฝ่รู้และความพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นกันเอง การร่วมมือกันในการทำงาน ความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน การมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุนส่งเสริมทางด้านวิชาการ การให้ขวัญกำลังใจ การให้คำนิเทศ แนะนำ

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนด้านวิชาการ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การร่วมมือกันในการทำงาน

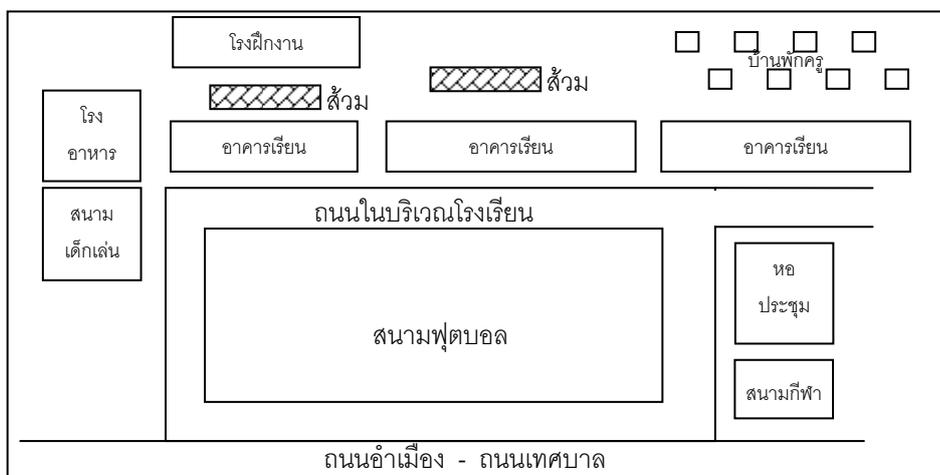
บทที่ 6

กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่

6.1 บริบทโรงเรียนขนาดใหญ่

สภาพทั่วไปของชุมชน ประชากรในเขตบริการของโรงเรียนบ้านใหญ่(นามสมมุติ) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, ค้าขายและรับจ้างทั่วไป รายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 3,000 บาท ต่อ เดือน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ การศึกษาจบหลักสูตรประถมศึกษา ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี แต่สภาพชุมชนนี้ยังด้อยพัฒนาในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เนื่องจากบางหมู่บ้านจะมีผู้สูงอายุอยู่เฝ้าบ้านดูแลบุตรหลาน ส่วนหนุ่มสาวจะเข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ ฯ ดังนั้นในชุมชนจึงขาดผู้นำด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะช่วยพัฒนาชุมชน ให้ดีขึ้น

สภาพทางกายภาพของโรงเรียน โรงเรียนบ้านใหญ่ (นามสมมุติ) เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนข้าราชการครู 22 คน นักการภารโรง 2 คน มีจำนวนนักเรียน 544 คน มีอาคารเรียนแบบ ป.1 ช จำนวน 2 หลัง, อาคารเรียนแบบ สปช. 105/29 จำนวน 2 หลัง, อาคารเอนกประสงค์แบบ 205/26 จำนวน 1 หลัง ห้องปฏิบัติการทางภาษา จำนวน 1 ห้อง ห้องวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 ห้อง, ห้องคอมพิวเตอร์ จำนวน 1 ห้อง, 312 จำนวน 1 หลังอาหารแบบ 312 จำนวน 1 หลัง, บ้านพักครู จำนวน 8 หลัง, โรงจอดรถ 2 ที่ ส้วม จำนวน 4 หลัง (20 ที่นั่ง), สนามวอลเลย์บอล จำนวน 1 สนาม, สนามฟุตบอล จำนวน 1 สนาม, สนามเปตอง จำนวน 3 สนาม

แผนภาพที่ 6.1 แผนผังแสดงบริเวณที่ตั้งอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านใหญ่ (นามสมมุติ)

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน โรงเรียนบ้านใหญ่ (นามสมมุติ) จะร่วมมือกับชุมชน พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่นสวยงามเอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเน้นความรู้และมีทักษะพื้นฐานทางด้าน คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ จิตใจร่าเริงแจ่มใส เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

พันธกิจของโรงเรียน

1. พัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่นสวยงามเอื้อต่อการเรียนรู้
2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. จัดหาคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน
4. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะในการเรียนภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ
5. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะคณิตศาสตร์
6. พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะในวิชาวิทยาศาสตร์
7. ปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต
8. ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ร่าเริงแจ่มใส
9. ปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

เป้าหมายของโรงเรียน

1. อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมีความสะอาด สวยงาม ร่มรื่น
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีคอมพิวเตอร์จำนวนเพียงพอในการจัดการเรียนการสอน
4. นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
5. นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านคณิตศาสตร์
6. นักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาวิทยาศาสตร์
7. นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต
8. นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส

9. นักเรียนเห็นคุณค่าเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและ
ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

สภาพของนักเรียน โรงเรียนจัดเป็นโรงเรียนประถมประจำอำเภอ มีจำนวน
นักเรียนทั้งสิ้น 544 คน แยกเป็นนักเรียนชั้นอนุบาล และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำแนก
ตามเพศและระดับชั้นได้ ดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น และเพศ

ชั้น	จำนวนนักเรียน			จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
อนุบาลปีที่ 1ก	18	16	34	1
อนุบาลปีที่ 1ข	18	15	33	1
อนุบาลปีที่ 2ก	17	19	36	1
อนุบาลปีที่ 2ข	19	17	36	1
รวมระดับก่อนประถมศึกษา	72	67	139	4
ประถมศึกษาปีที่ 1ก	20	17	37	1
ประถมศึกษาปีที่ 1ข	20	15	35	1
ประถมศึกษาปีที่ 2ก	20	18	38	1
ประถมศึกษาปีที่ 2ข	20	18	38	1
ประถมศึกษาปีที่ 3ก	9	17	26	1
ประถมศึกษาปีที่ 3ข	11	16	27	1
ประถมศึกษาปีที่ 4ก	15	12	37	1
ประถมศึกษาปีที่ 4ข	24	13	37	1
ประถมศึกษาปีที่ 5ก	21	14	35	1
ประถมศึกษาปีที่ 5ข	18	16	34	1
ประถมศึกษาปีที่ 6ก	15	20	35	1
ประถมศึกษาปีที่ 6ข	19	17	36	1
รวมระดับประถมศึกษา	212	193	405	12
รวมทั้งหมด	284	260	544	16

สภาพทั่วไปของครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากร โรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียน 2 คน ครูประจำการ 20 คน ภารโรง 1 คน (จ้างจากเงินนอกงบประมาณ) จำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา ได้ดังตารางที่ 6.2

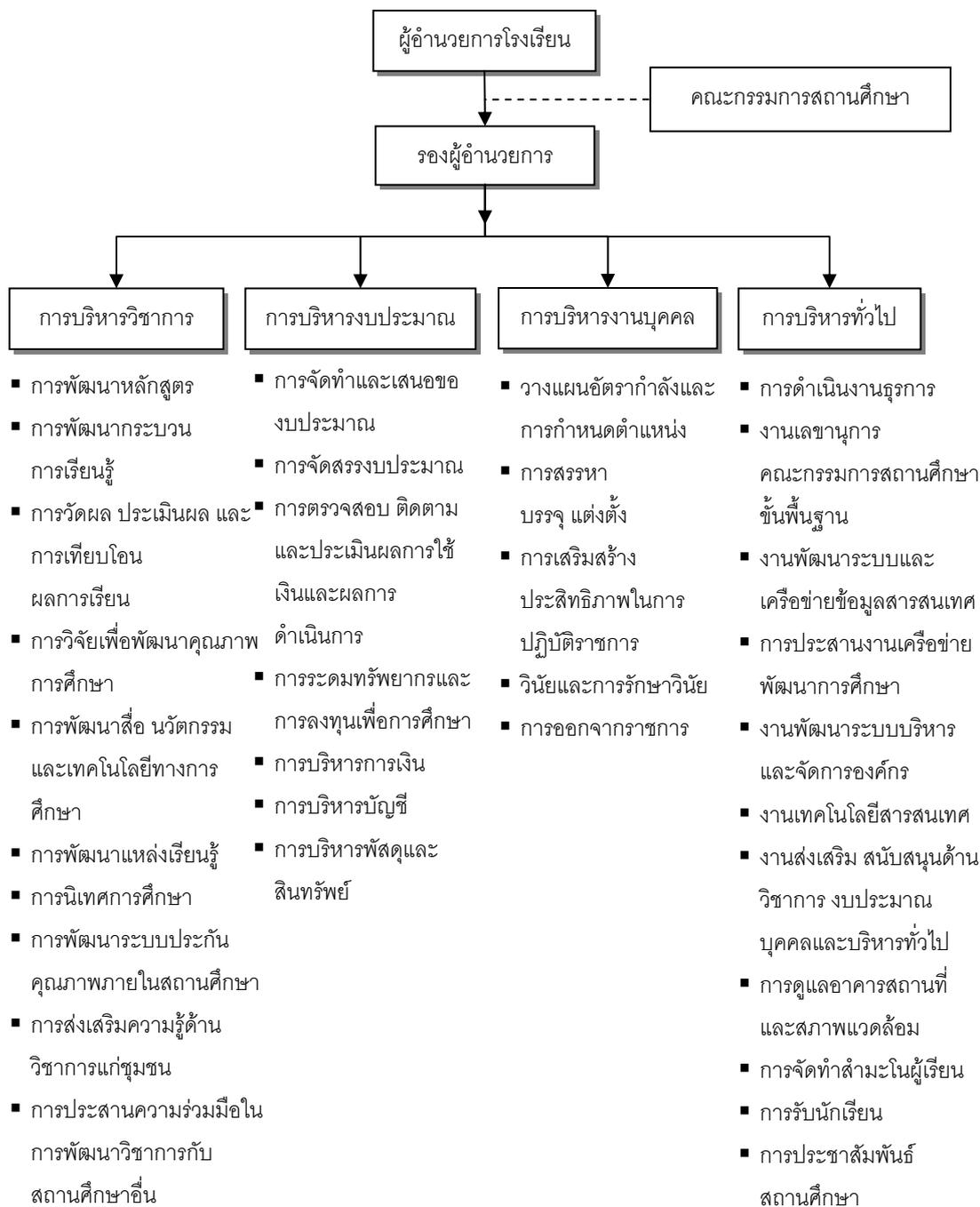
ตารางที่ 6.2 จำนวนบุคลากรจำแนกตามประเภท เพศ และวุฒิการศึกษา

รายการ	เพศ		ไม่มีวุฒิ ทาง การศึกษา	มีวุฒิทางการศึกษา			รวม ทั้งสิ้น
	ชาย	หญิง		ปริญญาขึ้นไป			
			ตรี	โท	เอก		
ผู้บริหาร	1	1	-	-	2	-	1
ครูประจำการ	5	18	-	22	1	-	23
พนักงานราชการ	-	-	-	-	-	-	-
ครูอัตราจ้าง	-	1	-	1	-	-	1
ภารโรง	2	-	2	-	-	-	2
รวม	8	20	2	23	3	-	28

โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนบ้านใหญ่

โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนมีการแบ่งงานออกเป็น 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล งานบริหารทั่วไป มีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุด มีรองผู้อำนวยการเป็นผู้ประสานงานและติดตามงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษา มีการแต่งตั้งหัวหน้างานทั้ง 4 งาน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และมีการแยกงานแต่ละงานเป็นงานย่อยๆ ไปอีก เช่น การบริหารวิชาการ จะแยกเป็นงานย่อยๆ คือ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นต้น นอกจากนั้น ยังจัดให้มีหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้าระดับชั้น ซึ่งมีบทบาทในการประสานงานกับครูที่อยู่ในกลุ่มสาระในเรื่องนโยบายการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนเพื่อประสานการดำเนินงานด้านวิชาการ สำหรับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการที่ปรึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ เช่น การพิจารณาอนุมัติธรรมเนียมโรงเรียน การอนุมัติหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการจะเข้าไปมีบทบาทในการมีส่วนร่วม

ร่วมหรือเสนอ ความคิดเห็นและให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากโครงสร้างการบริหารงานที่กล่าวข้างต้น สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6.2 แผนภาพโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนบ้านใหญ่

6.2 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1

การศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเมืองใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1 เป็นการศึกษาดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน ช่วงปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 เป็นระยะเวลา 2 ปีการศึกษา ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1 .ใน เดือนมีนาคม พ.ศ.2546

6.2.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 พบว่าโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งขึ้น ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2544 – 2546 ด้านผู้เรียนนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ คือ ให้นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีวินัยในตนเอง มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและมีทักษะทางคณิตศาสตร์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ มีกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน กิจกรรมส่งเสริมการทำความดี กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญของชาติ กิจกรรมการประหยัดพลังงาน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาไทย กิจกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมศิลปะและดนตรี

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน โดยมีการเลือกประธานนักเรียน กิจกรรมการทำงานกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาดของนักเรียนชั้น ป. 1 – 6 เพื่อเป็นการฝึกนักเรียนให้มีวินัย ให้นักเรียนได้รู้จักช่วยเหลือส่วนรวม และผู้เฒ่าผู้แก่ การเดินแถวเข้าชั้นเรียน การเข้าแถวรอรับประทานอาหาร การมอบหมายงานให้นักเรียนรับผิดชอบในชั้นเรียน เช่น เหวประจำวัน ในห้องเรียน เหวขายของสหกรณ์ มอบหมายงานในรายวิชา

โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำความดี เช่น ให้นักเรียนช่วยขายของสหกรณ์ ขายน้ำอัดลม ธนาคารความดี นักเรียนที่เก็บสิ่งของได้จะนำไปส่งครูมีการบันทึกความดี

โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ กิจกรรมวันไหว้ครู เพื่อเป็นการให้นักเรียนแสดงถึงความกตัญญูทิวเทวที่รำลึกถึงผู้มีพระคุณของครูบาอาจารย์และผู้ปกครอง นักเรียนมีกิจกรรมช่วยเหลือผู้ปกครอง เช่น การช่วยเหลืองานบ้าน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม

โรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมการประหยัดพลังงาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ในโรงเรียนและใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัด ได้แก่ สมุด ดินสอ กระดาษและทรัพยากร สิ่งของในโรงเรียนอย่างคุ้มค่าโดยการเขียนคำขวัญ ประหยัดพลังงาน น้ำ ไฟ กิจกรรมการออมทรัพย์

โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาไทย จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาไทยในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนนิยมใช้ของไทย การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องในกิจกรรมภาษาไทย วันละคำ โครงการมารยาทไทย การดำรงชีวิตแบบไทย โรงเรียนจัดให้มีโครงการวันสำคัญทางศาสนา โดยจัดให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ เช่น แห่เทียนพรรษา เวียนเทียนในวันมาฆบูชา วิสาขบูชา การฟังเทศน์ จัดให้มีกิจกรรมรักษัตริย์ไทย ให้นักเรียนที่สนใจและมีความถนัดด้านดนตรีไทยและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม มีกิจกรรมรับไหว้หน้าเสาธง

โรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ กิจกรรมสหกรณ์ ร้านค้า และมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต การสำรวจอาชีพที่มีอยู่ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด โดยโรงเรียนจัดหาหนังสือมาให้ให้นักเรียนได้อ่าน โครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีการศึกษาค้นคว้ามาจัดทำรายงานและมานำเสนอในกิจกรรมเสียงตามสาย ภาษาไทยวันละคำ การนำเสนอข่าวหน้าชั้นเรียนหรือการวิเคราะห์ข่าวและมีบันทึกการอ่าน และมีการพานักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายใน เช่น การสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การค้นคว้าจากห้องสมุด การทดลองในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น พานักเรียนไปร่วมกิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ การจัดค่ายวิทยาศาสตร์ และบันทึกสิ่งที่ได้รับความรู้จากการไปแหล่งการเรียนรู้

โรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนได้มีกิจกรรมในการดูแลร่างกายตนเอง ได้แก่กิจกรรมการแปรงฟัน กิจกรรมการออกกำลังกายหน้าเสาธง การรับประทานอาหารเช้า การให้ความรู้สุขภาพศึกษาในโรงเรียน การดูแลความปลอดภัยในโรงเรียน การตรวจสุขภาพนักเรียนด้วยตนเอง โดยครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การแข่งขันกีฬาภายใน การสอนเกี่ยวกับการดูแลตนเองในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพ มีการคัดกรองนักเรียนที่มีน้ำหนักส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ และจัดให้บริการอาหารเช้าฟรีสำหรับนักเรียนทุกคน บริการอาหารเสริมนม ตั้งแต่ชั้น ป. 1 - ป.4 มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนทุกชั้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพ มีการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ของนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง

โรงเรียนได้จัดให้มีกิจกรรมศิลปะให้กับนักเรียนช่วงชั้น 1-2 เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะทางด้านการวาดภาพการปั้น การระบายสี การพับกระดาษ และการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในทุกระดับชั้น นอกจากนี้ โรงเรียนยังจัดให้มีชุมนุมดุริยางค์ มีนักเรียนช่วงชั้น 2 เข้าร่วมฝึกดนตรีและบรรเลงเพลงได้ และทางชุมชนได้ขอความร่วมมือให้นักเรียนที่อยู่ชุมนุมดุริยางค์ไปร่วมแสดงในงานต่าง ๆ จัดให้มีชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมกีฬา กิจกรรมส่งเสริมนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันวาดภาพประกวดในการแข่งขันทางวิชาการในระดับอำเภอ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

ในการการตรวจสอบและประเมินผลด้านผู้เรียนนั้นจะเน้นเฉพาะการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว โดยเครื่องมือที่ครูใช้จะเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ ซึ่งฝ่ายวิชาการจะเป็นผู้ที่กำหนดวันส่งข้อสอบในแต่ละภาคเรียน และโรงเรียนมีการนิเทศกำกับติดตามการทำงานโดยการตรวจแผนการสอน แต่ก็ไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจังเนื่องจากผู้บริหารไม่มีเวลาต้องดูแลรับผิดชอบงานทั้งหมด และมีงานประชุมภายนอกค่อนข้างมาก ดังนั้น การนิเทศ กำกับติดตามที่ผู้บริหารทำได้ คือการเดินไปเยี่ยมครูตามอาคารต่างๆ ซึ่งไม่สามารถทำได้ทั่วถึงและยังไม่เกิดความต่อเนื่อง

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

โรงเรียนมีการนำผลการประเมินตนเองมาใช้ในการพัฒนาไม่มากนัก ซึ่งอาจเนื่องจาก ครูหลายคนที่ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของผลการประเมินที่ตนเองได้ดำเนินการ จึงไม่สนใจที่จะนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน นอกจากนั้น สภาพการเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติงานอยู่นั้น ครูมีภาระงานค่อนข้างมากส่วนใหญ่ คำนึงถึงแต่ในเรื่องการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามในส่วนของผู้บริหารก็ได้มีการประชุม

นำเสนอข้อมูลการประเมินในทุกด้านให้ครูได้รับทราบ รวมทั้งชี้แจงให้ครูได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาที่จะต้องนำผลการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการในการพัฒนาการปฏิบัติงานของตนอย่างเป็นระบบชัดเจน สำหรับการรายงานผลการประเมินของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการในส่วนที่เป็นกรรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัด โดยมีการรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและกา

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

นักเรียนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทุกอย่างที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างดี จากการประเมินผล นักเรียนมีวินัยมีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวที อยู่ในระดับดีมาก มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประหยัด และเห็นคุณค่าความเป็นไทย นักเรียนร่วมมือช่วยกันดูแล และรู้จักใช้น้ำ ไฟ อย่างรู้คุณค่า นักเรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากห้องสมุดได้ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองด้านการเรียนรู้ และศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัวได้ นักเรียนยังต้องปรับปรุงเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์ ยังอยู่ในระดับต่ำ

ปัจจัยสนับสนุนด้านผู้เรียน

โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นอย่างดี เรื่องงบประมาณในเรื่อง การจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด จัดโครงการทัศนศึกษา จัดหาทุนการศึกษา และผู้ปกครองให้ความเอาใจใส่ในเรื่องของความประพฤติบุตรหลาน

6.2.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 พบว่าโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งขึ้น ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2544 – 2546 ด้านการเรียนการสอนนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ คือ ให้นักเรียน มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและมีทักษะทางคณิตศาสตร์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม โดยจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมการทำความดี กิจกรรมในวันสำคัญทาง

ศาสนาและวันสำคัญของชาติ กิจกรรมการประหยัดพลังงาน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาไทย กิจกรรมการสอนซ่อมเสริม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมศิลปะและดนตรี

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

โรงเรียนส่งครูเข้าอบรมวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูทุกคนรู้และเข้าใจเป็นอย่างดี แต่การนำมาปฏิบัตินั้น มิสามารถทำได้เพราะเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสอนรูปแบบนี้ อีกทั้งการอบรมที่ไม่เน้นภาคปฏิบัติ จึงไม่มีทักษะเพียงพอต่อการนำไปใช้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงใช้เทคนิคการประชุมเชิงปฏิบัติการ พาคิดพาทำ ให้ครูเขียนจัดทำกำหนดการสอนอย่างครบวงจร กล่าวคือ วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดการสอนรายภาคเรียน รายสัปดาห์ เขียนแผนการสอน จัดหาสื่อการเรียน สร้างเครื่องมือประเมินผล บันทึกผลหลังสอน และแก้ไขซ่อมเสริมนักเรียนที่บกพร่อง

ในส่วนของแผนการสอนมีการทำไว้ส่วนใหญ่ค่อนข้างสมบูรณ์ กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดสื่อ ใบบางไว้พร้อม แต่ไม่ได้นำมาสอนจริง ครูจะใช้วิธีการสอนอย่างที่เคยสอน โดยบางคนให้เหตุผลว่า “เด็กมาก เวลาไม่พอหรือหาก ถ้าต้องแบ่งกลุ่มยังไม่เสร็จเลยเวลาก็หมดแล้ว” แผนการสอนที่ทำมาบางส่วนก็นำมาจากสำนักพิมพ์แล้วก็มาปรับให้เข้ากับการสอนตนเอง เพื่อจะได้มีส่งผู้อำนวยการ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

มีการติดตามตรวจสอบในเรื่องของเอกสารการประจำชั้นให้มีความเป็นปัจจุบัน ติดตามตรวจสอบในเรื่องของ แผนการสอน การใช้สื่อ การใช้ห้องปฏิบัติการ การใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน สมุดงานนักเรียน โดยการนิเทศของผู้บริหารเดือนละ 1 ครั้ง โดยการประชุมประจำเดือน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

ครูมีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการพัฒนาการสอนไม่มากนัก ซึ่งอาจเนื่องจาก ครูหลายคนที่ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าของผลการประเมิน จึงไม่สนใจที่จะนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน นอกจากนั้น สภาพการเรียนการสอนที่ครูปฏิบัติงานอยู่นั้น ครูมีภาระงานค่อนข้างมาก

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

นักเรียนยังต้องปรับปรุงเกี่ยวกับทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ และวิทยาศาสตร์ ยังอยู่ในระดับต่ำ

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

มีครูเพียงพอและได้สอนในรายวิชาที่ตนถนัด ครูมีความรับผิดชอบ ครูมีประสบการณ์ในการสอนสูง มุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน

6.2.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 พบว่าโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งขึ้น ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนประจำปี 2544 – 2546 ด้านการเรียนการสอนนั้นได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ คือ สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน จัดสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ให้พร้อมรับเอื้อต่อการเรียนรู้ และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

โรงเรียนได้ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อทำความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนปรับอาคารสถานที่ จัดสวนหย่อม มีโครงการชุมชนสัมพันธ์ โดยจัดประชุมครูผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้ครูทราบข้อมูลและเข้าใจปัญหาต่างของนักเรียน และให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจังในทุกปีการศึกษา จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

มีการติดตามตรวจสอบในเรื่องของเอกสารการประจำชั้นให้มีความเป็นปัจจุบัน ติดตามตรวจสอบในเรื่องของ แผนการสอน การใช้สื่อ การใช้ห้องปฏิบัติการ การใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สมุดงานนักเรียน โดยการนิเทศของผู้บริหารเดือนละ 1 ครั้ง โดยการประชุมประจำเดือน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

การทำงานทุกด้านของโรงเรียนมีการประเมิน เมื่อผู้ปฏิบัติได้รายงานผลการประเมิน พบว่า ผู้บริหารบางท่านยังไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้การรายงานผลครั้งต่อไปเป็นไปตามกลไกการทำงานเท่านั้น โรงเรียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้ผลการประเมิน

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

โรงเรียนยังไม่ประสบความสำเร็จในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้ตรงตามความต้องการของชุมชน ที่ผ่านมาสามารถจัดทำได้ตามศักยภาพของครูและสื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่ อีกทั้งผู้ปกครองไม่มีความรู้และเข้าใจหลักสูตรท้องถิ่น ต้องการให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรแกนกลางมากกว่า

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง กล้าตัดสินใจในการบริหารงาน

6.3 ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2

การศึกษาระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 2 เป็นการดำเนินงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายใน 3 ปีซ้อนหลังจากก่อนได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 .ใน เดือนสิงหาคม พ.ศ.2549

6.3.1 ด้านคุณภาพผู้เรียน

การวางแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่า หลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนดังนี้

1. ควรจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ

2. ควรฝึกฝนให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มี
 วิจารณ์ญาณ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

3. ควรตั้งเป้าหมายในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นในรายวิชา
 คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย

4. ควรพัฒนาการฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
 อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการ
 จัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
 ตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรม
 การศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุก
 คน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนจะร่วมมือกับชุมชน องค์กรของรัฐและ
 ภาคเอกชนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง
 มีความสุขและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเน้นความรู้และทักษะ
 ทางด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีระเบียบวินัยมีความ
 รับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์
 ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียน
 จะต้องทำด้านผู้เรียน ดังนี้ พัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 พัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ปลูกฝังให้นักเรียนมี
 ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบุรณ์
 ร่าเริงแจ่มใส และปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและ
 ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน โรงเรียนจึง
 ตั้งเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน ดังนี้ 1) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการ
 ใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านคณิตศาสตร์
 และวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต นักเรียนมีสุขภาพ
 ร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี
 และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านคุณภาพผู้เรียน (Do)

โรงเรียนจัดให้มีโครงการคุณธรรมนำชีวิต และกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจน กิจกรรมเสริมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานด้านผู้เรียน ดังต่อไปนี้กิจกรรมส่งเสริมการทำ ความดี เช่น ให้นักเรียนช่วยชายของสหกรณ์ ขายน้ำอัดลม ธนาคารความดี นักเรียนที่เก็บสิ่งของ ได้จะนำไปส่งครูมีการบันทึกความดี กำหนดให้ครูผู้สอนสอดแทรกคุณธรรมทุกประการไว้ใน แผนการสอน โดยเน้นพิเศษในคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต ความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และความประหยัด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม เสริมนอกห้องเรียนตลอดเวลาที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมนันทนาการก่อนเรียน

กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมวัน แม่แห่งชาติ กิจกรรมวันไหว้ครู เพื่อเป็นการให้นักเรียนแสดงถึงความกตัญญูทวดที่ จำลึกถึงผู้มี พระคุณของครูบาอาจารย์และผู้ปกครอง นักเรียนมีกิจกรรมช่วยเหลือผู้ปกครอง เช่นการช่วยเหลือ งานบ้าน เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม

กิจกรรมการประหยัดพลังงาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ในโรงเรียนและใช้อุปกรณ์การเรียน อย่างประหยัด ได้แก่ สมุด ดินสอ กระดาษและทรัพยากร สิ่งของในโรงเรียนอย่างคุ้มค่าโดยการ เขียนคำขวัญ ประหยัดพลังงาน น้ำ ไฟ กิจกรรมการออมทรัพย์ การเข้าค่ายสิ่งแวดล้อมของ นักเรียนชั้น ป. 4 – 6 จัดชุมนุมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาไทย จัดทำทะเบียนภูมิปัญญาไทยในชุมชน ส่งเสริมให้นักเรียนนิยมใช้ของไทย การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องในกิจกรรมภาษาไทยวันละคำ โครงการมารยาทไทย การดำรงชีวิตแบบไทย โรงเรียนจัดให้มีโครงการวันสำคัญทางศาสนา โดย จัดให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น แห่เทียนพรรษา เวียนเทียนในวันมาฆบูชา การ ฟังเทศน์ จัดให้มีกิจกรรมรักษาดนตรีไทย ให้นักเรียนที่สนใจและมีความถนัดด้านดนตรีไทยและจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีกิจกรรม รับไหว้หน้าเสาธง

กิจกรรมค่ายสิ่งแวดล้อม ชุมนุมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน มีการอภิปรายถึงสภาพสิ่งแวดล้อมในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตและการ แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม มีการศึกษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและในชุมชน

โครงการพัฒนาทักษะผู้เรียนด้านการทำงานและมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริตและ กิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการ กิจกรรมเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาด การ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เช่นการปลูกผัก การทดลองใน

ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ โครงการประดิษฐ์ สสำรวจ งานผ้าบาติก การจัดทำโครงการกิจกรรม การปลูกผักปลอดสารพิษ กิจกรรมสหกรณ์ร้านค้า และมีการปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อ อาชีพที่สุจริต การสำรวจอาชีพที่มีอยู่ในชุมชน ในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงาน อาชีพและเทคโนโลยี และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงการค่ายวิชาการ โครงการเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมกีฬา การ มอบหมายงานในชั้นเรียนเพิ่ม เช่นการจัดป้ายนิทรรศการหน้าชั้นเรียน

มีโครงการพัฒนาวิธีคิดอย่างมีเหตุผลโดยจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรม หน้าเสาธง กิจกรรมการประกวดเรียงความ คำขวัญ ในโอกาสสำคัญต่างๆ กิจกรรมแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยให้นักเรียนเข้าร่วมแข่งขันในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ จัดให้มีการเข้า ค่ายวิชาการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนมีการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิด เช่น การตรวจผลงานของเพื่อนนักเรียน การวิเคราะห์ข่าว การจัดทำโครงการ การคิดคำนวณหาคำตอบด้วยวิธีคิดที่หลากหลาย การแสดงความคิดเห็นของ นักเรียน กิจกรรมการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโครงการ การประดิษฐ์ของจากเศษวัสดุ กิจกรรมการวาดภาพระบายสี การเขียนเรียงความ

โรงเรียนได้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักเรียนได้พูด เขียนโดยการให้ นักเรียนได้มีการอภิปรายเขียนบรรยายภาพ เขียนตามจินตนาการ เขียนเรียงความ นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีโครงการสอนภาษาอังกฤษ โดยครูต่างชาติ มีกิจกรรมภาษาไทย ภาษาอังกฤษวันละ คำ มีการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ตั้งแต่ชั้น ป. 1- 6

โครงการธนาคารความรู้มีกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการใช้ ห้องสมุด โดยโรงเรียนจัดหาหนังสือมาให้ให้นักเรียนได้อ่าน โครงการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ โดย กิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มีการศึกษาค้นคว้ามาจัดทำ รายงานและมานำเสนอในกิจกรรมเสียงตามสาย ภาษาไทยวันละคำ การนำเสนอข่าวหน้าชั้นเรียน หรือการวิเคราะห์ข่าวและมีบันทึกการอ่าน และมีการพานักเรียนไปใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งภายใน เช่นการสำรวจสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การค้นคว้าจากห้องสมุด การทดลองในห้องปฏิบัติการทาง วิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่นพานักเรียนไปร่วมกิจกรรม สัปดาห์ห้องสมุด สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ การจัดค่ายวิทยาศาสตร์ และบันทึกสิ่งที่ได้รับ ความรู้จากการไปแหล่งการเรียนรู้

มีการให้บริการห้องสมุดกับนักเรียนได้อ่านหนังสือและค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดและโครงการจัดหาและจัดทำสื่อใช้ในการจัดการเรียนมีการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละ กลุ่มสาระการเรียนรู้ โครงการส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียน เช่น สื่อคณิตศาสตร์ในศูนย์พัฒนาวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ช่วงชั้นที่ 1,2 การใช้สื่อในห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้ห้องสมุด การตอบคำถาม สารานุกรม ป้ายนิเทศวันสำคัญต่างๆ การประกวดคำขวัญ เขียนเรียงความ และแหล่งการเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน การร่วมกิจกรรมของชุมชน การทัศนศึกษาดูงาน การค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

โครงการสุขภาพดีชีวิตเป็นสุข มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักเรียนได้มีกิจกรรมในการดูแลร่างกายตนเอง ได้แก่ กิจกรรมการแปรงฟัน กิจกรรมการออกกำลังกายหน้าเสาธง การรับประทานอาหารกลางวัน การให้ความรู้สุขศึกษาในโรงเรียน การดูแลความปลอดภัยในโรงเรียน การตรวจสุขภาพนักเรียนด้วยตนเอง โดยครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การแข่งขันกีฬาภายใน การสอนเกี่ยวกับการดูแลตนเองในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา มีการคัดกรองนักเรียนที่มีน้ำหนัก ส่วนสูงต่ำกว่าเกณฑ์ และจัดให้บริการอาหารกลางวันฟรีสำหรับนักเรียนทุกคน บริการอาหารเสริมนม ตั้งแต่ชั้น ป. 1 - ป.4 มีการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนทุกชั้นในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาพละ มีการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ของนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีกิจกรรมต้านยาเสพติด กิจกรรมของชมรมทูปี่นัมเบอร์วัน กิจกรรมแข่งขันกีฬาต้านยาเสพติด การรณรงค์ให้เยาวชนห่างไกลจากสิ่งเสพติด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับโทษของสารเสพติดและวิธีการหลีกเลี่ยงในรายวิชาต่างๆ มีการประกวดคำขวัญต้านยาเสพติด การวาดภาพระบายสี เกี่ยวกับสารเสพติด ให้ความรู้การใช้อินเทอร์เน็ตและเล่นเกมคอมพิวเตอร์ และการระมัดระวังตนในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งกายใส่เสื้อสายเดี่ยวของนักเรียนหญิง จัดให้มีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน

โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความกล้าแสดงออกและมีความมั่นใจ เช่น การส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา กิจกรรมภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วันละคำ กิจกรรมเสียงตามสาย การแสดงนาฏศิลป์ ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน และในชุมชน การนำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน การแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมการเรียนการสอน

โครงการรักษาศิลปะ ดนตรี และกีฬา มีกิจกรรมศิลปะให้กับนักเรียนช่วงชั้น 1-2 เพื่อให้ นักเรียนได้มีทักษะทางด้าน การวาดภาพ การปั้น การระบายสี การพับกระดาษ และการเรียน

การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในทุกระดับชั้น นอกจากนั้น โรงเรียนยังจัดให้มีชุมนุมดุริยางค์ มีนักเรียนช่วงชั้น 2 เข้าร่วมฝึกดนตรีและบรรเลงเพลงได้ และทางชุมชนได้ขอความร่วมมือให้นักเรียนที่อยู่ชุมนุมนดุริยางค์ไปร่วมแสดงในงานต่างๆ จัดให้มีชุมนุมนดนตรีไทย ชุมนภูมิฟ้า กิจกรรมส่งเสริมนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันวาดภาพประกวดในการแข่งขันทางวิชาการในระดับอำเภอ กิจกรรมอนุรักษ์ดนตรีไทยและนักเรียนได้เข้าร่วมแสดงดนตรีไทยและการแสดงนาฏศิลป์ ในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและชุมชน เช่น งานวันแม่ งานพิธีมอบระเบียบนสะสม นักเรียนร่วมแสดงนาฏศิลป์ในกิจกรรมต่างๆ ที่ทางเทศบาลตำบลทัพทันจัดขึ้น และการประกวดร้องเพลงไทย ลูกทุ่งในโอกาสต่างๆ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน การแข่งขันกรีฑา การจัดกิจกรรมนันทนาการ ในการเข้าค่ายต่าง ๆ การประกวดร้องเพลงและการเต้นประกอบเพลง และจัดกิจกรรมการเรียน การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา พลละ

การตรวจสอบและประเมินผลด้านคุณภาพผู้เรียน (Check)

มีการติดตามตรวจสอบในเรื่องของเอกสารการประจำชั้นให้มีความเป็นปัจจุบัน ติดตามตรวจสอบในเรื่องของ แผนการสอน การใช้สื่อ การใช้ห้องปฏิบัติการ การใช้แหล่งเรียนรู้ นอกห้องเรียน สมุดงานนักเรียน โดยการนิเทศของผู้บริหารเดือนละ 1 ครั้ง โดยการประชุม ประจำเดือน มีแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในตั้งเป้าหมายในการนิเทศเดือนละครั้ง โดยการสังเกตการณ์สอน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านคุณภาพผู้เรียน (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านผู้เรียนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนา สถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนข้อใดมีการ ดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนา ปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการ ดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านคุณภาพผู้เรียน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่าง มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอัน

พึงประสงค์ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงาน รักการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพที่สุจริต

ในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจรรย์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ ยังไม่เป็นระบบเนื่องจากขาดทักษะและนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีความคิดสร้างสรรค์ การดำเนินการพัฒนาผู้เรียนในด้านนี้ยังเป็นปัญหาของโรงเรียน

ด้านผู้ที่มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับชาติ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ แต่ก็ยังไม่เป็นที่พอใจของคณะครูเนื่องจากคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ยังต่ำกว่าร้อยละ 50

ปัจจัยสนับสนุนด้านคุณภาพผู้เรียน

นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียน สนใจและเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ครูมีความรับผิดชอบ ครูมีประสบการณ์สอนสูง มีความถนัดในสาขาวิชาที่ตนเองสอน มุ่งมั่นในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสามัคคีร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน ชุมชนให้ความช่วยเหลือในเรื่องของงบประมาณ หน่วยงานในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการศึกษาจัดงบประมาณให้โรงเรียนจัดค่ายวิชาการอย่างต่อเนื่องทุกภาคเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 และยังให้การสนับสนุนของรางวัลในการแข่งขันทักษะทางวิชาการในระดับโรงเรียน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกิจการของโรงเรียนเป็นอย่างดี ผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

6.3.2 ด้านการเรียนการสอน

การวางแผนด้านการเรียนการสอน (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาค้นคว้าของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่าหลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านครูดังนี้

1. ควรปรับปรุงเทคนิคการทำแผนการจัดการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ให้เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดริเริ่มสร้างสรรค์

2. ควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถตรงกับวิชาที่สอนให้สัมพันธ์กับเป็นครูมืออาชีพ โดยโรงเรียนควรจัดอบรมให้ครูมีความรู้ ความสามารถด้านเทคนิคการวิจัยทั้งการวิจัยในชั้นเรียนและวิจัยโรงเรียน รวมถึงการทำผลงานวิชาการให้สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

3. ควรพัฒนากระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ฝึกทักษะการสร้างแบบทดสอบแบบประเมิน และพัฒนาคุณภาพการประเมินอย่างต่อเนื่อง ควรตั้งศูนย์ข้อสอบ ศูนย์ข้อมูลด้านการศึกษา

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนจะร่วมมือกับชุมชน องค์การของรัฐและภาคเอกชนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเน้นความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจแจ่มใส เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านครู ดังนี้ พัฒนาให้ครูมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการเรียนการสอน (Do)

โรงเรียนมีโครงการพัฒนาครูให้สอนตรงตามความรู้ความสามารถ และกิจกรรมส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู โดยเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองโดยการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ความช่วยเหลือและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นผู้เสียสละอุทิศเวลาให้การสอนนักเรียนรวมทั้งเข้ารับการอบรมและพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอ

โครงการพัฒนาการสอนของครูโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการให้ความรู้เพื่อให้ครูได้มีความเข้าใจเป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการส่งเสริมให้ครูได้มีการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีโครงการเยี่ยมบ้าน และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมให้ครูได้ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้สอดคล้องกับสภาพการเรียน รวมทั้งนำผลการประเมินหลังสอนมาใช้ในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและนำไปทำเป็นวิจัยในชั้นเรียน เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการเรียนการสอน (Check)

ครูพยายามสร้างเครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลผู้เรียน โดยผู้บริหารได้สนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสอบรมพัฒนาตนเอง มีการเชิญศึกษานิเทศก์มาให้ความรู้ในโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องการวัดผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบให้โครงงาน มีการใช้แฟ้มสะสมงาน มีการประเมินตามสภาพจริง จากเมื่อก่อนที่ใช้แบบทดสอบอย่างเดียว

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการเรียนการสอน (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านครูผู้สอนมาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านครูผู้สอนข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการเรียนการสอน

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ และการพัฒนาครูผู้สอนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจัยสนับสนุนด้านการเรียนการสอน

มีครูเพียงพอและได้สอนในรายวิชาที่ตนถนัด ครูมีความรับผิดชอบ ครูมีประสบการณ์สอนสูง มีความถนัดในสาขาวิชาที่ตนเองสอน ผู้บริหารเป็นผู้นำทางวิชาการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านวิชาการ เชิญวิทยากรมาอบรมให้ครูในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการพิจารณาความดีความชอบที่เป็นธรรม ผู้บริหารให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีความสามัคคีและร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี ครูและผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน ชุมชนเข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ

6.3.3 ด้านการบริหาร

การวางแผนด้านการบริหาร (Plan)

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับนักเรียน ครู และผู้ปกครอง รวมทั้งศึกษาผลงานของนักเรียนและเอกสารอื่นๆ ของโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2547 ถึงปีการศึกษา 2549 พบว่าหลังจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่ง สมศ.ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านผู้บริหารดังนี้

1. ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพ ศักยภาพครูและนักเรียนจัดทำโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะต่างๆ ให้แก่ครูและนักเรียน
2. ควรตั้งศูนย์ข้อสอบ ศูนย์ข้อมูลด้านการศึกษา ด้านแหล่งความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ เพื่อสะดวกแก่การใช้งาน กำหนดแผนการนิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารโครงการ การดำเนินการด้านการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
3. กำหนดนโยบายให้ครูทำวิจัย ทำผลงานทางวิชาการ ศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพต่อไป พัฒนาระบบการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดเน้นโรงเรียนเป็นฐาน

โรงเรียนจึงนำข้อเสนอแนะมาใช้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายในการจัดการศึกษา ซึ่งปรากฏในธรรมนูญโรงเรียนปี 2547 – 2549 โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในการดำเนินการ เพื่อแก้ปัญหาและจัดกิจกรรมการศึกษาของโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนจะร่วมมือกับชุมชน องค์การของรัฐและภาคเอกชนจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม และใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่าง

มีความสุขและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด โดยเน้นความรู้และทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจร่าเริงแจ่มใส เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น” จากนั้นจึงกำหนดพันธกิจที่โรงเรียนจะต้องทำด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ปลูกฝังให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ร่าเริงแจ่มใส และปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การลงมือปฏิบัติตามแผนด้านการบริหาร (Do)

ผู้บริหารโรงเรียนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักธรรมมาภิบาลในการบริหาร มีความมุ่งมั่นในการบริหารงานเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนและอุทิศเวลาให้กับการทำงานทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการ

ผู้บริหารมีการกำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยให้ครู นักเรียน ชุมชนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนด วิสัยทัศน์ของโรงเรียน พันธกิจ เป้าหมาย และริเริ่มการบริหารที่ท้าทายกับการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารได้มีการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกับทุกฝ่ายในแต่ละปีและให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้บริหารได้มีการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลเพื่อนำมาขยายผลให้ครูได้มีความรู้ มีการสนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนสนับสนุนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูผลิตและใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการของโรงเรียนและพัฒนาครูให้มีวิชาชีพขั้นสูงและขอมีวิทยฐานะครูชำนาญการทุกคน และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ มีการประชุมคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการร่วมกันกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ผู้บริหารได้มีการบริหารงานเพื่อให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าที่กำหนดไว้ตามโครงสร้างการบริหารงานทั้ง 4 งาน มีหัวหน้างานรับผิดชอบ และมีการส่งเสริมพัฒนาครู นักเรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงบริหารงานจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความพึงพอใจ และมีการรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้คณะกรรมการโรงเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบ

มีโครงการพัฒนาการจัดองค์กรการบริหารงาน โดยการร่วมกันวางแผนจัดองค์การบริหารงานตามความสามารถของครูและมอบหมายผู้รับผิดชอบในงานบริหารวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานบริหารทั่วไป งานบริหารงบประมาณโดยมีหัวหน้างานและระบุขอบข่ายในแต่ละงาน โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อดำเนินการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียน จุดประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแต่ละกิจกรรม กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียน กำหนดมาตรฐานการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนสื่อความ พร้อมเกณฑ์การประเมินกำหนดวิธีการเทียบโอนผลการเรียน จำนวนรายวิชา จำนวนหน่วยกิต กำหนดระเบียบประเมินผลต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรงเรียนมีระบบการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและสินทรัพย์และงานบริหารทั่วไปที่ชัดเจนมีการประชุมวางแผนในแต่ละงานอย่างต่อเนื่องโรงเรียนได้จัดทำแผนกลยุทธ์ 3 ปี และนำแผนกลยุทธ์มาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้มีความสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาชาติและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการนั้น สิ้นปีมีการประเมินผลโครงการ

มีการพัฒนาบุคลากรโดยส่งครูเข้ารับการอบรมกับทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และจัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อ และค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ส่งเสริมให้ครูได้มีวิทยฐานะ ให้บริการแก่ครู นักเรียน และชุมชน เช่นการออกไปรับรองเงินเดือน ไปรับรองสิทธิค่ารักษาพยาบาลให้กับครู การออกไปรับรองการศึกษา การให้บริการอาหารกลางวัน อาหารเสริมนม ทุนการศึกษาให้กับนักเรียน การให้บริการด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์การกีฬาแก่ชุมชน และจัดกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ ให้กับนักเรียน จนนักเรียน ครู ชุมชนเกิดความพึงพอใจ

ผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน กรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐานได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการประชุมผู้ปกครองและคณะกรรมการโรงเรียนชั้นพื้นฐานภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยร่วมมือกันกำหนดทิศทางการบริหารโรงเรียน จัดระบบการตรวจสอบภายในที่โปร่งใส และโรงเรียนมีการจัดทำรายงานผลการพัฒนาคุณภาพในแต่ละปีเพื่อรายงานต่อต้นสังกัดและสาธารณะ

มีโครงการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และร่วมกันจัดทำหลักสูตรโรงเรียนใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้โดยยึดหลักสูตรแกนกลางและให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่นและนำไปใช้ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ กำหนดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอน และมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรโดยครูและผู้เรียน และนำผลจากการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนได้มีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้นตามรายวิชาที่กำหนดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ชุมนุม) ตามความสนใจ มีการจัดหาสื่อ อุปกรณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดทำรายงานผลการศึกษาในแต่ละภาคเรียน มีการจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลและส่งต่อในชั้นต่อไป และครู ผู้บริหารมีการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลการนิเทศมาปรับปรุงและมีการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้นำแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ จัดให้มีสื่อธรรมชาติในโรงเรียน เช่น ต้นไม้ แปลงเกษตร สื่อเทคโนโลยีเช่นการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ วิดีทัศน์ โทรทัศน์ มีการนำสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเป็นแหล่งการเรียนรู้ ใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชนโดยพานักเรียน ชั้นป.1- 3 ประมาณ 150 คนไปร่วมงานสัปดาห์วันวิทยาศาสตร์ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน พานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ นักเรียนชั้น ป. 5 - 6 ไปเข้าค่ายลูกเสือ ยุวกาชาด

กิจกรรมเข้าค่ายวิชาการเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถทางภาษาไทย สังคม ภาษาอังกฤษอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมการแข่งขันกีฬา ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถทางดนตรี นาฏศิลป์ร่วมแสดงในงานต่าง ๆ ของโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เช่น แห่เทียนพรรษา งานเทศน์มหาชาติ เวียนเทียนในวันวิสาขบูชา ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียนโดยการเลือกประธานนักเรียน หัวหน้าห้อง ประธานกลุ่ม

มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียนมีการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีห้องเรียน ห้องสมุด สนามเด็กเล่นและแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

มีโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียน โดยจัดทำสวนหย่อม ปลูกต้นไม้เพิ่มเติม จัดทำถนนคอนกรีต ปรับปรุงอาคารเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีปลอดภัย

มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของนักเรียน มีการตรวจสุขภาพนักเรียนโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและครูประจำชั้น การให้บริการอาหารกลางวันเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการเสริมนม

จัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนได้ใช้บริการเป็นแหล่งการเรียนรู้

ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนตลอดปีการศึกษา เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมการมอบระเบียบวินัย สรางเครือข่ายความสัมพันธ์ ในชุมชน ได้แก่ จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครอง มีโครงการสารสัมพันธ์ โดยจัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานนักเรียนปีการศึกษาละ 2 ฉบับให้กับชุมชนได้ทราบความเคลื่อนไหว นอกจากนี้ยังมีการประชุมผู้ปกครองเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและรายงานผลการจัดการศึกษาให้ผู้ปกครองทราบรวมทั้งวางแผนจัดการศึกษาร่วมกัน

การตรวจสอบและประเมินผลด้านการบริหาร (Check)

มีการประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน ให้คณะครูรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานโครงการในที่ประชุม จัดประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียนเพื่อรับทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียน จัดทำแผนพับและประชาสัมพันธ์โรงเรียนผ่านหอกระจายข่าว ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการตรวจสอบภายในของโรงเรียน

การนำผลประเมินมาปรับปรุงงานด้านการบริหาร (Action)

มีการนำผลการประเมินด้านการบริหาร มาจัดเป็นรายงานการประเมินตนเอง เผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และการจัดประชุมเพื่อการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป หากผลการประเมินปรากฏว่ามาตรฐานการศึกษาด้านการบริหารข้อใดมีการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด สถานศึกษาจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาปรับปรุง โดยมีการกำหนดยุทธวิธี แผนปฏิบัติการ ระยะเวลาการดำเนินการ ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานและวิธีการติดตามประเมินผล แผนพัฒนาปรับปรุงดังกล่าวจะนำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พิจารณาและขอรับการสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานและต้องการให้ชุมชนช่วยเหลือ

ผลการดำเนินงานด้านการบริหาร

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 ฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน ต่างมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ปัจจัยสนับสนุนด้านการบริหาร

ผู้บริหารเป็นคนรุ่นใหม่ยังมีอายุน้อยมีภาวะผู้นำเป็น ให้เกียรติครูในโรงเรียน ครูผู้สอนมีอายุราชการและประสบการณ์ในการทำงานสูง มีความรับผิดชอบ ผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเป็นที่เคารพของคนในชุมชน ได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มโรงเรียนติดต่อกัน 3 ปี ตั้งแต่ย้ายมาอยู่ ณ โรงเรียนแห่งนี้ มีวิสัยทัศน์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ให้เกียรติผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง ร่วมมือกับองค์กรทางศาสนา องค์กรรัฐและเอกชน ในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการทำงาน มีความเป็นธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ พัฒนาตนเองอยู่เสมอด้วยการเข้าอบรม และศึกษาต่อ

6.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

ตารางที่ 6.3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน
ขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพผู้เรียน
จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพผู้เรียน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี โดยคณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้ง และครูเป็นผู้คิดโครงการเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนให้สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี และการวางแผนกำหนดโครงการเพื่อรองรับพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนครบทุกมาตรฐาน
D	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ	มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในโครงการ
C	มีการกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีปัญหาในการเก็บข้อมูลเป็นนามธรรม และเครื่องมือที่ใช้ยังไม่มีความหลากหลาย	มีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ เก่ง ดี มีสุข มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน ครบถ้วน
A	จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป	จัดประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางานต่อไป

จากตารางที่ 6.3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการคุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในช่วงตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ คณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งและครูเป็นผู้คิดโครงการเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียนให้สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน

ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผน มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีนโยบายให้ครูทุกคนทำแผนการสอน ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการสอน และการทำวิจัย มากขึ้น

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีรอบการประเมินเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล เกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และ ครูมีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนได้ครบทั้ง 7 มาตรฐาน มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการใช้ผลจากการประเมินคุณภาพไปวางแผนปรับปรุงงาน ครูมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้อีกมากขึ้น และการทำวิจัยในชั้นเรียน

ตารางที่ 6.4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการเรียนการสอนจำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพการเรียนการสอน	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	มีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี โดยคณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้ง และครูเป็นผู้คิดโครงการเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบธรรมนูญโรงเรียน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ
D	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง	พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการเข้าประกวด ให้ขวัญกำลังใจผู้มีผลงานดีเด่น ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานในท้องถิ่นจ้าง ครูมาช่วยสอนเพิ่มเติม
C	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ	ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำ และใช้แผนการสอน ความเป็นปัจจุบันของเอกสารชั้นเรียน ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศ คือ ผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการเยี่ยมชั้นเรียน พูดคุยสอบถามครูถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูลข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ
A	สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาเรียนช้า	สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหา เรียนช้า วิจัยในชั้นเรียน

จากตารางที่ 6.4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านการเรียนการสอน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่เหมือนและต่างกันในแต่ละขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ คณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งและครูเป็นผู้คิดโครงการเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมนูญโรงเรียน

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการสอน และการทำวิจัย ได้รับส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ใช้การนิเทศภายใน เป็นการติดตามการการทำและใช้แผนการสอน โดยผู้อำนวยการ ลักษณะของการนิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน แต่ยังขาดต่อเนื่อง มีการประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ การนิเทศภายในมีการกำหนดบทบาทหน้าผู้รับผิดชอบเป็นองค์คณะ มีความชัดเจนในการดำเนินการ และมีความต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ นำผลการประเมินรอบแรกมาวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้อีกขึ้น และการทำงานวิจัยในชั้นเรียน

ตารางที่ 6.5 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ด้านคุณภาพการบริหาร จำแนกตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

ขั้นตอน	ด้านคุณภาพการบริหาร	
	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 1	ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2
P	คณะกรรมการที่ผู้บริหารแต่งตั้งเป็นผู้จัดทำ ธรรมนูญโรงเรียน , แผนปฏิบัติการประจำปี คิดโครงการเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพ ด้านการบริหารให้สอดคล้องกับธรรมนูญ โรงเรียน	ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับทราบ การ ให้ข้อเสนอแนะ และให้ความเห็นชอบ ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน กำหนด เป้าหมายในการพัฒนาระบบบริหารจัดการ
D	ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย	จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงาน อย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมาย การศึกษา ใช้หลักการมีส่วนร่วม ให้ชุมชนมี บทบาทในการการตรวจสอบ และถ่วงดุล จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย
C	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง	ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง
A	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับ หน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของรายงาน การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกปี ส่วนผู้ที่ เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุม ผู้ปกครอง จัดประชุมเพื่อการระดมความคิด และนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนา สถานศึกษา	เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับ หน่วยงานต้นสังกัดในรูปแบบของรายงาน การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาทุกปี และมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการ ดำเนินงานของโรงเรียน ผ่านหนังสือพิมพ์ โรงเรียนภาคเรียนละ 1 ฉบับ และมีการ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์โรงเรียน

จากตารางที่ 6.5 พบว่า ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่

สอง ด้านการบริหาร มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในระดับตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ วางแผน กำหนดเป้าหมายในการบริหาร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ จัดโครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ให้หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนชุมชนมีบทบาทในการการตรวจสอบ และถ่วงดุลในการทำงานของโรงเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ประชุมครูประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัด การแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีหนังสือพิมพ์โรงเรียนเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน จำนวน ภาคเรียนละ 2 ฉบับ มีการเผยแพร่การดำเนินงานผ่านทางเว็บไซต์และนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้วางแผนพัฒนางาน

6.5 เหตุปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดใหญ่ และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพโรงเรียน

จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัจจัยมาสนับสนุนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ด้านการบริหาร ด้านการเรียนการสอน และด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหาร ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการทำงาน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความศรัทธาที่ครูมีต่อผู้บริหาร ความโปร่งใสในการทำงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ความเป็นกันเอง ภาวะผู้นำ ความร่วมมือกันในการทำงาน การ

สนับสนุนด้านวิชาการ การให้เกียรติผู้ร่วมงาน ความเอื้อเพื่อแก่ชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ชุมชนมีศรัทธาในตัวผู้บริหาร

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านการเรียนการสอน ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหาร ความใฝ่รู้และความพยายามพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การร่วมมือกันในการทำงาน ความเตตากรุณาต่อศิษย์ ความเอื้อเพื่อแก่ชุมชน การมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุนส่งเสริมทางด้านวิชาการ การให้ขวัญกำลังใจ การให้คำนิเทศแนะนำ

ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณภาพด้านผู้เรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้บริหาร ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนด้านวิชาการ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน การร่วมมือกันในการทำงาน

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง : พหุกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง 2) เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพหุกรณีศึกษา (Multiple Case Study) มีการศึกษาแบบสืบย้อน (Retrospective Study) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ในการศึกษาครั้งนี้ กรณีศึกษาประกอบด้วยโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ที่มีขนาดแตกต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู กรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลคือ การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และแบบเจาะลึก (Indepth-Interview) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมี แหล่งข้อมูลคือ เอกสาร ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียน คู่มือครู/นักเรียน ธรรมนูญโรงเรียน แผนปฏิบัติการประจำปี ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แผนการสอนของครู รายงานการประเมินตนเอง รายงานการวิจัยในชั้นเรียน คำสั่งการปฏิบัติงานของโรงเรียน และรายงานการประชุม

ประเด็นหลักที่ศึกษา มี 2 ประเด็นคือ (1) การเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง (2) การวิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

การสรุปผลการวิจัย นำเสนอตาม 2 ประเด็นหลัก คือ (1) ผลการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง (2) ผลการวิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยใช้ แนวทางการสังเกตครู แนวทางการสังเกตนักเรียน แนวทางการสังเกตผู้บริหาร แนวทางการสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร นักเรียน และชุมชน แบบวิเคราะห์เอกสาร แนวทางการสนทนากลุ่ม ครู และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก คือ เทปบันทึกเสียง สมุดบันทึก และกล้องถ่ายรูป โดยมีผู้วิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

การตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย (1) ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (2) ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (3) ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ (4) ใช้วิธีการตรวจสอบความเป็นไปได้ และความตรงของข้อมูล ได้มีหลักฐานถูกต้อง ชัดเจน เพียงพอหรือไม่ สมควรมีหลักฐานเพิ่มเติมอีกหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล มี 4 ลักษณะ คือ (1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเอกสารและข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์แล้วจัดระบบข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ก่อนนำมาสังเคราะห์แล้วนำเสนอในรูปของการบรรยาย (2) การเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparative method) ทำโดยผู้วิจัย และ (3) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้มาสรุปให้ได้ผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย นำเสนอตาม 2 ประเด็นหลัก คือ (1) เปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง (2) วิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง

จากการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง ของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน พบว่ากระบวนการประกันคุณภาพภายในก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง มีการเปลี่ยนแปลง สามารถจำแนกความแตกต่างของกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหาร แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ด้านคุณภาพผู้เรียน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในแต่ละชั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ โรงเรียนจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับ หน่วยงานต้นสังกัด (กำหนดนโยบาย) และชุมชน (มีส่วนร่วมในการรับรู้) เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาไปสู่ตั้งเป้าหมายภายในระยะเวลา 3 ปี และเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดนั้นคลุมมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานที่ 1, 2, 3, 5, 6 และ 7 เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนมีความชัดเจนในทางปฏิบัติโรงเรียนจึงจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีขึ้นโดยจัดกิจกรรมโครงการรองรับแผนไว้ทั้งหมดซึ่งการดำเนินงานในการวางทำได้ไม่ครอบคลุมมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้งหมด การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้การพิจารณาเห็นชอบ และสามารถวางแผนได้ครอบคลุมมาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกระดับขั้นพื้นฐานทั้ง 7 มาตรฐาน ใช้ผลการประเมินภายนอก

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ มีการดำเนินงานตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผน ปฏิบัติการ ทุกโครงการ ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในบางโครงการ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น ทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในโครงการ

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ การกำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน มีรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูล ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเกณฑ์การตัดสิน นอกจากนี้ยังได้กำหนดช่วงเวลา และผู้รับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีประสบการณ์ในการประเมินมากขึ้น สามารถ กำหนดกรอบการประเมินเพื่อเป็น แนวทางในการวางแผนการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนได้ครบทั้ง 7 มาตรฐาน

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ จัดประชุมระดมความคิดโดยชุมชนเข้ามาร่วมรับรู้ เกี่ยวกับการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนา งานต่อไป การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทาง และการนำผลประเมินไปใช้วางแผนพัฒนางาน

ด้านคุณภาพการเรียนการสอน มีรายละเอียดในการดำเนินงานตาม กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในระดับชั้นต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ส่งผลงานทางวิชาการ ให้ขวัญกำลังใจผู้ที่มีผลงานดีเด่น การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ครูมีประสบการณ์ความรู้ความสามารถในการสอน และการทำวิจัย มากขึ้น

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ใช้การ นิเทศภายใน เป็นการติดตามการกระทำและใช้แผนการสอน โดยผู้อำนวยการ ลักษณะของการ นิเทศจะเป็นการสังเกตการณ์สอนโดยเข้าไปนั่งดูครูสอนในห้องเรียน แต่ยังคงอย่างต่อเนื่อง มีการ ประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจง ข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย การปฏิบัติ การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ การนิเทศภายในมีความต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ สอน ช่อมเสริมนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ทำวิจัยในชั้นเรียน การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มี ประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน มากขึ้น

ด้านคุณภาพการบริหารมีรายละเอียดในการดำเนินงานตามกระบวนการ กระบวนการประกันคุณภาพภายใน ที่เหมือนและต่างกันในระดับชั้นต่างๆ ดังนี้

ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนรับรู้ รับทราบในการวางแผน กำหนดเป้าหมายในการบริหาร การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการพิจารณาความเห็นชอบ

ขั้นตอนการการลงมือปฏิบัติตามแผน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ จัด โครงสร้างองค์กร และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา ใช้ หลักการมีส่วนร่วม จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็ม ศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมและพัฒนาครูให้จัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่หลากหลาย การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ชุมชนมีบทบาทในการตรวจสอบ และถ่วงดุลในการทำงานของโรงเรียน

ขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ ประชุมครู ประจำเดือน ประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน การดำเนินงานที่เหมือนเดิม คือ เผยแพร่ผลการดำเนินงานของโรงเรียนให้กับหน่วยงานต้นสังกัด การแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องจะแจ้งให้ทราบในการประชุมผู้ปกครอง การดำเนินงานที่แตกต่างไป คือ ใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน อย่างสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้วางแผนพัฒนางาน

2. ผลการวิเคราะห์เหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

จากกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนในการสนับสนุนการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ประกอบด้วยปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้

ปัจจัยด้านผู้บริหาร ได้แก่ การประพฤติตน ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความโปร่งใสในการทำงาน ความเสียสละ ภาวะผู้นำ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การสนับสนุนด้านวิชาการ ความเป็นกันเอง การให้เกียรติผู้ร่วมงาน ความสามัคคีระหว่างครูและผู้บริหาร การให้ขวัญกำลังใจ

ปัจจัยด้านครู ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเสียสละ การประพฤติตน ความศรัทธาที่ครูมีต่อผู้บริหาร การพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์กับผู้บริหาร ความสัมพันธ์กับผู้เรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน มนุษยสัมพันธ์ ความเป็นกันเอง ความเมตตากรุณาต่อศิษย์ ความเอื้อเฟื้อแก่ชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การสนับสนุนส่งเสริมทางด้านวิชาการ การให้ขวัญกำลังใจ การให้คำนิเทศแนะนำ ความสามัคคีในโรงเรียน ความผูกพันต่อโรงเรียน

ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ความศรัทธาในตัวผู้บริหาร ความศรัทธาในตัวผู้ครู ความเอาใจใส่บุตรหลาน ความสัมพันธ์กับครู ความสัมพันธ์ผู้บริหารครู ความผูกพันต่อโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง มีเหตุปัจจัย 3 ด้านด้วยกัน คือ 1) ด้านผู้บริหาร 2) ด้านครูผู้สอน และ 3) ด้านชุมชน ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยจะขอเสนอออกเป็น ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารของกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ได้การติดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการศึกษาอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งมีการให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง มีการเชิญวิทยากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและส่งบุคลากรเข้าร่วมอบรม เกี่ยวกับเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังมีการไปศึกษาดูงานซึ่งในทุกครั้งไป ผู้บริหารจะมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาค่อนข้างชัดเจน โดยกำหนดให้ครูต้องสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และนำมาปฏิบัติในโรงเรียน ทำให้บุคลากรได้รับความรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแสดงความมุ่งมั่นตั้งใจชัดเจนที่จะให้ครูนำมาพัฒนาปรับปรุงการทำงาน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการให้ความรู้แก่บุคลากรจึงน่าจะเป็นประเด็นสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ดังเช่น ที่ Bauerly Kopel (1997) ซึ่งศึกษาการนำ TQM มาใช้ในสถานศึกษาของมลรัฐมิชิแกนจำนวน 4 โรงเรียน พบว่าโรงเรียนก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีสาเหตุมาจากการขาดการพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจเบื้องต้นรวมทั้งการจัดการฝึกอบรมก็จัดดำเนินการเป็นส่วนๆไม่ทั่วถึงและเพียงพอ งานวิจัยนี้ยังเห็นว่าสิ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติสำเร็จลุล่วง คือ ภาวะผู้นำและทัศนคติของบุคลากรต่อการดำเนินการโดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร ส่วน Taylor and Hill (1993) กล่าวเช่นเดียวกันว่า สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งที่สนับสนุนการนำ TQM มาใช้ในสถานศึกษา คือ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเน้นการพัฒนาบุคลากรว่าต้องเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างระบบการเรียนรู้ให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่มีต่อการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

2) ด้านครูผู้สอน ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการเรียนการสอนของครู จากการศึกษากรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีโครงการอบรมพัฒนาปรับเปลี่ยนแนวคิดรูปแบบวิธีการสอนของครู ส่งเสริมให้ครูทุกคนได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งกำหนดแผนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่องทำให้ครูผู้สอนในสถานศึกษา มีความตื่นตัวปรับเปลี่ยนวิธีสอนมาเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้น จาก

เหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะว่าการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นในระดับใดก็ตาม งานวิชาการถือว่าเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการจะเกี่ยวข้องข้อกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 1-2) ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2540: 34-35) ที่กล่าวว่างานที่สำคัญของโรงเรียนคือ งานวิชาการ ถ้าหากโรงเรียนดำเนินการผิดพลาดก็น่าจะพิจารณาได้ว่าโรงเรียนนั้นประสบความล้มเหลว และถ้าโรงเรียนใดประสบความสำเร็จในการดำเนินการทางวิชาการโรงเรียนนั้น ก็สมควรได้รับการยกย่อง ในทำนองเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545: 111-143) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเอง และให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการเป็นลำดับแรก ที่สำคัญต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในเรื่องของหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การนิเทศภายใน การวัดประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน จึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะผลักดันการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปสู่ความสำเร็จ โดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในกระบวนการเรียนการสอนต้องมีความสนใจใฝ่รู้ในงานวิชาการของโรงเรียน และให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนการบริหารบุคคล งบประมาณ ต้องทำไปเพื่อสนับสนุนงานวิชาการ ซึ่งผู้บริหารยุคใหม่ต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้อำนวยความสะดวกและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลนอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำทางวิชาการ จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอน หรือการบริหารงานวิชาการสามารถที่จะให้ข้อเสนอแนะแก่ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนให้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ (สุทธาทิพย์ รุทธิฤทธิ. 2546 : 45) ทั้งนี้เพราะ การบริหารงานของผู้บริหาร ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงานด้านวิชาการ ผู้บริหารจะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ จึงจะทำให้การปฏิบัติงานของครูผู้สอนประสบผลสำเร็จมากขึ้น (ราชันย์ บุญธิมา. 2542 : 82) จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

การจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน (บัญชา แสงทวี. 2539 : 34) นอกจากนี้ หวน พิณรุพันธ์ (2528 : 47) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า ผู้บริหารจะต้องแสดงบทบาทที่สำคัญใน 2 ประการ คือ ต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มวิชาอย่างเท่าเทียมกัน และต้องกระตุ้นให้ครูผู้สอนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน จากการบอกเล่า บรรยาย มาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากยิ่งขึ้น จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารยังมีมากเท่าไร ก็ยิ่งจะทำให้ครูมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากขึ้นเท่านั้น

3) ด้านชุมชน ชุมชนที่แวดล้อมโรงเรียนเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเก่าแก่ซึ่งชุมชนมีส่วนร่วมก่อตั้งมา ผู้นำชุมชนบางคนเคยศึกษาในโรงเรียนและเคยส่งบุตรหลานเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ และมีการขอค้นพบสอดคล้องกันว่า แม้ในปัจจุบันคนในชุมชนบางส่วนไม่ได้ส่งบุตรหลานเรียนที่โรงเรียน แต่ก็ยังให้การสนับสนุนโรงเรียนอยู่ ย่อมแสดงถึงความพร้อมของชุมชนที่จะเข้ามาให้การสนับสนุนโรงเรียน ยิ่งหากเป็นโรงเรียนที่มีบุตรหลานเรียนอยู่ ชุมชนอาจเข้ามามีส่วนสนับสนุนโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่โรงเรียนจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากขึ้น เช่น ช่วยกันมองภาพอนาคตในอีก 3-5 ปี ว่าต้องการให้โรงเรียนเป็นอย่างไร ต้องการให้นักเรียนที่จบออกไปมีลักษณะเป็นอย่างไร โรงเรียนและชุมชนจะช่วยกันดำเนินงานตรงจุดใดได้บ้าง เพื่อให้ไปถึงเป้าหมายที่เราได้วางไว้ร่วมกัน โดยผู้บริหารของกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีทัศนะสอดคล้องกันว่า ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เข้ามาร่วมดำเนินการ เพื่อช่วยกันพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ มีความขยัน มีสัมมาคารวะ รู้จักอดออม และช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ชุมชนและโรงเรียนร่วมกันวางแผน เพื่อที่จะจัดกิจกรรมหรือกระบวนการเพื่อส่งเสริมให้สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในตัวบุตรหลาน อีกทั้งผู้บริหารของกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง มีมุมมองคล้ายกันว่า “การเอาเขาเข้ามานั้น เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ โดยเปิดโอกาสให้เค้าได้แสดงความคิดเห็น เค้ามารับรู้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนไม่ว่าจะเรื่องการจัดสรรงบประมาณ เรื่องการสอนของครูว่าครูสอนลูกหลานเค้าอย่างไร เข้ามาช่วยดูและความประพฤตินี้ของเค้า มากกว่าที่จะมาช่วยในด้านสภาพแวดล้อมอาคารสถานที่ เพราะปัจจุบันนี้ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนมีความรู้มากขึ้นได้รับฟังข่าวสารบ้านเมืองตลอดเวลา” ด้วยทัศนะเช่นนี้จึงเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สร้างความผูกพันระหว่างโรงเรียนและชุมชนให้มากขึ้นต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสังคมแห่งความสามัคคีให้เกิดขึ้น ทำให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาคูณภาพการศึกษาและ

ได้รับการรับรองมาตรฐาน สมศ. ในการประเมินรอบที่สอง หากโรงเรียนยังคงรักษากระบวนการทำงานตามวงจร PDCA และยึดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายผู้วิจัยเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนนั้นจะมีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ แคทลียา ศรีแปลก (2544) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการทำงานตามวงจรบริหารคุณภาพ PDCA ซึ่งมีการปรับใช้ผลการประเมินตลอดทั้งกระบวนการ และความร่วมมือของผู้ปกครองในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียนและการพัฒนาตนเองของนักเรียนในด้านการทำงานและการร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียน มีความสำคัญในการใช้ความร่วมมือที่จะพัฒนาตนเองให้มีมาตรฐานสูงขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Burrige and Ribbins (1995) ได้เสนอในเรื่องนี้ว่า ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้ และควรให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา เพื่อจะให้เกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการกำกับติดตามและการประเมิน ดังนั้น โรงเรียนหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายหรือแนวทางชัดเจนในการเสริมสร้างศักยภาพให้แก่กรรมการสถานศึกษาหรือชุมชนเพื่อที่จะให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง ที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่องต่อไปนี้ การนำผลการประเมินภายในมาใช้ อย่างเป็นรูปธรรม ให้ครบตามวงจรคุณภาพ PDCA เช่น ใช้ผลการประเมินภายในมาช่วยในการวางแผนเพื่อกำหนดโครงการหรือกิจกรรมขึ้นรองรับมาตรฐานในแต่ละด้าน โดยยึดหลักความร่วมมือ มีการตรวจสอบติดตามที่น่าเชื่อถือด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย และสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และควรจัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบถ่วงดุล จากชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการ

1.2 สำหรับสถานศึกษาที่เตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สาม ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการที่ได้ในครั้งนี้นำไปทดลองใช้เพื่อปรับให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการในการทำวิจัยต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาที่ได้จึงอยู่ในภาพแคบ ควรนำการศึกษาในเชิงปริมาณเพื่อยืนยันในระดับภาพกว้าง โดยพัฒนาพัฒนาเป็นโมเดลเชิงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพ ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.1 ควรศึกษายืนยันความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้การวิจัยเชิงทดลองในการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารให้เป็นไปตามกระบวนการประกันคุณภาพภายใน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกวรรณ ชูชีพ. (2543). **กรณีศึกษาคุณลักษณะของผู้ดำเนินการสนทนาในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2546). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการในระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เข็มทอง ศิริแสงเลิศ. (2540). **การวิเคราะห์ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). **หลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2551). **ผลประเมินสมศ.รอบแรก**. [Online]. 2551. Available from: <http://smallschool.obec.go.th/datasml50/sms29062007.xls> [19 มีนาคม 2551]
- คณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2543). **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2543). **มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน.

- แคทลียา ศรีแปลก. (2544). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ผลการประเมินภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนคันทนาเยาว กรุงเทพมหานคร.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จวีร์วรรณ มณีแสง. (2543). **การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถาบันการศึกษาพยาบาลเอกชน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ กฤดากร. (2545). **การศึกษาความต้องการจำเป็นในการดำเนินการด้านประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา หลังการได้รับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.).** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา แสนทวี. (2539). **การศึกษารูปแบบเชิงเหตุผลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสพช.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประหยัด ทองมาก. (2537). **คุณภาพการศึกษา แง่คิดมุมมอง : ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา.วารสารแนะแนว, 29(155), 10 – 15.**
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2539). **ศึกษาการเพิ่มพลังอำนาจครู: การวิจัยแบบสนทนากลุ่ม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประอร สุนทรวิภาต. (2543). **การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับโรงเรียนเหล่าทัพ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

- ปิยะธิดา ทองอร่าม. (2545). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดกรม
สามัญศึกษา: การวิเคราะห์พหุระดับด้วยโมเดลเชิงเส้นตรงระดับลดหลั่น.**
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พริมรสน นนทภักดิ์. (2547). **การวิจัยพหุกรณีเพื่อศึกษาการดำเนินงานของโครงการ
โรงเรียนสองภาษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุ
ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ก, สำนักงาน. (2549).
**สรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก 2544 - 2548) จำนวน 30,010 แห่ง [Online]. 2549.**
Available from: http://www.onesqa.or.th/upload/195/FileUpload/1398_2097.pdf
[14 ตุลาคม 2550]
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ข, สำนักงาน. (2549). (ร่าง)
**บทสรุปสำหรับผู้บริหาร ผลสะท้อนจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก
(พ.ศ.2544-2548) [Online]. 2549.** Available from: [http://www.onesqa.or.th/th/
whatsnew/index2.php?action=view&SystemModuleKey=112&id=116](http://www.onesqa.or.th/th/whatsnew/index2.php?action=view&SystemModuleKey=112&id=116)
[20 มกราคม 2551]
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. (2550).
**หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน
รอบที่สอง (พ.ศ. 2549-2553).** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทจุดทองจำกัด.
- ราชันย์ บุญธิมา. (2542). **ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้นไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย.** วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันชัย ศิริชนะ. (2536). **การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา
สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎี
บัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิชาการ, กรม. สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2542). **การประกันคุณภาพของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2537). **ทฤษฎีการประเมิน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยาม สุ่มงาม. (2541). **กระบวนการดำเนินงาน ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนนาร่อง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2544). **การพัฒนาระบบประกันคุณภาพสถานในสถานศึกษา : ยุทธศาสตร์สำคัญเพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอก**. วารสารวิชาการ (กันยายน): 18 - 24.
- สามัญศึกษา, กรม. หน่วยศึกษานิเทศก์. (2542). **เอกสารชุดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สุทาทิพย์ รุทธิฤทธิ. (2546). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบความฉลาดทางอารมณ์กับทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลางสังกัดกรมสามัญศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนา หลักสูตร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุทธิพงษ์ ยงค์กมล. (2543). **การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ คล้ายนิล. (2547). **ความรู้และทักษะของเยาวชนไทยสำหรับโลกวันพรุ่งนี้ : รายงานการวิจัยโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ PISA 2000 และ PISA Plus**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการศึกษาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับ Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD).
- สุวิมล ราชธนบริหาร. (2541). **การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2543). **รายงานวิจัย เรื่องการวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผล
ภายในของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพ และ
มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก
นายกรัฐมนตรี.
- หวน พิณอุพันธ์. (2528). **การบริหารโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อำรุง จันทวานิช และไพบุลย์ แจ่มพงษ์. (2542). การศึกษา : แนวทางการพัฒนาคุณภาพ.
วารสารวิชาการ 9 (กันยายน): 2 – 12.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2540). **หลักสูตรและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เอสดีเพรส.

ภาษาอังกฤษ

- Bauerly Kopel, M.E. (1997). **The implementation of total quality management principles
in Minnesota schools : Evidence from the field**. [CD-ROM]. Dissertation
Abstracts International Item: 19804709.
- Bof, A.M. (1997). **Improving the quality and efficiency of primary education in Brazil
Focusing on the school : The case of Rondonopolis**. [CD-ROM]. Dissertation
Abstracts International Item : 19806389.
- Burridge, E., and Ribbins, P. (1995). **Promoting improvement in schools : aspects of
quality in Birmongham**. In P. Ribbins and E. Burridge (eds.) *Improving
education: Promoting quality in schools*. pp. 191-217. London: Cassell.
- Cuttance, P. (1994). **Consumer evaluation of quality management and quality
assurance systems for schools**. Paper prepared for the Australian Quality
Council Conference, Sydney: NSW Department of school Education.
- Newby, E.F. (1998). **Total quality management and the elementary school**. [CD-ROM].
Dissertation Abstracts International Item : 19820768.

- Robinson, B.M. (1996). **Total quality management in education : The empowerment of aschool community (Australia)**. [CD-ROM]. Dissertation Abstracts International Item : 19628249.
- Robson, W. and Matthews, R. (1995). **Quality in education: some issues for schools and their communities**. Bangkok: UNESCO Principal Regional Office for Asia and the Pacific.
- Straus, J.A. (1996). **The Impact of total quality management on student achievement and school improvement team performance in an urban elementary setting**. [CD-ROM]. Dissertation Abstracts International Item : 19618025.
- Taylor, A. and Hill, F. (1993). Quality management in education. **Quality Assurance in Education**.1: 21 – 28.
- Yin, Robert K. (1993). **Applications of case study research**. Newbury Park: Sage Publication.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

ที่ ศธ.0512.6(2755)/270

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

28 มิถุนายน 2551

เรื่อง ขอความร่วมมือการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นายอนุสรณ์ เกิดศรี นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง: พหุกรณีศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ สุวรรณมรรคา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในกรณีนี้ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต และการสัมภาษณ์ กับผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายอนุสรณ์ เกิดศรี ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) ศิริเดช สุชีวะ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทร. 0-2218-2578

ที่ ศธ.0512.6(2755)/506

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330

31 ตุลาคม 2551

เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่แนบมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ

ด้วย นายอนุสรณ์ เกิดศรี นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกที่หนึ่งและรอบที่สอง: พหุกรณีศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธ์ สุวรรณมรรคา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มีความประสงค์ขอเรียนเชิญคณะครูผู้รับผิดชอบการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในหัวข้อกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะประสานงานในรายละเอียดเรื่องเวลาและสถานที่ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นายอนุสรณ์ เกิดศรี ได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ลงนาม) ศิริเดช สุชีวะ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทร. 0-2218-2578

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามในการสัมภาษณ์นี้ ผู้วิจัยกำหนดขึ้นตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นแนวคำถามกว้างๆ ที่จะใช้ถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการดำเนินงานของโรงเรียนช่วงก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

ด้านการวางแผน

ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพด้านผู้เรียน ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการอย่างไร ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา/ธรรมนูญโรงเรียน มีดำเนินการอย่างไร มีอะไรที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินการ และมีใครมีส่วนร่วมบ้าง แล้วก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สองโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมอย่างไร แตกต่างจากรอบที่หนึ่งหรือไม่ อย่างไร มีอะไรที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ

ด้านการลงมือปฏิบัติตามแผน

ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งโรงเรียนการดำเนินการต่างๆ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด มีการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามแผน หรือไม่ ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด โรงเรียนมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินการตามแผนงาน อย่างไร เหมาะสมหรือไม่ แล้วก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สองโรงเรียนมีการดำเนินการอย่างไร แตกต่างจากรอบที่หนึ่งหรือไม่ อย่างไร มีอะไรที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ

ด้านการตรวจสอบและประเมินผล

ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งโรงเรียนมีกระบวนการในการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนอย่างไร บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร แล้วก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สองโรงเรียนมีการดำเนินการอย่างไร แตกต่างจากรอบที่หนึ่งหรือไม่ อย่างไร มีอะไรที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ

ด้านการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน

ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่หนึ่งสถานศึกษานำผลการประเมินตนเองมาปรับปรุงการดำเนินงานในจุดที่ยังดำเนินการไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ อย่างไร มีการเผยแพร่ผลการประเมินให้ใครได้รับทราบบ้าง มีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน หาสาเหตุของปัญหาหาวิธีแก้ไขหรือไม่ และมีการนำวิธีการแก้ไขไปปฏิบัติอย่างไร แล้วก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สองโรงเรียนมีการดำเนินการอย่างไร แตกต่างจากกรอบที่หนึ่งหรือไม่ อย่างไร มีอะไรที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จ

การจัดสนทนากลุ่มหัวข้อ

การเปลี่ยนกระบวนการประกันคุณภาพภายในระหว่าง ก่อนการประเมินภายนอกรอบที่ 1 และรอบที่ 2 ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ผู้จัด/ ผู้ดำเนินการ

นายอนุสรณ์ เกิดศรี นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร. สิริพันธ์ สุวรรณมรรคา

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง

2) เพื่อศึกษาเหตุปัจจัย เงื่อนไขของกระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

รายละเอียดวิธีการ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวางของผู้เข้าร่วมสนทนากันเองกับผู้วิจัย การถกประเด็นสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นตลอดจนการโต้แย้ง โดยที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

ผู้เข้าร่วมการสนทนา ประกอบด้วย คณะครูที่เป็นหัวหน้าฝ่ายงาน และตัวแทนครูผู้สอนในแต่ละช่วงชั้น

ประเด็นการสนทนากลุ่ม 1) ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งโรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างไรบ้าง 2) ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สองโรงเรียนมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอย่างไรบ้าง 3) มีเหตุปัจจัย เงื่อนไขอะไรที่ทำให้ผลการประเมินออกมาเป็นเช่นนั้น 4) ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างไร

แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ชื่อ – นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
 ประสบการณ์ในหน้าที่ด้านการสอน.....
 ประสบการณ์ในหน้าที่ด้านการบริหาร.....
 ระดับการศึกษา.....สาขาวิชาที่จบการศึกษา.....
 วิชาที่ได้รับมอบหมายให้ทำการสอน.....
 ระดับชั้นที่สอน.....
 วันที่สัมภาษณ์.....รวมเวลา.....นาที
 สถานที่สัมภาษณ์.....

รายละเอียดการถอดเทป

ผู้สัมภาษณ์:

.....

.....

ผู้ให้ข้อมูล:

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์:

.....

ผู้ให้ข้อมูล:

.....

.....

ปฏิกิริยาผู้ให้ข้อมูลระหว่างถูกสัมภาษณ์:

.....

ข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์:.....

.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายอนุสรณ์ เกิดศรี เกิดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2526 ที่อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี สำเร็จการศึกษาวิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2547 และสำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ในปีการศึกษา 2548 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 ปัจจุบันรับราชการครู ตำแหน่ง ครู อันดับ คศ. 1 โรงเรียนวัดเขาพระยาสังฆาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากุทัยธานี เขต 2